

**BALIKESİR İLİ ORMAN ENDÜSTRİ İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK
ANALİZİ**

Nur KALAFAT

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

BARTIN

Eylül 2012

KABUL:

Nur KALAFAT tarafından hazırlanan “BALIKESİR İLİ ORMAN ENDÜSTRİ İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK ANALİZİ” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından değerlendirilerek, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle (veya oyçokluğuyla) kabul edilmiştir. 26/09/2012

Başkan: Yrd.Doç.Dr Yıldız ÇABUK (BÜ)

Üye : Prof.Dr. Selman KARAYILMAZLAR (BÜ)

Üye : Doç. Dr. Şeref KURT (KÜ)

ONAY:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.../.../2012

Prof. Dr. Ali Naci TANKUT
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Nur KALAFAT

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BALIKESİR İLİ ORMAN ENDÜSTRİ İŞLETMELERİNİN SOSYO - EKONOMİK ANALİZİ

Nur KALAFAT

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yıldız ÇABUK

Eylül 2012, 93 Sayfa

KOBİ'lerin, istihdam yaratma özellikleri, esnek üretim teknolojileri, ikinci el malları işleyerek atıl durumdaki sermayeyi üretime katmaları, büyük işletmelere yan sanayi oluşturmaları ve krizlerden daha az etkilenmeleri gibi özellikleri, bu işletmeleri tüm dünya ekonomilerinin vazgeçilmez unsuru haline getirmiştir. Günümüzde KOBİ'lere verilen desteklerin arttığını görmekteyiz ve sonuç olarak bu desteklerle birlikte sürdürülebilir büyüme hedefine ulaşılacaktır.

Gelişme ve kalkınma süreci yaşayan ülkemizde de tüm sanayi sektörü içindeki payı oldukça yüksek olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin bugünkü ekonomi ve sanayileşme süreci içindeki yerinin iyi değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmada Balıkesir ilinde faaliyet gösteren orman endüstri işletmelerinin ekonomik ve sosyal durumları anket tekniği uygulanarak incelenmektedir.

ÖZET (devam ediyor)

İmalat ve orman endüstri işletmelerinin Türkiye deki durumu, bunların genel yapısı, tanımı, Türkiye ve dünya ekonomisindeki yeri ve önemi genel bilgiler kısmında verilmiştir. Çalışmanın daha sonraki bölümlerinde sırasıyla materyal ve yöntem olarak teorik çalışmalar sunulmuştur. Anket sonucunda elde edilen bulgular üçüncü bölümde ortaya konularak bu bulgular dördüncü bölümde değerlendirilmiş, beşinci bölümde sonuç ve öneriler sunulmaktadır.

Yapılan araştırmalar ve hesaplamalar sonucunda çalışmanın konusunu oluşturan işletmelerin sorunları belirtilerek çözüm önerileri getirilmiştir. Balıkesir ilindeki orman endüstri işletme yapıları, çalışma alanları, sermaye büyüklüğü, üretim miktarı, ürün satış fiyatı vs. ile sosyo ekonomik analizi hakkında bilgi verilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Orman Ürünleri Endüstri İşletmeleri, Anket Tekniği, Sosyal ve Ekonomik Analiz.

Bilim Kodu: 502.08.02

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

SOCIO- ECONOMIC ANALYSIS OF FOREST PRODUCT INDUSTRY ESTABLISHMENTS IN THE PROVINCE OF BALIKESİR

Nur KALAFAT

Bartın University

Graduate School of Naturel and Applied Sciences

Department of Forest Industry Engineering

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Yildiz CABUK

September 2012, 93 Pages

Creation of employment opportunities, flexible production technologies, ability of joining the inactive capital to production by processing second hand goods, generation of by product industry for the large sized enterprises and resistance towards crises make SMEs indispensable for the overall world economies. Nowadays, we can easily realize the support that is given to SMEs is ascending and in conclusion, with these supports sustainable growth target would be reached.

There's a need to evaluate and develop the place of little or middle scale enterprises which have a very large portion of industry in our developing country and today's economy.

In this research; Economic and social situations of little or middle scale wood related enterprises of in Balıkesir were studied by a surveying method. General information chapter

ABSTRACT (continued)

of the study includes the situation of wood related industries, main structure and definition of small or middle scale industries the place and importance of them in Turkish and world economics. Materials and methods are presented in the next few chapters. In this study, the findings set out in the third section evaluated the fourth chapter, conclusions and recommendations are presented in the fifth section.

As of results of this research; the problems and solution suggestions of this problems for those enterprises are presented. Forest industry in the province of Balıkesir, work areas, capital size, production volume, product selling price. tried to provide information on the socio-economic analysis.

Keywords: Forest Products Industry Operations, Survey Method, Social and Economic Analysis.

Science code: 502.08.02

TEŞEKKÜR

“Balıkesir İli Orman Endüstri İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Analizi” adlı bu çalışma, BÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Yüksek Lisans tez konumun belirlenmesinde ve çalışmanın hazırlanması esnasında yakın ilgi ve desteğini gördüğüm, tezin bilimsel danışmanlığını üstlenen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Yıldız ÇABUK’a teşekkür eder ve minnet duygularımı sunarım.

Tezimi inceleyerek değerli katkılarını esirgemeyen sayın jüri hocalarım Prof. Dr. Selman KARAYILMAZLAR ve Doç. Dr. Şeref KURT’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tezimin çeşitli aşamalarında katkıda bulunan sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Sezar KARACA’ ya ve tezin düzenlenmesi aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım Arş. Gör. Rıfat KURT’a teşekkürü bir borç bilirim.

Bugüne kadar her türlü konuda maddi ve manevi desteği sağlayan ve her zaman yanımda olan annem Ülker KALAFAT’a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın, ileride bu konuda yapılacak olan çalışmalara ışık tutması ve ilgilienlere yol gösterici olmasını dilerim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
BÖLÜM 1 GENEL BİLGİLER.....	1
1.1 GİRİŞ.....	1
1.2 LİTERATÜR ÖZETİ.....	2
1.3 İMALAT SANAYİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	8
1.4 İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	11
1.4.1 Büyüklük Açısından İşletme Türleri.....	11
1.5 KÜÇÜK ve ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN TANIMI.....	13
1.5.1 Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Ekonomik ve Sosyal Sisteme Katkıları.....	15
1.5.2 Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi.....	17
1.6 ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	18
1.6.1 Orman Ürünleri Sanayinin Tanımı ve Kapsamı.....	19
1.6.2 Orman Ürünleri Sanayinin Dünyadaki ve Türkiye'deki Gelişimi.....	21
1.6.2.1 Dünyadaki Gelişimi.....	21
1.6.2.2 Türkiye'deki Gelişimi.....	23

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
1.6.3 Türkiye Ekonomisinde Orman Ürünleri Sanayinin Yeri ve İmalat Sanayi İçerisindeki Durumu	25
BÖLÜM 2 MATERYAL VE YÖNTEM	27
2.1 MATERYAL.....	27
2.1.1 Balıkesir İli.....	27
2.1.1.1 Tarihçesi	27
2.1.1.2 Coğrafi Durumu	27
2.1.1.3 Nüfus	27
2.1.1.4 Çevre Orman ve Doğal Kaynaklar.....	29
2.1.1.5 Sanayi.....	29
2.1.1.6 İthalat-İhracat.....	31
2.1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Çalışma Amacıyla Kullanılacak Verilerin Toplanması.....	31
2.2 YÖNTEM.....	32
2.2.1 Örnek Büyüklüğünün Belirlenmesi.....	32
2.2.2 Anket Formlarının Hazırlanışı ve Uygulanması	33
2.2.3 İstatistik Değerlendirme Amacıyla Kullanılan Yöntemler.....	33
2.2.3.1 Çapraz Çizelgeler	34
2.2.3.2 Ki Kare Testi	34
BÖLÜM 3 BULGULAR	35
3.1 ARAŞTIRMA ALANI KAPSAMINDA YER ALAN İŞLETMELERİN FAALİYET ALANLARINA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI.....	35
3.2 YAPILAN ANKET SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR	37
BÖLÜM 4 İRDELEME	65

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
4.1 BALIKESİR İLİ ORMAN ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ SANAYİ	
İŞLETMELERİNİN YAPISI VE SORUNLARI	65
4.2 Kİ KARE TESTİ İLE ELDE EDİLEN SONUÇLARIN	
DEĞERLENDİRİLMESİ	70
4.3 ÇAPRAZ ÇİZELGELER SONUCUNDA ELDE EDİLEN SONUÇLARIN	
DEĞERLENDİRİLMESİ	71
BÖLÜM 5 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
KAYNAKLAR.....	83
EK AÇIKLAMALAR A	87
ÖZGEÇMİŞ.	93

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>No</u>		<u>Sayfa</u>
3.1	Çalışma alanını oluşturan işyerlerinin kuruluş yıllarının yüzdesel dağılımları....	36
3.2	Çalışma alanını oluşturan işyerlerinin faaliyet alanlarına göre yüzdesel dağılımları.	37
3.3	İşletmenin faaliyet konularına göre yüzdesel dağılımları	38
3.4	İşletmelerin hukuki yapısının yüzdesel dağılımı.....	39
3.5	İşletmede çalışan sayısının yüzdesel dağılımı.....	39
3.6	İşletmede çalışanların statülerine göre dağılımlarının yüzdesel dağılımları.....	40
3.7	İşletmelerin bulunduğu bölgedeki faktörlerin önem derecelerine göre sınıflandırılmasının yüzdesel dağılımı.	41
3.8	Çalışma alanını oluşturan işletmelerde kullanılan hammadde türlerinin yüzdesel dağılımı.....	42
3.9	Çalışma alanını oluşturan işletmelerin hammadde temin yerlerinin yüzdesel dağılımı.....	43
3.10	Hammadde satanların işletmelere tanıdığı kredi süresinin yüzdesel dağılımı	43
3.11	Çalışma alanını oluşturan işletmelerin hammadde ve yardımcı malzeme temininde dikkat ettiği hususların yüzdesel dağılımı.....	44
3.12	İşletmelerde hammadde stoku yapabilme durumunun yüzdesel dağılımı.	45
3.13	İşletmelerin hammadde stoku yapmama nedenlerinin yüzdesel dağılımı.....	46
3.14	İşletmelerde yapılan üretim sisteminin yüzdesel dağılımı	47
3.15	İşletmelerde üretim miktarının belirlenmesinin yüzdesel dağılımı	48
3.16	İşletmelerde ürün satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörlerin yüzdesel dağılımı.....	49
3.17	İşletmede; fiyat, arz, üretim, dağıtım miktarı gibi ekonomik değişkenlerin yüzdesel dağılımları.	50
3.18	Ürün pazarlamasında kullanılan dağıtım kanallarının yüzdesel dağılımı.	51
3.19	Çalışma alanındaki işletmelerde ürünlerin pazarlanmasında uygulanan satış artırıcı faaliyetlerin kullanılma durumunun yüzdesel dağılımı	51

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

<u>No</u>		<u>Sayfa</u>
3.20	Ürünlerin pazarlanmasında uygulanan satış artırıcı faaliyetlerin yüzdesel dağılımı.....	52
3.21	Üretilen ürünlerden gelen şikayetlerin yüzdesel dağılımı.....	53
3.22	Hatalı çıkan ürünlerden gelen şikayetlerin değerlendirmesindeki yüzdesel dağılımı.....	54
3.23	İşletmelerde finansal planlama yapabilme oranının yüzdesel dağılımı	55
3.24	İşletmelerde finansal planlama yapabilme süresinin yüzdesel dağılımı	55
3.25	Dışarıdan kullanılan finansman kaynaklarının yüzdesel dağılımı.	56
3.26	İşletmelerde ilk yatırım ve daha sonraki yatırımlar için kullanılan finansman ihtiyacının yüzdesel dağılımı	57
3.27	Devlet yardım teşvikleri yüzdesel dağılımı.....	58
3.28	Çalışma alanını oluşturan Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinin ihracat yapma oranının yüzdesel dağılımı.....	58
3.29	İşletmelerin ihracat potansiyelini etkileyen faktörlerin yüzdesel dağılımı	59
3.30	İşletmelerde yeni yatırımlara yönelme ve nedenlerinin yüzdesel dağılımı.....	60
3.31	İşletme yönetiminin gelecekte izlemeyi düşündüğü işletme politikasının yüzdesel dağılımı.....	61
3.32	Yeni teknolojileri takip etme oranının yüzdesel dağılımı.	62
3.33	Çalışma alanını oluşturan işletmelerde yeni teknolojilerin takip edilme yerlerinin yüzdesel dağılımı	63
3.34	İşletmelerin hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yüzdesel dağılımı	64
4.2	Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde 1-10 kişi..... çalıştıran işyerindeki çalışanların yüzdesel dağılımı.....	72
4.3	Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde 10-50 kişi çalıştıran işyerindeki çalışanların yüzdesel dağılımı.....	72
4.4	Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde 50-150 kişi çalıştıran işyerindeki çalışanların yüzdesel dağılımı.....	73
4.5	Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde 150-500 kişi çalıştıran işyerindeki çalışanların yüzdesel dağılımı.....	73

TABLolar DİZİNİ

<u>No</u>		<u>Sayfa</u>
1.1	İmalat Sanayi Göstergelerinin Sektörel Dağılımı.	9
1.2	İmalatta KOBİ'ler ile Büyük İşletmelerin Ölçeksel Dağılımı.	11
1.3	KOBİ'lerin ekonomideki payının yıllar içindeki seyri	18
2.1	Balıkesir ili 2009 ve 2010 yıllarındaki nüfus dağılımı.....	28
2.2	Balıkesir ili 2009 ve 2010 yıllarındaki belediye, ilçe ve köy sayıları	28
2.3	Balıkesir ilindeki sanayi tesislerinin sektörlere göre dağılımı	30
2.4	Türkiye ve Balıkesir ilinin 2009-2010 ithalat-ihracat değerleri.....	31
3.1	Çalışma alanını oluşturan işyerlerinin kuruluş yılları	35
3.2	Çalışma alanını oluşturan işyerlerinin faaliyet alanlarına göre dağılımları	36
3.3	İşletmenin faaliyet konusu	37
3.4	İşletmenin hukuki yapısı	38
3.5	İşletmede çalışan sayısı	39
3.6	İşletmede çalışanların statülerine göre dağılımları.....	40
3.7	İşletmelerin bulunduğu bölgedeki faktörlerin önem derecelerine göre	
	sınıflandırılması.....	41
3.8	Balıkesir Orman Endüstri Ürünleri İşletmelerinde kullanılan hammadde türleri ..	42
3.9	İşletmelerin hammadde temin etme yerleri	42
3.10	Hammadde satanların işletmelere tanıdığı kredi süresi.....	43
3.11	İşletmelerin hammadde ve yardımcı malzeme sırasında dikkat ettiği hususlar	44
3.12	Çalışma alanındaki orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde hammadde stoku yapabilme durumu.....	45
3.13	Ankete katılan İşletmelerin hammadde stoku yapamama nedenleri.....	46
3.14	İşletmelerde üretim sistemi türü	47
3.15	Çalışma alanındaki orman ürünleri endüstri sanayi işletmelerinin üretim miktarının belirlenmesi	47
3.16	Ürün satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörler.....	48
3.17	İşletmede; fiyat, arz, üretim, dağıtım miktarı gibi ekonomik değişkenler	49

TABLÖLAR DİZİNİ (devam ediyor)

<u>No</u>		<u>Sayfa</u>
3.18	Ürünlerin pazarlanmasında kullanılan dağıtım kanalları	50
3.19	Ürünlerin pazarlanmasında satış artırıcı faaliyetlerin kullanılma durumu.....	51
3.20	Ürünlerin pazarlanmasında uygulanan satış artırıcı faaliyetler	52
3.21	İşletmelerin ürettiği ürünlerden gelen şikâyetler.....	53
3.22	Ürünlerin hatalı çıkması durumunda gelen şikayetlerin değerlendirilmesi	53
3.23	İşletmelerde finansal planlama yapabilme oranı	54
3.24	İşletmelerde finansal planlama yapabilme süresi.....	55
3.25	İşletmelerde son bir yıl içerisinde kullanılan dış finansman kaynakları	56
3.26	İşletmelerde ilk yatırım ve daha sonraki yatırımlar için kullanılan finansman ihtiyacı.....	56
3.27	İşletmelerde devlet yardım teşvikleri	57
3.28	Çalışma alanını oluşturan işletmelerde ihracat yapma oranı.....	58
3.29	İşletmelerin ihracat potansiyelini etkileyen faktörler	59
3.30	İşletmelerde yeni yatırımlara yönelme ve nedenleri	60
3.31	İşletme yönetiminin gelecekte izlemeyi düşündüğü işletme politikası	61
3.32	İşletmelerin yeni teknolojileri takip etme durumu	61
3.33	Çalışma alanını oluşturan işletmelerde yeni teknolojilerin takip edilme yerleri...	62
3.34	İşletmelerin hizmet içi eğitim faaliyetlerinde izlediği yol	63
4.1	Hipotezlerle ilgili olarak yapılan hesaplamalarda hesaplanan çizelge değerleri...	70
4.2	Çalışanların statülerine göre sınıflandırma	71

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AR-GE	: Araştırma-Geliştirme
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü, bkz TÜİK
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ESAM	: Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KOBİ	: Küçük Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KTO	: Konya Ticaret Odası
OGM	: Orman Genel Müdürlüğü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TEYDEB	: Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	: Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TTGV	: Türk Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM 1

GENEL BİLGİLER

1.1 GİRİŞ

Dünya ekonomisinde giderek artan rekabet çalışma hayatını oldukça derinden etkilemektedir. Bu nedenle, ekonomik ve sosyal gelişim içerisinde olan ülkemizde, işletmelerin dünyadaki gelişimleri izleyerek bunlara uyum sağlaması gerekmektedir.

Ülkelerin kalkınmasında gelişmeleri oldukça önemli paya sahip olan küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri (KOBİ) sosyal, ekonomik, demografik, coğrafik, kültürel yapı ve kalkınma gibi kriterleri ile ülkelerin sosyo- ekonomik yapılarını belirlemektedir. İstihdam, gelir vergisi, katma değer, ithalat ve ihracata katkıları KOBİ'lerin ülke ekonomilerinin vazgeçilmez unsurları olmasının başlıca nedenleri arasındadır. İstihdam yaratmadaki katkıları, ekonomik verimlilik artışı sağlayabilmeleri, ülkedeki ekonomik duruma göre üretim yapabilme avantajlarının var olması ve sermayenin düşük karlı endüstrilerden yüksek karlı endüstrilere doğru sürekli akmasına yardımcı olmaları nedeniyle bu tür işletmeler ülke kalkınmasında oldukça önemli bir yere sahip olmaktadır. Ekonomik olarak sıkıntı yaşanan dönemlerde KOBİ'ler sisteme daha çabuk adaptasyon sağlayarak gerekli değişiklikleri daha kısa sürede yapabilmekte ve bu nedenle olumsuz gelişmelerden etkilenme oranları daha az düzeye indirgenebilmektedir. Türkiye ve dünya ekonomisinde önemli bir yere ve katkıya sahip olan bu işletmelerin günümüz Türkiye'sinde hala kendi imkanları ile faaliyet gösterebilme çabası içerisinde olduklarıdır. Bu işletmelerin desteklenmesine ve kalkınmasına yönelik çalışmalar ilk kez 1990'lı yıllarda gelişme kaydetmeye başlamıştır.

21. yüzyılda büyük sanayi işletmelerinin, küçük sanayi işletmelerinden artık ana girdi ve hızla değişen piyasa koşulları ile diğer hizmet ünitelerinin gerektirdiği ihtiyaçlarını karşılama politikası uygulaması, farklı ve kaçınılmaz olan bir süreci oluşturmuştur. Bu süreçte küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri büyük sanayi işletmelerinin besleyicisi konumunda olmasını ön

plana çıkarmaktadır. KOBİ'lerin daha modern bir yapıya sahip olması ile toplam sermaye yatırımlarından tasarruf sağlanmasını katma değerde payın yükseltilmesini ve büyük sanayi işletmelerinde entegrasyonun artırılmasını sağlayabilir. Bu nedenle sanayinin yapısını güçlendirmek için küçük ve orta ölçekli işletmelerinin gerek devlet yardım ve teşvikleriyle gerekse özel kuruluşlar tarafından desteklenmesi önemli bir kriter olmalıdır. Bugün uluslararası platformda var olabilmenin en önemli şartlarından olan çok büyük hızla değişen ve gelişen bilim ve teknolojiyi üretim birimlerine yansıtmak; üretim mallarını uygun kalite ve maliyette öncelikli olarak piyasaya sürmektir. Bu nedenle KOBİ'lere sağlanan devlet teşvik ve destekleri artırılması gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası finansman olanaklarında en üst düzeyde faydalanmaları sağlanmalı ve sanayi içerisindeki payları her geçen gün daha da üst düzeye çekilmesi ilke edinilmelidir.

Bu çalışmanın amacı, materyal olarak seçilen Balıkesir orman endüstri ürünleri sektöründe faaliyet gösteren küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelere uygulanacak anketler yardımı ile üretim, kapasite kullanımı, satışlar, pazarlama, pazarlama kanalları, kredi kullanımı ve yatırımların finansmanı gibi başlıklar altında sunulan konularda mevcut durumlarını ortaya koymak, karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunların aşılması için çözüm önerileri üretmektir. Yine bu çalışma ile işletmelerin kalkınma stratejilerinin ortaya konulması, gerekli devlet politikalarının oluşması için üstlenilecek rolün belirlenmesine de bir alt yapı oluşturması amaç edinilmektedir.

1.2 LİTERATÜR ÖZETİ

Balaban (2007) çalışmasında; “Orman Ürünleri Sanayi ve Ekonomik Büyüme ” konulu araştırmasını Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği, Yüksek Lisans Tezi, olarak hazırlamıştır. Çalışmada ekonomik büyüme ve orman ürünleri sanayi arasındaki ilişki incelenmektedir. İmalat sanayi içerisinde önemli bir konuma sahip olan orman ürünleri sanayi ve büyüme arasındaki ilişkiyi incelemek için 1996-2006 yılları arasındaki istatistiksel veriler kullanılmaktadır. Orman ürünleri sanayi ihracatı, ithalatı ve AR-GE harcamaları ile Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) ve katma değer arasındaki ilişkinin incelenmesinde basit regresyon analizinden faydalanılmaktadır. Ayrıca sanayi üretim endeksi ile imalat sanayi ve orman ürünleri sanayi alt gruplarının üretim endeksleri arasındaki ilişkinin varlığını incelemek için basit korelasyon analizi kullanılmaktadır.

Serin (1997) çalışmasında; “İçel İli Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Yönden İncelenmesi” konulu araştırmalarını Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği bölümünde yüksek lisans tezi olarak hazırlamıştır. Araştırmada İçel ilinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin sosyo-ekonomik tahlili anket yöntemi uygulanarak incelemektedir. Yapılan araştırmalar ve hesaplamalar sonucunda çalışmanın konusunu oluşturan işletmelerin temel sorunları belirlenmekte, çözüm önerileri getirilmektedir. Ayrıca örnekleme tekniğine uygun bir biçimde yapılan istatistiki değerlendirmelerle İçel ilindeki işletme yapıları ve çalışma konuları belirlenmektedir.

Aşkın (2004) araştırmasında; “Bartın İli Orman Endüstri İşletmelerinin (KOBİ) Yapısal ve Ekonomik Analizi” adlı çalışmayı, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Mühendislik Tezi olarak hazırlamıştır. Araştırmada Bartın ilinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin ekonomik ve sosyal durumları anket tekniği uygulanarak incelenmektedir. Yapılan araştırmalar ve hesaplamalar sonucunda çalışmanın konusunu oluşturan işletmelerin sorunları belirtilerek çözüm önerileri getirilmiştir. Örnekleme tekniğine uygun biçimde yapılan istatistiki değerlendirmelerle Bartın ilindeki işletme yapıları ve çalışma konuları belirlenmektedir.

Karaduman (2009) çalışmasında; “Kayseri İlinde Mobilya Sanayisinde Faaliyet Gösteren İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Açından İncelenmesi”, konulu araştırmasını Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalında, Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamıştır. Çalışmada Kayseri ilindeki mobilya sanayisinin mevcut durumu, hazırlanan anket formları sayesinde sanayiciler ile yüz yüze görüşmeler yapılarak, sorunlar tespit edilmekte ve çözüm önerileri sunulmaktadır. Elde edilen bulguların değerlendirilmesi neticesinde, çalışan sayısı bakımından işletmelere bakıldığında işletmelerin büyüklüğü arttıkça kapasite kullanım oranının arttığı görülmektedir. Bununla bağlantılı olarak da çalıştırılan mesleki teknik eleman sayısının arttığı belirlenmektedir. Benzer şekilde mesleki standartları dikkate alan, çeşitli kuruluşlar ile yakın ilişki içerisinde olan ve işletmecilik faaliyetlerindeki gelişmeleri yakından takip ederek faaliyetine devam eden işletmelerin büyüklüklerinin de arttığı anlaşılmaktadır. İşletme büyüklüğü arttıkça, mobilya üretiminin, teknoloji kullanımının arttığı, hammaddenin orman genel müdürlüğü dışındaki kaynaklardan temin edildiği, piyasa koşullarından kaynaklanan kapasite yetersizliği tespit edilmektedir.

Erbaşı (2010) yapmış olduğu çalışmada; “Tekstil Sanayisinin Kahramanmaraş’ın Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısına Etkisi” konusunu ele alarak Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamıştır. Araştırmada Kahramanmaraş ilinde 1980’li yıllarda başlayan bölgesel kalkınma programları kapsamında şehirde tekstil alanında yoğun sanayileşme hamlesi görülmekte ve bu gelişmeler sonucunda sanayileşme ile beraber şehirde sosyo-ekonomik ve kültürel yapıda değişim ve gelişmeler gözlemlenmektedir. Bu çalışmada Kahramanmaraş şehri için önemli olan Tekstil sanayisi ve gelişimi incelenmekte, beraberinde meydana gelen değişim ve gelişmeler irdelenmektedir.

Asal (2001) çalışmasında; “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) Üretim Stratejilerini Etkileyen Etkenler ve KOBİ’lerin Sorunları: Bir Alan Araştırması” nı ele alarak Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Makine Bölümünde yüksek lisans tezi olarak hazırlamıştır. Çalışmada KOBİ’lerin tanımlaması yapıldıktan sonra, KOBİ’lerin üretim stratejileri ele alınmakta ve KOBİ’lerin sorunlarına değinilmektedir. Çalışmada OSTİM, Siteler ve Sincan Organize Sanayi bölgesi gibi üç alanda farklı sektörlerden işletmeler ele alınmaktadır.

Çaylı (2006) çalışmasında; “Türkiye’de Mobilya Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ’lerin Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri (2000-2004 Anket Uygulamalı)” adlı araştırmasını Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Mühendislik Tezi olarak hazırlamıştır. Çalışmada Türkiye’de mevcut mobilya sektörünün yaygın olduğu olan İstanbul, Ankara, Bursa, Kayseri, İzmir ve Adana illeri ile birlikte dağınık olarak diğer illerde bulunan işletmeler içerisinde seçilerek tespit edilen işletmelere anket uygulamasının yapılması amacıyla hazırlanan anket soruları uygulanmaktadır. 137 işletmede bireysel görüşmeler ve internet yoluyla yazışmalar sonucunda anket sonuçları temin edilmekte, temin edilen bilgilerin değerlendirilmesi yapılarak işletmelerin özellikleri hakkında Tablo ve şekiller oluşturulmaktadır. Elde edilen Tablo ve şekiller işletmelerin genel olarak 2000-2004 yılları arasındaki mevcut durumlarını ve sorunlarını belirlemiş olup sonuç ve öneriler bölümünde işletmelerin sorunlarına ilişkin çözüm önerileri üretilmektedir.

Ekizoğlu (1999) yaptığı çalışmasında; Düzce yöresinin orman varlığı ve sosyo-ekonomik yapısı hakkında detaylı bir açıklama yapmıştır. Çalışmasında; Düzce Orman İşletme Müdürlüğü'nün 124.662 ha (hektar alan) çalışma alanına sahip olduğunu ve bu alanın 66.996 ha'nının açıklık 57.666 ha'nının ormanla kaplı olduğunu, 1997 yılı itibariyle Düzce Orman İşletme Müdürlüğü'ne orman yasasının 18. maddesine göre kayıtlı orman ürünleri endüstrisi tesisi sayısının 373 adet olduğunu ve bu tesislerin bağlı bulunduğu 186 firmanın Düzce Ticaret Odası üyesi olduğunu, 1996 yılında Düzce Orman İşletme Müdürlüğü tarafından üretilen 55.000 m³ civarındaki odun hammaddesinin yörede bulunan orman ürünleri endüstri tesislerinde işlendiğini, bu orman endüstri tesislerinin yörenin sosyo-ekonomik yapısının önemli bir kısmını oluşturduğunu, usulsüz orman kesimleri ve açmacılığın yörede büyük boyutlarda olduğunu ifade etmektedir.

Yaman (2006) derleme çalışmasında; Türkiye'de orman ürünleri sektörünün en önemli sorunlarını hammadde sorunları, kullanım sorunları, endüstriyel sorunlar, organizasyon sorunları, sermaye ve bilgi yetersizliği başlıklarında ayrıntılı olarak açıkladıktan sonra bu sorunların çözülmesi için yapılması gerekenleri kısa vadeli politikalar ve uzun vadeli politikalar başlıkları altında detaylı olarak açıklamaktadır.

Aksoy (2006) derleme çalışmasında; mobilya sanayinin problemlerini ve panel sektörünün sorunlarını detaylı olarak belirttikten sonra çözüm önerileri olarak; odun hammaddesinde yaşanan sıkıntıların giderilmesi, ihtiyaçların tahsis yoluyla sağlanması, odun ithalatının kolaylaştırılması, ibreli ağaçların kabuklu olarak ithaline izin verilmesi, odun fiyatlarının Avrupa fiyat seviyelerine çekilmesi, ülke orman politikasının kökten gözden geçirilerek ormanların işletilmesinin ve odun üretiminin çağdaş normlara uydurulması, özel ormancılığın geliştirilmesi için gerekli ortamın sağlanması, vergi yükünün hafifletilmesi, kayıt dışı üretim ve satışın kesinlikle önlenmesi, yurt içi ve yurt dışı demiryolu taşımacılığının geliştirilmesi, mobilya sanayine yapılan yatırımların desteklenmesi, mobilya tasarımları için kolay uygulanabilir teşvik sistemi kurulması, mobilya ve panel ihracatçısının haklarının uluslararası düzeyde korunması, dağıtım kanallarının ve pazarlama tekniklerinin geliştirilmesi, mesleki teknik eğitime önem verilmesi ve kayıt dışı ticaretten kaçınılması gibi tedbirleri sunmaktadır.

Çolakoğlu (2004) doktora çalışmasında; Türkiye'de mevcut kereste ve parke endüstrisi işletmelerinin üretim miktarı, dış ticaret, katma değer vb. açıdan ekonomideki payı, mülkiyetleri, işletme ve çalıştırdıkları işçi sayısı ve niteliği, sermaye yapıları, coğrafi

dağılımları, ürün ve üretim teknolojileri, üretim maliyetleri, ithalat ve ihracattaki yapısal özellikleri, muhtelif kriterlere göre rekabet güçleri, sorunları, geleceğe yönelik tahminler ve alınması gereken tedbirleri belirlemekte, Türkiye'deki işletmelerin Avrupa Birliği ve diğer gelişmiş ülkelerdeki ürün ve üretim standartlarına uyumu ve rekabet güçlerinin arttırılması için yapılması gerekli görülen çalışmalar ile işletmelerin 1997,2002 yıllarına ait bilgileri derleyerek yıllar itibariyle değişimlerini değerlendirmekte ve geleceğe yönelik tahminler yapmaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği ve diğer ülkelerle ürün ve üretim standartları ile teknolojilerini karşılaştırmaktadır. Ayrıca ülkemizde kereste ve parke sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin temel sorunlarını belirleyerek çözüm önerilerinde bulunmaktadır. Çalışmasının sonunda; ülkemizdeki imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) üyesi işletmelerden 40.000 işletmenin mobilya ve ağaç işleri sektöründe faaliyet gösterdiğini, Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK) üyesi esnaf ve sanatkârlarla birlikte yaklaşık 25.000 kadar işletmenin kereste ve parke endüstrisi ile ilgili üretim yaptığını, kereste sektörünün gelişebilmesi için; kereste sanayi ürünlerinin uluslararası kalitede ve dünya piyasası fiyatlarıyla rekabet edebilecek düzeyde olmasını sağlayacak teknoloji ve metotların geliştirilmesi ve kereste sanayi yatırımlarının en yüksek verimlilikte çalışmalarını sağlamak için en uygun şekilde sokma çalışmalarının yapılması gerektiğini, kereste ve parkede uygulanan katma değer vergisinin Avrupa Birliğinde uygulanan %5 oranına indirilmesi ile sektörün rekabet gücünün arttırılabileceğini ifade etmektedir.

Akyüz (1995) yapmış olduğu çalışmasında; Trabzon ilinin mülki sınırlar dahilinde orman ürünleri sanayisinin durumunu belirlediği alt amaçlar yardımı ile saptamayı ana hedef olarak belirlemektedir. Bu nedenle; bu sektörde işyerlerinde ortalama olarak istihdam edilen işçi sayıları ne kadardır? Çalışanların eğitim seviyeleri nedir? Bu sektörün kredi kullanım oranı nedir? gibi soruların cevaplarını bulmak istemektedir. Bu maksatla anket ve açık görüşme yöntemlerinden yararlanarak, elde edilmesi düşünülen sonuçlara uygun olarak korelasyon analiz tekniği ve çapraz çizelgeler yöntemlerini kullanmaktadır. Yaptığı araştırma ve hesaplama sonucunda; çalışmanın konusunu oluşturan işletmelerin ana sorunlarını belirlemekte, çözüm önerileri getirmekte, örnekleme tekniğine uygun bir biçimde yaptığı istatistiki değerlendirmelerle Trabzon ilindeki işletmelerin yapılarını belirlemektedir. Öneriler olarak; orman ürünleri sanayinde özellikle üniversite ve diğer araştırma kurumlarında yapılan çalışmaların, alınan kararların ve yapılması düşünülen faaliyetlerin esnafa duyurulabilmesi amacıyla ücretsiz veya benzer faaliyetlerde isteksiz kalan işletme sahiplerini caydırmayacak

ölçüde cüzi bir ücretle periyodik yayınların çıkarılmasının gerektiğini, küçük ölçekli işletmelere sektörel bazda bilgi aktarabilecek danışmanlık sisteminin oluşturulmasının faydalı olabileceğini, bu işletmelerin il ve ilçelerde yerleşim birimleri içerisinde alınarak ayrı bir yerde sanayi siteleri içerisinde yer almalarının uygun olacağını, küçük ve orta ölçekli işletmelerin en önemli finansman kaynağını oluşturan Halk Bankasının işletmecilere düşük faizlerde ve uzun vadelerde yeterli miktarda kredi sağlayabilmesi için devlet desteğine ihtiyaç duyulduğunu, çıraklık eğitim merkezlerinin kişinin kendi işini kurması ve geliştirmesi amacına yönelik özel girişimcilik derslerinin verilmesinin yararlı olacağını ve vergilendirmede sağlanan desteklerin 10 kişiden az işçi çalıştırmayı teşvik edecek nitelikte olmasının önüne geçilmesi gerektiğini dile getirmektedir.

Akyüz (2000) doktora çalışmasında; ülkemizde gelişmişlik bakımından diğer bölgelere göre geri kalmış Doğu Karadeniz Bölgesi illeri (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon ve Bayburt) ve bu illerde bulunan 63 ilçenin küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) niteliğindeki orman ürünleri sanayi işletmelerinin mevcut durumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu maksatla 63 yerleşim biriminde belirlenen 341 adet örnek büyüklüğü kapsamında geliştirilmiş bulunan anket formu açık görüşme yöntemi uygulanarak doldurulmaktadır. Sonuçların iller bazında değerlendirilmesi neticesinde Doğu Karadeniz Bölgesinde KOBİ niteliğindeki orman ürünleri sanayi işletmelerinde işletme fonksiyonlarının farklılaştırılması veya işletme içerisinde gerçek niteliklerine uygun bir biçimde değerlendirilmeleri pek az rastlanan bir işletme yapısını oluşturduğunu ve istatistiki değerlendirme sonucunda tüm ilçelerin işletmelerden elde edilen yapısal verilere bağlı kalınarak beş homojen gruba ayrılabilmesini belirtmektedir. Öneriler olarak; imalat sanayi içerisinde Doğu Karadeniz Bölgesi genelinde işyeri sayısı bazında 2. sırada istihdam oluşumunda ise imalat sanayinin ilk sırasında yer alan küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin desteklenmesi ile hem çalışabilir nüfusun bölge ekonomisine katkı verir hale gelmesinin sağlanabileceği hem de küçük ve büyük sermaye gruplarının bölgeden uzaklaşmasının önüne geçilebileceğini, orman ürünleri sanayi işletmelerinin toplu olarak faaliyet göstermelerini sağlayacak olan ve işbirliklerine önderlik yapabilecek sanayi sitesi oluşumunun tüm bölgeye yayılmasının gerekli olduğunu, orman ürünleri sanayi işletmelerinin ihracata yönelik çalışmalarda bulunabilmeleri için işbirliklerini özendirerek önlemlerin alınması gerektiğini, yönetim fonksiyonundaki kişilerin gerekli düzeyde bilgilendirilmesinin gerekli olduğunu, gelişen üretim şartlarının ve teknolojik yeniliklerin sanayicilere tanıtılmasının zorunlu olduğunu, bölge sanayicilerinin ürünlerinin satışı aşamasında dağıtım

kanallarını kullanmaları sayesinde farklı pazar kitlelerine ulaşabileceklerini, kalifiye eleman bulma ve yetiştirmede devlet desteğine ihtiyaç olduğunu belirtmektedir.

Demirci (2004) tarafından, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Doktora Tezi olarak hazırlanan “Türkiye Mobilya Endüstrisinin Yapısı Sorunları ve Çözüm Önerileri” başlığını taşıyan çalışmada; Türkiye mobilya endüstrisinin mevcut yapısı ve sorunlarının tespiti ile bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın sonucunda mobilya endüstrisinin en önemli sorununun eğitilmiş eleman yetersizliği olduğu tespit edilmektedir.

Kum ve Kaan (2004) tarafından Kayseri Ticaret Odası (KTO) bünyesinde, Kayseri Ekonomisi Sempozyumu-2 kapsamında “Kayseri’de Mobilya Sektörünün Yeri ve Sorunları” başlığını taşıyan çalışma hazırlanmıştır. Bu çalışmada Kayseri ilindeki mobilya sektörünün doğuşu ve bu sektörün alanında gelişimi analiz edilmektedir. Ayrıca Kayseri’deki mobilya sektörün sorunları incelenmekte ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulmaktadır.

1.3 İMALAT SANAYİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Üretim faaliyetini gerçekleştiren üç sektörden (Ticaret, Sanayi ve Hizmetler) biri olan sanayi sektörü; hammadde ya da ara malların makine ve el emeği ile işlenerek her türlü malın elde edilmesi faaliyeti olarak tanımlanabilmekte ve genellikle madencilik, imalat sanayi ve enerji olarak literatürde ve istatistiklerde yer almaktadır. Sanayinin gelişimi ise istihdamın büyük kısmını barındıran imalat sanayisi üzerinden yapılmaktadır (Akyüz 1995).

İmalat sanayi temel girdi olarak kabul ettikleri hammaddelerini bazen tamamlayıcı mallarla üretime sokarak, insanın bedensel ve zihinsel işgücünden yararlanmak suretiyle makine ve teçhizatlarla bir üretimin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Balaban 2007).

Üretim aşamasında bazen ileri teknolojinin kullanımı sağlanırken bazen de geleneksel iş yöntemlerinden yararlanılmaktadır. İmalat sanayi kapsamında bulunan alt sektörler farklı tanımlamalar ve sınıflandırmalar içerisinde yer almaktadırlar. İmalat sanayi genel kapsamda yapılan sınıflandırmaya göre dokuz farklı alt sektöre ayrılmaktadır. Bu sektörler; (Akyüz 2000)

- Gıda, içki ve tütün sanayi,
- Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi,
- Orman ürünleri ve mobilya sanayi,
- Kâğıt-kâğıt ürünleri ve basım sanayi,
- Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi,
- Taş ve toprağa bağlı sanayi,
- Metal ana sanayi,
- Metal eşya-makine, teçhizat, ulaşım araçları, mesleki ölçme aletleri sanayi,
- Diğer imalat sanayi.

Ülkemiz imalat sanayisi içinde yer alan sanayi sektörleri ve bu sektörlerin işyeri, istihdam ve katma değer oranları Tablo 1.1’de gösterilmektedir:

Tablo 1.1 İmalat sanayi göstergelerinin sektörel dağılımı (ESAM 2008) .

Sektörler	İşyeri	Oran %	İstihdam	Oran %	Katma Değer (Milyon TL)	Oran %
Gıda, İçki ve Tütün Sanayi	34810	10,8	307339	12,1	12023	12,8
Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayi	79819	24,8	747287	29,4	14510	15,5
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	69238	21,5	189964	7,48	4134	4,4
Kağıt- Kağıt Ürünleri ve Basım Sanayi	2205	0,68	39795	1,6	1532	1,6
Kimya, Petrol, Kömür, Kauçuk ve Plastik Ürünleri Sanayi	19053	5,9	221815	8,7	13304	14,2
Taş ve Toprak Sanayi	7413	2,3	92193	3,6	19	0,02
Metal Ana Sanayi	2319	0,72	10053	0,4	11206	11,9
Metal Eşya- Makine ve Teçhizat, Ulaşım Aracı, İlimi ve Mesleki	72948	22,7	415519	16,3	12334	13,1
Diğer İmalat Sanayi	33858	10,6	514443	20,42	24742	26,48
Toplam İmalat Sanayi	321663	100	2538408	100	93804	100

Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar M¼d¼rl¼ğ¼n¼n 2008 yılında imalat sanayisinin sekt¼rel dağılımda yapmış olduğu araştırmada;

İşyerleri;

- Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri sanayii % 24,8 ile 79819 işyeri
- Metal Eşya Sanayii % 22,7 ile 72948 işyeri
- Orman Ür¼nleri ve Mobilya Sanayii % 21,5 ile 69238 işyeri
- Gıda, İki ve T¼t¼n Sanayii % 10,8 ile 34810 işyeri bulunmaktadır.

İstihdam;

- Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri sanayii % 29,4 ile 747287 kişi
- Metal Eşya Sanayii % 16,3 ile 415519 kişi
- Orman Ür¼nleri ve Mobilya Sanayii % 7,48 ile 189964 kişi
- Gıda, İki ve T¼t¼n Sanayii %12,1 ile 307339 kişi istihdam edilmektedir.

Katma Değer;

- Kimya Ür¼nleri Sanayii % 14,2 ile 13.304 Milyon TL.
- Metal Eşya Sanayii % 13,1 ile 12.334 Milyon TL.
- Orman Ür¼nleri ve Mobilya Sanayii % 4,4 ile 4.134 Milyon TL.
- Gıda İki ve T¼t¼n Sanayii % 12,8 ile 12.023 Milyon TL. elde edilmektedir.

¼lkemizde imalat sanayisinde k¼¼k orta ve b¼y¼k ¼lekli sanayi işletmelerinin payı ve g¼sterdikleri gelişim; işyeri sayısı, çalışanlar sayısı ve katma değer olmak ¼zere ¼ önemli g¼sterge ¼zerinde incelenmektedir (Ege ve Acar 1993). Bu dağılım Tablo 1.2'de g¼sterilmektedir.

Tablo 1.2 İmalatta KOBİ'ler ile büyük işletmelerin ölçeksel dağılımı (TÜİK 2010).

Sanayi Ölçeği	İşletme Sayısı		Çalışan Sayısı		Katma Değer (*) (Milyon TL)	Katma Değer Payı (%)
	Adet	Payı %	Adet	Payı %		
Küçük Ölçekli (1-49)	305.345	98,3	1.879.754	46,0	16.677,0	12,5
Orta Ölçekli (50-250)	3.105	1,0	572.098	14,0	17.343,0	13,0
Toplam KOBİ (1-250)	308.450	99,3	2.451.852	60,0	34.020,0	25,5
Büyük Sanayi (250 +)	2.050	0,7	1.634.568	40,0	99.391,0	74,5
Toplam İmalat Sanayi	310.500	100,0	4.086.420	100,0	133.411,0	100,0

Tablo 1.2'de görüldüğü gibi KOBİ'ler 308.450 işyerine sahip bir sanayi işletmeler bütünü oluşturmakta ve imalat sanayi istihdamının % 60'ını gerçekleştirmektedir. Buna karşılık katma değerde ancak % 25,5'lik bir paya sahiptir. Büyük işletmeler ise (2.050 adet) işletme sayısında % 0,70 ve istihdamdan % 40 pay alırken katma değerini % 74,5'ini yaratmaktadır. Bu durum KOBİ'lerin istenilen boyutta ekonomik katkı sağlamadığını açık olarak ortaya koymaktadır.

1.4 İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.4.1 Büyüklük Açısından İşletme Türleri

İşletmeleri büyüklüğüne göre sınıflandırmada standart bir ölçüt yoktur. Bunun yerine büyüklüklerine göre gruplandırma birçok kantitatif (niceliksel) ve kalitatif (niteliksel) ölçütlere dayandırılır. Her ne kadar niceliksel ölçütler daha somut ve pratik iseler de, başlı başına bu tür ölçütlerin yeterli olmadığı durumlar da söz konusu olabilmektedir. Bu yüzden niteliksel ölçütlerden de yararlanma yoluna gidilmektedir (Doğan 1998).

İşletmelerin büyüklüklerine göre küçük, orta ve büyük olarak sınıflandırılmasında göz önüne alınan başlıca kalitatif (niteliksel) ölçütler şunlardır (Dinçer ve Fidan 2000):

- İşletmenin hukuki (yasal) statüsü,
- Yönetim yapısı (girişimci ve yönetici ayrımı),
- İşletmenin hitap ettiği pazar (yerel, ulusal, uluslararası),
- Sermayenin işletme sahibince karşılanmış olup olmadığı.

Niteliksel kriterler de, niteliksel ölçütlerde olduğu gibi ülkenin ve sektörün sosyo-ekonomik durumlarına göre farklılık göstermektedir. Ayrıca işletmelerin ölçülebilir, istatistiksel olarak ifade edilebilir büyüklüklerini göstermekte ve karşılaştırmalara olanak tanımaktadır (İraz 2009).

- Üretim miktarı,
- Satış hasılatı (ciro),
- İşletmenin sermaye tutarı,
- Dönen ve duran varlıklar toplamı,
- İşçi sayısı,
- Kullanılan girdi miktarı,
- Kullanılan makine ve tezgâhların sayısı ve gücü,
- İşletmenin sektördeki pazar payı.

Hangi ölçütlerin esas alınacağı işletmenin tipi veya türüne göre değişir. Örneğin; hizmet işletmelerinde işçi sayısı, şeker fabrikalarında üretim miktarı, çimento fabrikalarında döner fırın sayısı, enerji santrallerinde beygir gücü, iplik fabrikalarında iğ sayısı, tiyatro ve sinemalarda koltuk sayısı ve otel işletmelerinde ise yatak sayısı büyüklüğü belirleyen ölçütlerdir (Cemalcılar vd. 1979).

Tanımlanan ölçütlere göre ülkemizdeki işletmeleri; küçük ölçekli işletmeler, orta ölçekli işletmeler ve büyük ölçekli işletmeler olmak üzere üç ana grupta sınıflandırmak mümkündür. Büyük ölçekli işletmeler kapsamı dışında kalan küçük ve orta ölçekli işletmeler KOBİ sembolü ile ifade edilmekte; önemleri, işlevleri ve sorunları açısından bir bütünlük içinde ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

1.5 KÜÇÜK ve ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN TANIMI

KOBİ, daha çok emeğe dayalı olarak çalışan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri olan ve ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilebilir. KOBİ'ler, bağımsız bir yönetime sahip, bulunduğu pazarı hâkimiyeti altına alamayan yöresel işletmelerdir (Burns ve Dewhurst 1994).

Türkiye'de çeşitli kuruluşlar tarafından yapılan oldukça farklı KOBİ tanımları vardır. KOBİ'lere hizmet veren her kurum, her kredi kuruluşu kendilerine göre tanımladıkları KOBİ kavramından hareket etmekte, bu da uygulamada farklı yaklaşımlar getirmektedir. Bu farklılık uygulamaya aşağıdaki gibi yansımaktadır.

- KOBİ teşvik ve desteklerinden bazı KOBİ'ler yararlanırken bazıları kapsam dışı kalmaktadır.
- Kredi veren kuruluşlar farklı işlem ve uygulama yapmakta, dolayısıyla bazı işletmeler KOBİ kredisi alırken, diğerleri bundan yararlanamamaktadır.
- Bazı KOBİ tanımlarında, yalnızca “imalat sanayi” işletmeleri kapsama alınmakta, diğer sektörlerdeki kuruluşlar devlet teşviklerinden yararlanamama durumu ile karşı karşıya gelmektedir.

Türkiye'de farklı kuruluşların KOBİ tanımları ile AB'nin tanımını aşağıda verilmiştir.

- **KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) Tanımı:** 1990 yılında yürürlüğe giren 3624 sayılı KOSGEB kuruluş yasasına göre;
 - 1–50 işçi çalıştıran imalat sanayi işletmeleri “küçük ölçekli”,
 - 51–250 işçi çalıştıran imalat sanayi işletmeleri “orta ölçekli”

addedilmektedir. Ancak, 5891 sayılı değişiklik yasasında, işletme tanımı için 3143 sayılı “Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun Ek-1 maddesine” atıf yapılmaktadır.

- **(TOSYÖV) Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı Tanımı:**

- 1–5 işçi çalıştıran işletmeler “çok küçük ölçekli”,
- 6–100 işçi çalıştıran işletmeler “küçük ölçekli”,
- 101–200 işçi çalıştıran işletmeler “orta ölçekli”

- **AB Komisyonu Tanımı:**

Mikro işletmeler;

- 10 kişiden az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu veya bilanço toplamı 2 milyon Euro’yu aşmayan
- Bağımsız işletme kriterine uygun işletmeler.

Küçük işletmeler;

- 10–49 işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu veya bilanço toplamı 10 milyon Euro’yu geçmeyen
- Bağımsız işletme kriterine uygun işletmeler.

Orta büyüklükteki işletmeler;

- 50–250 işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 50 milyon Euro’yu veya bilanço toplamı 43 milyon Euro’yu geçmeyen
- Bağımsız işletme kriterine uygun işletmeler

Bağımsız işletme ise, sermayesinin ya da hisse senetlerinin % 25 veya daha fazlası bir firma tarafından üstlenilmemiş olan veya sermayesi KOBİ tanımı dışındaki firmalardan oluşmamış olan işletmelerdir. Ancak, eğer işletmenin sahipleri, kamu yatırım ortaklıkları, risk sermayesi şirketleri veya kurumsal yatırımcılar ise bu kriter aşılabilecektir.

EUROSAT, bu tanımdan hareketle, AB istatistiklerini aşağıdaki işletme büyüklük grupları itibariyle düzenlemektedir.

- 1–9 işçi çalıştıran MİKRO işletme,
- 10–49 işçi çalıştıran KÜÇÜK işletme,
- 50–249 işçi çalıştıran ORTA işletme,
- 250–500 işçi çalıştıran BÜYÜK işletme,
- 500 veya daha fazla işçi çalıştıran MAKRO işletme.

1.5.1 Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Ekonomik ve Sosyal Sisteme Katkıları

Kobi'ler değişik yönlerden ülke ekonomilerine ve sosyal yaşama katkıda bulunmaktadır. Şener'in (2006) yaptığı çalışmaya göre KOBİ'lerin ekonomiye ve sosyal yaşama yaptıkları katkılar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bu işletmelerin kurulması daha az sermaye gerektirdiği için ülkenin birçok bölgesine yayılabilirler. Böylece sanayi nispeten geri kalmış bölgelere de kayabilmekte, oralarda iş ve istihdam imkânları yaratmaktadır. Bu durumda ülkede gelir yelpazesi daha dengeli hale gelir. Gelir kaynaklarının ve sanayicilerin ülke çapında yayılmaları sağlandığı için sağlam bir orta sınıf oluşur.
- Ekonominin çeşitli sektörlerinde bu tür işletmelerin çoğalması söz konusu sektörlerde monopolleşmeyi önler. Bunların ekonomik sistemi terk etmeye zorlanmaları serbest ticari rekabeti büyük ölçüde ortadan kaldırabilir. Bir ekonomide serbest rekabet sistemi arzulanıyorsa sistemde bağımsız küçük işletmelerin varlığı bir zorunluluktur.
- Söz konusu işletmeler teknolojik yeniliklere ve konjonktür değişikliklerine daha çabuk ayak uydurabilirler. Bu nedenle ortaya çıkabilecek olumsuzluklardan daha az etkilenirler. Böylece istihdamda devamlılığı sağlarlar. Örnek olarak dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğuna sahip Çin, köylerin yanında kurulan küçük işletmeler sayesinde, hem köyden kente göçe hem de işsizlik sorununa çözüm bulmuştur. Ayrıca bu işletmelerde bir kişi istihdam etmek için gerekli

sermaye miktarı büyük işletmelere göre daha azdır. Yani bunlar daha emek-
yoğun teknoloji kullanırlar. Bu da ülkedeki istihdam kapasitesini artırıcı bir
faktördür.

- Bu tür işletmeler sermaye faktörünü en önemli unsur haline getirmeksizin,
birçok kişiye kendi alanında teşebbüs imkânı verir. Çünkü iş kurmak için
gerekli sermaye miktarı düşüktür. Bu durumda sermayeyi kişisel imkânlarla
sağlamak kolaylaşır. Böylece niteliklere uygun kişilerin girişimciliğe atılmaları
imkânı artar.
- Yeni fikir ve buluşların ortaya çıkarılıp gerçekleştirilmesinde önemli rol
oynarlar. Yeni bir buluşun pazarda satılabilir bir ürün haline gelebilmesi
genellikle bu buluşun hedef pazarda bir deneme sürecinden geçirilmesini
gerektirir. Büyük işletmeler bu buluşların denenmesi konusunda pek arzulu
değildirler. Küçük işletmeler ise bu hususta daha cesur, inançlı ve netice alma
konusunda daha azimli olabilirler. Ayrıca geleneksel teknolojinin
modernizasyonu ve transfer edilen teknolojinin ülke ekonomisine adaptasyonu
konusunda da önemli rol oynarlar.
- Bu işletmelerde işçi işveren ilişkileri daha yakın, sıcak ve olumlu bir ortam
içinde yürütülür. Çift yönlü iletişim ve alt kademenin kararlara katılımı daha
fazla işlerlik kazanır. Böylece sermaye-emek yabancılaşması büyük ölçüde
önlenir.
- Çoğu ürün bu tür işletmelerde daha ekonomik olarak üretilir. Bazıları ise talebin
sınırlı olması dolayısıyla sadece KOBİ'lerde üretilmek mecburiyetindedir.
Örneğin General Motors 37.000 işletmeye bu türden işler vermekte ve bu
işletmelerin çoğunluğunu küçük işletmeler oluşturmaktadır.
- Bu işletmeler daha çabuk karar verebilmeleri, yönetim ve genel işletme
giderlerini daha düşük tutabilmeleri ve bürokrasiyi azaltabilme gibi nedenlerle
daha çabuk ve ucuz üretim imkânına ulaşabilirler.

- Tüketicilerle teması daha yakın olan küçük işletmeler, tüketicilerin zevk ve tercihlerindeki değişiklikleri daha çabuk saptayabilirler. Bunlara uyarlamayı sağlayacak teknik değişiklikleri de daha çabuk gerçekleştirebilirler. Büyük işletmelere göre daha esnek ve kıvrak hareket edebilirler.
- Savaş ekonomisinde büyük sanayiler zarar görse de, bu tür işletmeler az da olsa üretimlerine devam ederek toplumun belli ihtiyaçlarını karşılayabilirler.

1.5.2 Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Ekonomi, farklı büyüklüklerde ve farklı alanlarda faaliyet gösterip mal ve hizmet üreten işletmelerden oluşmaktadır. Ekonominin gelişmesi ve büyümesi için faaliyet gösteren işletmelerin büyüyerek çoğalmaları ve başarılı olmaları gerekmektedir (Zengin 2002).

KOBİ'ler bir yandan kendi başına büyüklerle rekabet içinde nihai ürün ve hizmet üretmek suretiyle, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunurken; diğer yandan da büyük işletmelerin kullandıkları yarı mamul girdilerini üreterek onların gelişimlerinin tamamlanmasında katkıda bulunurlar. Böylece ekonomilerde bir yan sanayi oluşturarak büyük işletmelerle ortak bir yaşam kurarlar. Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de; sayısal miktar, istihdam hacmi, üretim değeri, gelişmeye olan katkıları, mülkiyetinin tabana yayılması, ekonomik açıdan serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisinin ve sosyal bakımdan toplumsal istikrarın temel unsurlarını oluşturmaktadır (Demirci vd. 2001).

KOBİ'ler sosyal ve ekonomik yönden gelir dağılımında dengeyi sağlamaktadır. Çabuk karar verme özelliklerine sahip oldukları için zamandan tasarruf sağlarken, işletme giderleri daha az olduğundan maliyette avantaj sağlamaktadırlar. KOBİ'ler sayesinde üretim ve sanayileşme ülkenin her yerine yayılmaktadır. İşçi-işveren arasındaki ilişkisinin yakınlığı ve olumlu bir ortam oluşturması sayesinde sosyalleşmeyi artıran KOBİ'ler, savaş ve ekonomik kriz dönemlerinde büyük işletmeler zarar görse bile üretimlerini gerçekleştirmeye devam ederek ekonominin ayakta kalmasına ve yeniden canlanabilmesine olanak sağlamaktadırlar (Zengin 2002).

Tüketici eğilimlerinin değişmesi KOBİ'lerin ekonomideki önemini arttırmıştır. Zira bu işletmeler değişimlere esnek ve küçük yapıları nedeniyle büyük işletmelere nazaran yeni

şartlara daha fazla uyum sağlama şansına sahiptirler. KOBİ'ler ekonomideki daralma ve konjonktürel değişimlere daha kolay uyum göstermektedir.

TÜİK Yıllık İş İstatistikleri 2009 yılı verilerine göre ülkemizde 250'den az çalışanı olan 3.222.133 KOBİ bulunmaktadır. Çalışan sayısı 250'den az olmasına rağmen satış hâsılatı veya bilanço kriterleri bakımından KOBİ sayılma eşiğini aşan işletme sayısının toplam işletmelerin çok küçük bir oranı (yaklaşık binde bir) olduğu öngörülmektedir.

TÜİK Yıllık İş İstatistikleri 2009 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam işletmelerin % 99,9'unu KOBİ'ler oluşturmaktadır. 1-9 çalışana sahip mikro ölçekli işletmeler, toplamın % 95,62'sini teşkil etmektedir. KOBİ'lerin % 82'si hizmet ve ticaret, % 13'ü imalat sektöründe faaliyet göstermektedir (TÜİK 2009).

KOBİ'ler Türkiye'de;

- Toplam istihdamın % 78'ini
- Toplam katma değer % 55'ini
- Toplam satışların % 65,5'ini
- Toplam yatırımların % 50'sini
- Toplam ihracatın % 56'sını oluşturmaktadır.
- KOBİ kredilerinin toplam krediler içindeki payı % 23'tür (TÜİK 2008).

Tablo 1.3 KOBİ'lerin ekonomideki payının yıllar içindeki seyri (TÜİK 2008).

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Toplam istihdam içindeki pay (%)	78,7	79,2	80,6	79,4	78,5	78,0
Toplam katma değer içindeki pay (%)	60,9	56,6	58,5	57,3	56,2	55,2
Toplam satışlar içindeki pay (%)	67,3	69,3	69,4	67,4	67,2	65,5
Toplam yatırım içindeki pay (%)	61,3	57,6	62,0	44,6	44,6	50,0

1.6 ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Ormanlar içerdikleri doğal kaynaklarla ve ilişki içerisinde oldukları diğer sektörler ile ülkelerin refahı üzerinde doğrudan doğruya etki alanına sahiptirler. Bu alanların nasıl yönetilmesi gerektiği, nasıl korunacağı, üretim sürecinin akış şemasına nasıl dâhil edilecekleri, söz konusu olan ulusal ve küresel ortamda daima tartışma konusu olmaktadır.

Küreselleşmenin etkilerinin hızla arttığı bu dönemde, orman ürünleri endüstrisinin de diğer sektörlerle birlikte sürekli gelişerek hacminin büyüdüğü gözlenmektedir.

Ekonomik alanda da oluşan küreselleşmenin etkisi ile yoğunlaşan rekabet ortamında Orman Ürünleri Endüstrisinin kendi amaçlarını etkin kılabilmesi için sahip oldukları tüm varlıklarını en yüksek kapasite ve verimlilikle kullanabilmeleri gerekmektedir. Böylece bu sektör, üretim sürecinin en başından en son halkasına kadar kendi ekonomik değerini yaratabilen kendi çarkını çevirebilen önemli bir zincir niteliği taşımaktadır.

Orman Ürünleri Endüstrisi aynı zamanda içerdiği çok sayıdaki sektörler ile küçük ve orta boy işletmeler için de çalışmaya elverişli bir alan oluşturmaktadır. Dolayısıyla gerek ekonomik olarak geride olan bölgelere istihdam olanağı yaratılması, gerekse Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomisi için lokomotif görevi görmeleri KOBİ'ler için uygun, elverişli ve sürekli teknolojik açıdan yenilenebilir bir çalışma alanı oluşturması, sektörün önemini bir basamak daha artırmaktadır.

1.6.1 Orman Ürünleri Sanayinin Tanımı ve Kapsamı

Orman Ürünleri Sanayi irili ufaklı binlerce işletmeden oluşan imalat sanayinin bir alt sektörüdür. Bu sektörde kendi içerisinde birçok faaliyet gruplarına ayrılmaktadır. Uluslararası standart sanayi sınıflandırmasına göre; imalat sanayinin ikili bir alt sanayi grubu olan orman ürünleri sanayi; ara malı üreten sanayiler arasında yer alan ağaç ve mantar ürünleri ile tüketim malı üreten sanayiler arasında yer alan mobilya sanayinden oluşmaktadır (Roman 1991).

Orman Ürünleri Endüstrisi genel olarak yuvarlak odunların bünyesini bozmadan işleyen ve dayanıklılığını yükselten fabrika ve tesisler, yuvarlak odunları ince levhalar halinde biçmek, kesmek, soymak ve yongalamak yoluyla materyal sağlayan, bu materyalleri birleştirerek odunun çalışmasını azaltan, odunun yapısını mekanik, fiziksel ve kimyasal yollarla değiştiren, işlenmiş materyali kullanarak çeşitli eşya üreten fabrika ve tesisler ile yan ürünleri işleyen fabrika ve tesislerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Keskin 2009; Eraslan 1977). Orman ürünleri sanayisinde üretilen ve pazara sunulan ürünler, insanların çalışma, dinlenme vb. gibi her türlü yaşam ortamında karşılaştığı ve birebir etkileşim içerisinde olduğu ürünlerdir. Bu nedenle, bu endüstri dalının toplam imalata doğrudan katkısının yanında, dolaylı ve rakamla ifade edilmesi pek de olanaklı olmayan önemli birçok katkısı vardır (Kurtuluş 2001).

Orman ürünleri sanayi, imalat sanayinin alt sektörüdür. Bu sektörde kendi içerisinde alt sektörlere ayrılmaktadır. Orman ürünleri sanayiinin genel olarak, odun sanayii ve ikincil orman ürünleri sanayii olmak üzere iki büyük ana gruba ayrıldığı görülür. Buna karşın günümüzde, orman ürünleri sanayii dendiği zaman ilk akla gelen husus odunu girdi olarak kullanan orman ürünleri sanayii olmaktadır (Kurt 2011).

Orman ürünleri sanayisi, ülkemiz alanının yaklaşık % 26'sını kaplayan ormanlık alanı değerlendirerek, ülke ekonomisine katkı sağlama amacını güderek faaliyetler gösteren, yarı mamul yada mamul mal üreten gerektiğinde ise mamulü hammadde olarak kullanarak entegre düzende üretimi gerçekleştiren sanayi koludur. Hammaddenin çeşidi ve işlenme durumu dikkate alınarak orman ürünleri sanayisi yapı ve özelliği bakımından birbirinden farklı sanayi kollarına ayrılmaktadır (Aşkın 2004).

Bir başka sınıflandırmaya göre orman ürünleri sanayi, ormanlardan elde edilen ürünlerin sayısı ve çeşidinin çok fazla olması sebebiyle, yapı ve özelliği birbirinden farklı olan çok sayıdaki sanayii kollarından meydana gelir. Genel olarak tasvip gören bir anlayışa göre bunları dört gruba ayırmak mümkündür (Özen ve Vurdu 1988).

- **Birincil İmalat Sanayi:** Bu grup, yuvarlak odunu doğrudan doğruya hammadde olarak kullanan ambalaj sandığı da dahil kereste, her türlü ahşap levha sanayii (kaplama levhaları, kontrplak, kontrtabla, yonga ve liflevhaları) ile kağıt sanayinden meydana gelir.
- **İkincil İmalat Sanayi:** Bu grup, birincil imalat sanayiinden elde edilen yarı mamul ürünleri hammadde olarak kullanan ahşap parke, doğrama, mobilya, karoser, prefabrik ev vb. sanayi kollarından meydana gelir.
- **Diğer Orman Ürünleri Sanayi:** Bu gruba, özel üretimi gerektiren kalem, müzik aletleri, ayakkabı kalıbı, ahşap oyuncak, silah dipçığı vb. sanayi kolları dahildir.
- **Orman Tali Ürünleri Sanayi:** Ağacın kabuğu, yaprağı, meyvesi, tohumu, reçenesi, sığlası vb. ürünlerini değerlendiren sanayi kolları bu grup içerisinde mütalaa edilebilir.

Bilindiği gibi ormanlar hem ürün ve hem de hizmet üreten önemli doğal kaynaklardan biridir. Ormanlardan sağlanan ürünlerde asli orman ürünleri ve tali (ikincil) orman ürünleri olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. Ormanlardan sağlanan asli ürünler şunlardır (Öncer 1991);

- Odun
- Maden direği
- Tel direği
- Sanayi odunu
- Lif-yonga odunu
- Kağıtlık odun
- Yakacak odun
- Ormanlardan elde edilen ikincil ürünler ise;
- Reçine
- Sığıla yağı
- Defne yaprağı
- Çeşitli tıbbi ve aromatik bitkiler
- Palamut, mazi, çam fıstığı, kestane, keçiboynuzu, ıhlamur vb. çeşitli meyve, tohum ve çiçekler olarak sayılabilir.

Üretimin üçlü yapılanmasını sanayi, hizmet ve ticaret işletmeleri oluşturmaktadır. Orman ürünleri, sanayi yapılanması içerisinde yer alan madencilik, enerji ve imalat sanayi gruplaması içerisinde imalat sanayisinin bir alt sektörü niteliğinde olup büyük çoğunluğunu küçük ve orta ölçekli işletmelerin oluşturduğu bir özelliğe sahiptir (Gedik 2010).

1.6.2. Orman Ürünleri Sanayinin Dünyadaki ve Türkiye'deki Gelişimi

1.6.2.1 Dünyadaki Gelişimi

Odunu işleyen ilk makine ve tezgâhlar başlangıçta rüzgâr, su, hayvan ve hatta insan gücünden yararlanılarak çalıştırılmışlardır. 19. yüzyılın ikinci yarısında buhar gücünden yararlanılmaya, 20. yüzyılın başlarında ise elektrikten faydalanma başlamıştır. Özellikle I. Dünya Savaşı'ndan sonra bıçkı sanayisinde, Orman ürünleri sanayi teknolojisi hızlı bir gelişme göstermiştir. 20. yüzyılda başlayan bu gelişme II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızlanarak bugünkü düzeye

ulaşmıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte orman ürünlerinden faydalanma da çok yönlülük kazanmış ve değişik kullanım yerleri uygulanmaya aktararak günümüzde odun hammaddesinden çimentolu ve alçılı yonga levha, odun gazı, şeker ve tutkal gibi ürünlerde elde edilmektedir.

Orman ürünleri endüstrisinin Dünyadaki durumu ve küresellik eğilimleri incelendiğinde, arz orman ürünlerinin sürdürülebilirliği için öncelikli olarak belirleyicidir. Dünyadaki durum arz cephesinden incelendiğinde Avrupa, Kuzey Amerika, Ukrayna, Beyaz Rusya ve Kazakistan'da odun üretiminin en üst düzeyde olduğu görülmektedir. Dünya genelinde enerji kaynağı olarak oduna talep artmakta ve yenilenebilir enerji kaynağı kullanımı Avrupa Birliği ülkelerinde desteklenmektedir. Bunlara ek olarak her geçen gün briket ve pellet gibi odunun işlenmesi ile biokütle enerji ticaretinin hacmi yükselmektedir (Kaplan 2008).

Dünyada endüstriyel odun üretimi incelendiğinde, üretim sıralamasında %40 ile Kuzey ve Orta Amerika'nın birinci sırada olduğu görülmektedir. Kuzey ve Orta Amerika'dan sonra üretim sıralamasında sırasıyla %30 ile Avrupa, %13 ile Asya, %10 ile Güney Amerika, %4 ile Afrika ve %3 ile Okyanusya yer almaktadır. İşletme ölçeği yönünden incelendiğinde ise dünya orman ürünleri endüstrisi (OÜE) işletmelerinin büyük kısmının KOBİ niteliğindeki işletmelerin oluşturduğu görülmektedir (Kaplinsky vd. 2003).

AB ülkelerinde 2003 yılı verilerine göre yaklaşık 20 milyon kişi orman ürünleri endüstrisinde çalışmaktadır. AB ülkelerinde orman endüstri işletmelerinin profili incelendiğinde; birkaç grup dışında büyük çoğunluğu kereste fabrikalarının, panel ve parke sektöründe faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerin oluşturduğu görülmektedir. AB ülkelerinin gerçekleştirdiği mobilya dış ticareti yaklaşık olarak dünya dış ticaretinin yarısını meydana getirmektedir. Avrupalı üretici ülkeler, dünya üretiminin yaklaşık % 30'unu gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte AB'nin mobilya ihracatı % 20'lik bir artışla 2000 yılından 2003 yılına kadar olan dönem sonunda 13 milyon Euro'nun üzerinde gerçekleşmiştir. Avrupa orman ürünleri endüstrisi, bölgede üretilen panellerin ve özellikle sert odun kerestesinin kullanıcısı durumundadır. AB'deki orman ürünleri endüstrisinin gelişimi mobilya sektörü ile doğrudan bağlantılıdır ve bu gelişim birbirine paralel olarak gerçekleşmektedir. AB mobilya sektöründe faaliyette bulunan 56.000 işletmede toplam 870.000 kişi istihdam edilmektedir (DPT 2007).

Avrupa, orman alanının toplam kara alanına oranının en yüksek olduğu coğrafi bölgedir ve bu oran yaklaşık % 46'dır. Avrupa'nın ormanlık alanı ise yaklaşık 1 milyar hektar ve üretim yapmaya elverişli orman alanı toplam 696 milyon hektardır. AB ülkelerinin orman varlığı, alan ve servet olarak giderek artmaktadır. Avrupa'da 2003 yılı verilerine göre yuvarlak odun üretim miktarı 643 milyon m³, tüketim miktarı 637 milyon m³'dür. Genelde Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, başta Rusya Federasyonu olmak üzere yuvarlak odun ihracatçısı konumundadır. AB ülkeleri ise genelde yuvarlak odun ithalatçısı konumundadır. AB ülkelerindeki yuvarlak odun üretiminin % 88'ini endüstriyel odun oluşturmaktadır. AB ülkeleri dışındaki Avrupa ülkelerinde bu oran yaklaşık % 75'dir ve göreceli olarak daha düşüktür. Fakat yine de dünya genelinde endüstriyel odunun payına oranla (% 47) daha yüksektir. Batı Avrupa ülkelerinde endüstriyel odun üretim miktarının yüksek olmasının nedenleri kısaca şunlardır; orman ürünleri endüstrisinin gelişmiş bir yapıya sahip olması ve bu nedenle yuvarlak odunun sanayide değerlendirilme imkânının yüksek olması, yakacak odun üretiminin ekonomik olmayışı ve yüksek hayat standartları ile tercihlerin diğer enerji kaynaklarından bu kaynağa doğru akması olarak nitelendirilmektedir (Kök 2009).

Dünya genelinde orman ürünleri piyasasını yönlendiren en büyük oyuncu konumunda Çin bulunmaktadır. Çin orman ürünleri piyasasında en büyük ihracatçı ve Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra ikinci en büyük ithalatçı ülke konumundadır. Ayrıca Çin odun ithalatının %70'ini Rusya Federasyonu'ndan yapmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, mobilya ithalatının %40'ını Çin'den gerçekleştirmektedir (URL-2, 2009).

1.6.2.2 Türkiye'deki Gelişimi

Ülkemizde orman ürünleri sanayisi 19. yüzyılın sonlarına kadar sadece bıçkı sanayi görünümünde su ve el hızarları şeklinde kalmış ve çok ağır bir ilerleme göstermiştir. Her ne kadar fiçicilik, düvencilik, saba, yaba gibi tarım araçları, küçük el sanatları şeklinde yapılan bölgesel çalışmalar 12. yüzyıla kadar uzanmakta ise de bunları bir sanayi karakterinde görmek mümkün değildir. Yurdumuzda ilk tesisler 19.yüzyılın sonlarında görülmeye başlanmıştır. İlk kereste fabrikası 1892 yılında İstanbul'da kurulmuştur ve 20. yüzyılın başlarından itibaren sayıları artmaya başlamıştır. Yapılan bir araştırma sonucuna göre, ülkemizde 1938 yılında 33 adet kereste fabrikasının olduğu anlaşılmaktadır. Ülkemizde 1963 yılında planlı dönemin başlaması ile birlikte orman ürünleri sanayisinde hızlı bir gelişme başlamış, tüm teknolojiler

yurdumuzda geliştirilmiş ve bu sanayi kolu ülkemiz şartlarına göre çok büyük boyutlara ulaşmaktadır (Anon. 1991).

Ülkemizde orman ürünleri sanayinin gelişimi üç dönemde incelenebilir. Birinci dönem 1870 yılında yürürlüğe konulan “Orman Nizamnamesi” ile başlayıp 1937 yılında 3116 sayılı Orman Kanununun yürürlüğe girişine kadar devam eden “İltizam ve Taahhüt Dönemi”dir. 1870 tarihli Orman Nizamnamesi devlet ormanlarının taahhüt yâda imtiyaz yoluyla özel sektör tarafından işletilmesini öngörmektedir. 3116 sayılı Kanun ile devlet işletmeciliği olarak adlandırılan ikinci dönem başlamıştır. Üçüncü dönem ise 1983 yılında ORÜS’ ün KİT statüsü kazanması ile başlayan ve işletmelerin özelleştirilmesinin ardından 2000 yılında kurumun tasfiye edilmesi ile devam eden özelleştirme dönemidir.

Nüfusun hızla artması ve refah düzeyinin giderek yükselmesi orman ürünlerine olan talebin giderek artmasını sağlamış, ancak ormanların verim gücü zamanla bu talepleri karşılayamaz hale gelmiştir. Bu durum bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de birçok önlemlerin alınmasının yanında sınaî işletmecilik alanında gelişmelerin sağlanmasına ve yeni teknolojilerin doğmasına neden olmuştur. Bu zorunluluk doğrultusunda birçok yeni fabrika üretime sokulmuştur. Kalkınma planlarında orman ürünleri endüstrisine yer verilerek çeşitli orman ürünleri sanayi tesisleri kuruluşları planlanmış ve mevcut fabrikaların gelişen teknolojiye göre yenilenmesi çalışmalarına başlanmıştır. 5 Ocak 1970 tarihinde Orman Bakanlığının bünyesinde Orman Ürünleri Sanayi Genel Müdürlüğü (ORÜS) kurulmuştur. ORÜS kamu sektöründe ana işi orman ürünleri olan tek kuruluş olmuştur. 1983 yılında KİT haline getirilen ORÜS’ ün, sorunlara ve ekonomik gelişmelere zamanında tepki gösterebilecek esnek, dinamik bir yapıya kavuşturulması ve uzman yöneticilerle donatılarak en kısa zamanda ihtiyaç duyduğu orman ürünlerini yetiştirip işletebilmesi yerine özelleştirilmesi tercih edilmiştir. Orman ürünlerine talebin arttığı bir dönemde ORÜS’ ün özelleştirilmesi yaratılan katma değer yurt içinde kalmasına engel olarak dış tekelere kaynak aktarımının yolunu açmıştır. Özetle, Türkiye’de ormancılık sektörü ilk olarak 1969 yılında Bakanlık olarak devlet öncülüğünde düzenlenmiştir. 2003 yılında ise Çevre ve Orman Bakanlığı adı ile bugünkü kuruluş yapısı oluşturulmuştur (DPT 2007).

Orman ürünleri endüstrisinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak orman ürünlerinin çeşitliliği de artmaktadır. Türkiye’de de tüm dünyadaki endüstrileşme çabalarına paralel olarak orman ürünleri endüstrisinde girişim ve gelişimler yaşanmaktadır. Orman ürünleri endüstrisine konu

olan yuvarlak odunların hacim ve ağırlığına kıyasla değerleri düşük ve kullanım alanları da sınırlıdır. Dolayısıyla yuvarlak odunun endüstrinin çeşitli kollarında işlenmesi ve yeni ürünler haline gelmesiyle hem kullanım değerleri hem de fiyatları artmakta ve piyasasının ihtiyaçları daha etkin biçimde karşılanmaktadır. Orman ürünleri endüstrisinin gelişimi, orman ürünlerine olan talep artışlarını, orman ürünleri için yeni pazarların yaratılmasını, satış kolaylıklarını, orman ürünleri işletmelerinin mali gücünün artmasını da beraberinde getirmektedir. Tüm bunların sonuçları olarak da ormanların rasyonel bir şekilde işletilmesi olanaklı hale gelmektedir (Keskin 2009).

Orman ürünleri piyasanın talep açısından incelendiği çalışmalarda; Türkiye’de orman ürünü işleyen tesislerin hammadde işleme kapasitesinin yaklaşık 25 milyon m³ olduğu fakat talebe bağlı olarak bugün için mevcut kapasitenin % 55’inin kullanılabildiği ve işlenen hammadde miktarının yaklaşık 14 milyon m³ olduğu belirtilmektedir (Keskin 2009).

1.6.3 Türkiye Ekonomisinde Orman Ürünleri Sanayinin Yeri ve İmalat Sanayi İçerisindeki Durumu

20,7 milyon hektarlık orman varlığına sahip olan Türkiye, çok çeşitli ağaç türleri yetiştirebilmesi nedeniyle orman ürünleri sanayinde önemli avantajlara sahiptir (URL-1, 2012). Ancak bu ormanlık alanın yalnızca % 39,4’ü verimli orman niteliğindedir. Bunun % 54’ü ibrelili, % 46’sı yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır. Ormanlarımızın dikili ağaç serveti 1,2milyar m³ olup bu miktarın 787,3 milyon m³’ü ibrelili ağaçlardan oluşmaktadır (Yıldırım 2006).

Yuvarlak odunların hacmi ve ağırlıklarına kıyasla kullanım değeri az olduğundan doğrudan doğruya kullanıldığı yerlerde sınırlıdır. Bunların endüstrinin çeşitli kollarında işlenmesi ve yeni mamuller haline gelmesi ile değerleri çok fazla yükselmekte, kullanım yerleri artmakta ve genişlemekte, böylece toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak mümkün olmaktadır. Odun hammaddesinin kullanım değerini artırmak amacıyla faaliyet gösteren sektör konumunda olan orman ürünleri sanayi ekonomimiz içerisinde ağırlığını zamanla artırabilen bir yapıya sahip olmuştur. Gerek istihdam ettiği çalışanlar ve gerekse üretim sürecine aktardığı ürünler ile kalkınma sürecinde etkili olmuş ve ekonomik faaliyetlerin gelişimini sağlamıştır (Akyüz 2000).

Türkiye'nin 2009-2010 yılları arasında 101,9 milyar dolarlık toplam ihracatı içerisinde %2,51'lik (2,55 milyar dolar) bir paya sahip ağaç ve orman ürünleri ihracatı, 2010-2011 yılları arasında ise 117,5 milyar dolarlık ihracat içerisinde yaklaşık %2,57'lik (3,02 milyar dolar) paya sahip olmuştur. Yani ağaç ve orman ürünleri ihracat rakamları 2009-2010 yılında 2.5 milyar dolardan yaklaşık %18,09'luk (1,18 kat) artışla 2010-2011 yılında 3,02 milyar dolara ulaşmıştır.

Türkiye'nin 2010-2011 yılları arasında ağaç ve orman ürünleri sanayisinde en fazla ihracat yaptığı ülkeler incelendiğinde ise ilk sırayı %13,9 (474 milyon dolar) ile Irak ve %9,5 (324 milyon dolar) ile İran almıştır. Bunu sırayla % 5,4 (183 milyon dolar) ile Azerbaycan, %4,5 ile (155 milyon dolar) Almanya, %3.6 ile Yunanistan (121 milyon dolar) ve %3,3 ile ise (111 milyon dolar) Libya almıştır.

BÖLÜM 2

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 MATERYAL

2.1.1 Balıkesir İli

2.1.1.1 Tarihçesi

Balıkesir, Ege ve Marmara Denizlerine kıyıları olduğu için tarihi, en eski yerleşim bölgelerini kapsayan Arkaik Çağının MÖ 3000 yılına dek uzanır. Bu bölgenin Antik Çağdaki adı MYSİA'dır. Balıkesir Milli Mücadelede Redd-i İlhak Cemiyetini kuran ve düşmana karşı koyan ilk iller arasındadır. 30 Haziran 1920'de işgal edilen Balıkesir 6 Eylül 1922'de düşman işgalinden kurtulmuştur.

2.1.1.2 Coğrafi Durumu

Balıkesir ilinin Ege Denizi'ndeki kıyı uzunluğu 115km; Marmara Denizindeki kıyı uzunluğu ise 175 km'dir. İlin yüzölçümü 14 299 km²'dir. Yörede, genellikle Akdeniz iklimi hüküm sürmekte ise de bu iklim karakteristiğine daha çok Ege kıyılarında rastlanmaktadır. İç kısımlarda kara iklimi hâkimdir. Üst tabakada 600-700 rakımlar arasında kızılçam hakimdir. Üst rakımlarda karaçam, kayın, göknar asli ağaç türleridir. Kestane meşe, kızılbaş, çınar ağaçları bulunmaktadır. Alt tabakada sistus (laden), erika, karaçalı, böğürtlen, sarmaşık bitkileri ile kekik, adaçayı, sumak gibi tıbbi bitkiler açısından da çok zengindir.

2.1.1.3 Nüfus

Balıkesir ilinin toplam nüfusu 2009 yılında 1.140.085 kişiden 2010 yılında 1.152.323 kişiye yükselmiştir. Balıkesir ilinin toplam nüfusunda kadınlarla erkekler arasında oransal bakımdan

çok düşük bir fark vardır. Bu bağlamda ilin toplam nüfusunun neredeyse %50 si kadınlardan, %50 si ise erkeklerden oluşmaktadır. Nüfusun il/ilçe merkezleri ve beldeler/köyler dağılımı incelendiğinde Balıkesir'deki toplam nüfusun %60,3' ünün il/ilçe merkezlerinde, %39,7' sinin ise beldelerde/köylerde yaşadığı görülmektedir. Balıkesir ilinde il/ilçe merkezlerinde ve beldelerde/köylerde yaşayan nüfus cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde, tıpkı il genelinde olduğu gibi, kadınlar ve erkekler arasında oransal bakımdan anlamlı bir farklılığın bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Balıkesir ili 2009 ve 2010 yılları arasındaki nüfus dağılımı Tablo 2.1'de verilmektedir.

Tablo 2.1 Balıkesir ili 2009 ve 2010 yıllarındaki nüfus dağılımı (TÜİK 2011).

	Toplam	Şehir nüfusu	Köy nüfusu	Şehir	Köy
2009	1.140.085	678.732	461.353	59,53	40,47
2010	1.152.323	694.926	457.397	60,31	39,69

Şehir: İl ve ilçe merkezleri sınırları içindeki nüfustur.

Köy: İl ve ilçe merkezleri sınırları dışında kalan yerleşim yerlerindeki nüfustur.

Tablo 2.1'de görüldüğü gibi Balıkesir ili nüfus dağılımlarında 2009 yılı şehir nüfus oranı % 59,53 iken 2010 yılında şehir nüfus oranının % 60,31, köy nüfus oranlarında ise 2009 yılında oran % 40,47 iken, 2010 yılında bu oran % 39,69 olarak görülmektedir.

Balıkesir ili 2009 ve 2010 yıllarındaki belediye, ilçe, ve köy sayıları Tablo 2.2'de verilmektedir.

Tablo 2.2 Balıkesir ili 2009 ve 2010 yıllarındaki belediye, ilçe ve köy sayıları (TÜİK 2011).

	Belediye sayısı*	İlçe sayısı**	Köy sayısı***
2009	53	19	892
2010	53	19	892

*Belediye sayısında büyükşehir belediyeleri hariçtir.

**İlçe sayılarına il merkezleri / merkez ilçeler dahildir.

***Köy sayısına boş köyler dahildir.

Tablo 2.2’de TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2011 yılı verilerine göre belediye, ilçe, köy sayılarına bakıldığında 2009-2010 yıllarında Balıkesir ili belediye sayısı 53, ilçe sayısı 19, köy sayısı 892’dir.

Balıkesir SGK’nın yaptığı çalışmada, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre 0-14 yaş arasındaki nüfus “çocuk”, 15-64 yaş arasındaki nüfus “çalışma çağındaki nüfus” ve 65 yaş ve üzerindeki nüfus ise “yaşlı” olarak tanımlanmaktadır. Balıkesir ilindeki toplam nüfusun önemli bir kısmı çalışma çağındaki nüfus sınıfına giren kişilerden oluşmaktadır. İncelenen ilde 2010 yılı itibariyle çalışma çağındaki nüfus kapsamında yer alan kişilerin sayısı 799.932 iken çocuk nüfusun sayısı 215.406 ve yaşlı nüfusun sayısı ise 136.985’tir. 2009-2010 döneminde ildeki çalışma çağındaki nüfus ile yaşlı nüfusun toplamı artarken, çocuk nüfusta azalma görülmektedir.

2.1.1.4 Çevre Orman ve Doğal Kaynaklar

Ormanlar, Balıkesir ili topraklarının % 31’ini kaplamaktadır. Bu değer il arazisinin % 45’ine tekabül etmektedir. İl arazisinin %32’si kültür arazisi, % 8’i çayır ile mera ve %15’i kullanılmayan arazidir. Genel olarak ormanlarda karaçam, kızılçam, kayın, gürgen, meşe, söğüt, ılgın, çınar ve zeytin ağaçları vardır (URL-2, 2011).

2.1.1.5 Sanayi

Balıkesir ili sanayi yönünden gelişmesi son yıllarda hızlanmış, çok sayıda yatırım gerçekleştirilmiştir. Balıkesir, birçok ilin aksine tek merkezli büyüme modeli (Kayseri, Denizli, Manisa vb.) ile değil; bütün ilçeleriyle beraber dengeli büyüme modelini uygulamaktadır. Bu model uygulama açısından zorluklar içerse de ilin ekonomik kalkınmasında topyekûn ve dengeli bir ekonomik kalkınma modeli sunmaktadır.

Balıkesir merkez ilçe sanayisi; transformatör, kâğıt, çimento, mermer, metal ürünleri, tarım alet ve makinaları, elektrikli cihazlar, suni dokuma, mobilya, sentetik çuval, trafo, jeneratör, yem üretimi ağırlıklıdır.

İlde yapılan sanayi işlerinin payı % 51'dir. Sanayinin oranı tarımdan yüksek olsa da diğer illerde bu rakam çok daha yukarılardadır. İl sınırları içerisinde Sanayi siciline kayıtlı 4 tane Organize Sanayi Bölgesi vardır. İlin başlıca geçim kaynağı tarım olduğu için de tarıma dayalı endüstri gelişmiştir. Ayrıca buralarda şeker, un, yem, döküm, tarım alet ve makinaları, transformatör, floresan-aydınlatma, pamuklu dokuma, kâğıt, mobilya, sentetik dokuma ve elektrik teçhizatları üretimi de yapılmaktadır. Körfez yöresinde konserve, sabun, bitki çayı ve zeytinyağı üretimi yaygındır. Bandırma taraflarında; kimyasal madde, şarap ve gübre sanayi gelişmiş, Dursunbey taraflarında ise kereste sanayi gelişmiştir. İlde kolonyacılık sektörü de gelişmiş durumdadır. İmalat sanayi ise toplam GSYH'nin % 17'sini oluşturmaktadır. Sındırgı ve Bigadiç'te ise çok miktarda halı tezgâhı vardır. 2001 Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 10 kişiden fazla işçi çalıştıran fabrika sayısı 104'tür ve buralarda 14 bin kişi çalışmaktadır. 8 ticaret odası ve 5 ticaret borsası bulunan Balıkesir'de üretilen ürünlerin çoğu yurtiçinde tüketilmekte, bir kısmı da Bandırma Limanı'ndan ihraç edilmektedir. Gümrüklerinde, aralarında kimyasal maddeler, elektrikli araçlar, sentetik çuval, gıda, madencilik, mermer gibi ürünlerin de bulunduğu ihracatta 50, ithalatta 32 ayrı ürün çeşidi yer almaktadır. İlin dış ticaret merkezi olan Bandırma Limanı, tüm Balıkesir'in ihracat ve ithalatının yüzde 90'ını gerçekleştirmektedir (URL-3, 2011). Balıkesir ili sanayi tesislerinin sektörlere göre dağılımları Tablo 2.3'de verilmektedir.

Tablo 2.3 Balıkesir ilindeki sanayi tesislerinin sektörlere göre dağılımı.

SEKTÖR GRUBU	ADEDİ
Gıda Sanayi	196
Deri ve Giyim Sanayi	90
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	22
Kâğıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi	5
Kimya ve Petrol Ürünleri Sanayi	16
Maden Sanayi	49
Metal Eşya, Makine, Tarım Makineleri Sanayi	74
Diğer İmalat Sanayi	65
TOPLAM	518

Kaynak: KOSGEB İmalat Sanayi Veri Tabanı

Tablo 2.3'de Balıkesir ilindeki sanayi tesislerinin sektörlere göre dağılımları incelendiğinde toplam imalat sanayi içerisinde gıda sanayi % 37,84, deri ve giyim sanayi % 17,38, kimya ve petrol ürünleri sanayi % 3,09, maden sanayi % 9,45, metal eşya, makine, tarım makineleri

sanayi % 14,48, diğ er imalat sanayi ise % 12,55 dir. Balıkesir imalat sanayisinde orman endüstri iş letmeleri toplamda % 5,21'lik orana sahiptir.

2.1.1.6 İthalat-İhracat

Balıkesir ili gerek ihracat, gerekse de ithalat rakamlarında 2010 yılında 2009 yılına göre artış yaş andığı görülmektedir. Bu bağ lamda 2009 yılında 564.535.444 TL olan ihracat değ eri 2010 yılında 567.705.522 TL olmuştur. Bunun yanında ithalat değ eri ise 479.933.452 TL'den 517.303.606 TL' ye yüks elmiştir. İhracat-ithalat rakamları oransal açıdan incelendiğinde, Balıkesir ilin 2010 yılı itibariyle Türkiye'nin toplam ihracat içerisindeki payı % 0,33 iken ithalat alanında bu pay % 0,18'dir. Balıkesir SGK'nın yapmış olduğu çalışmalar sonucunda Türkiye ve Balıkesir ilinin 2009-2010 yılı ithalat-ihracat değ erleri Tablo 2.4'de verilmektedir.

Tablo 2.4 Türkiye ve Balıkesir ilinin 2009-2010 ithalat-ihracat değ erleri (TÜİK 2011).

	İthalat (TL)		İhracat (TL)	
	Balıkesir	Türkiye	Balıkesir	Türkiye
2009	564.535.444	158.481.951.496	479.933.452	217.677.724.820
2010	567.705.522	171.343.212.758	517.303.606	278.668.205.580

Tablo 2.4'de Türkiye ve Balıkesir ilinin ithalat-ihracat değ erlerine bakıldığında Türkiye'de ithalat 2009 yılında 158.481.951.496 TL iken 2010 yılında 171.343.212.758 TL'ye ulaşarak % 1,08'lik artış görülmüş, ihracat değ erlerinde ise 2009 yılı 217.677.724.820 TL olan değ er % 1,28 oranında artarak 2010 yılında 278.668.205.580 TL değ erine ulaşmıştır. Balıkesir'in 2010 yılının 2009 yılına göre ithalat değ erinde % 1,58'lik, ihracat değ erinde ise % 1,07'lik artış olduğu görülmektedir.

2.1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Çalışma Amacıyla Kullanılacak Verilerin Toplanması

Balıkesir ili imalat sanayi içerisinde yer alan, Orman Endüstri Ürünleri sektöründe faaliyet gösteren iş letmelerin sosyo-ekonomik yapılarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada yüz yüze anket yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak Balıkesir Ticaret ve Sanayi Odası ve Balıkesir Esnaf ve Sanatkârlar Odaları ile görüşmeler sağlanarak Balıkesir

sanayisi hakkında görüşmeler yapılmış, ilde Orman Endüstri İşletmelerinin durumu hakkında bilgiler alınmış, firmalara ait şirket isimleri, adres ve telefonları bulunmuştur. Elde edilen bilgiler doğrultusunda ilde bulunan Orman Endüstri işletmelerinde anket uygulaması yapılmıştır.

Orman ürünleri sanayisinde faaliyet gösteren işletmelerin çoğu özel sektöre aittir. Alınan firma bilgileri ışığında çalışma alanı Merkez ilçe, Bigadiç, Dursunbey, Gönen, Bandırma, Erdek olarak belirlenmiştir. Bu alanda yapılan çalışmaların yanı sıra TÜİK, DPT, KOSGEB verilerinden yararlanılmıştır.

2.2 YÖNTEM

2.2.1 Örnek Büyüklüğünün Belirlenmesi

Araştırma bölgesi olarak seçilen Balıkesir ili merkez ve ilçelerde bulunan orman endüstri işletmelerin sayısının belirlenmesi amaç edinilmiştir. Bu amaç doğrultusunda daha önce bu alanda yapılan diğer çalışmalar araştırılmış ve en güvenilir yol olarak Balıkesir ili Ticaret ve Sanayi Odası kayıtları, Balıkesir Esnaf ve Sanatkârlar Odası kayıtları, Balıkesir ili yerleşim planı ve Sosyal Güvenlik Kurumu verileri, karşılaştırılarak ortak olan veriler çıkartılmış ve Balıkesir ilinde 648 adet orman endüstri işletmesi bulunduğu karar verilmiştir. Buna göre bu işletmelerin kaçına anket uygulanması gerektiği; Eşitlik 2.1 kullanılarak belirlenmiştir.

$$n = \frac{Z^2 \cdot N \cdot P \cdot Q}{N \cdot D^2 + Z^2 \cdot P \cdot Q} \quad (2.1)$$

n: örnek büyüklüğü

Z: güven katsayısı

N: ana kütle büyüklüğü

P: ölçmek istenilen özelliğin ana kütlede bulunma ihtimali (çalışma çok amaçlı olduğu için bu oran % 50 alınmıştır.

Q: 1-P

D: kabul edilen örnekleme hatası (çalışma için % 10'luk bir örnekleme hatası öngörülmüştür.

Böylece örnek büyüklüğü; Eşitlik 2.2 yardımıyla hesaplanmıştır.

$$n = \frac{1,96^2 \cdot 648 \cdot 50 \cdot 50}{648 \cdot 10^2 + 1,96^2 \cdot 50 \cdot 50} \cong 83 \quad (2.2)$$

Örnekleme yöntemi sonucunda belirlenen örnek büyüklüğü göz önüne alınarak bütün işletmelerin anket kapsamına girme ihtimalinin eşit olduğu basit tesadüfi örnekleme yöntemi uygulanmıştır.

2.2.2 Anket Formlarının Hazırlanışı ve Uygulanması

Çalışmanın geniş kapsamlı yapılabilmesi amacıyla çeşitli kuruluşlar tarafından değişik amaçlar için hazırlanmış olan anket ve soru formları incelenmiş ve anketin kapsamı uygun olacak şekilde belirlenmiştir. Bu aşamadan sonra, üniversite bünyesinde bu alanda çalışmalarda bulunmuş öğretim elemanları ile görüşülerek anket formu daha belirgin hale getirilerek 34 sorudan oluşan anket formunun uygulanmasına karar verilmiştir (Ek-A).

Çalışmanın sonucunda yapılması düşünülen analizler doğrultusunda belirli bir plan çerçevesinde hazırlanan anket formu, Balıkesir ili orman endüstri işletmelerinin yapılarının belirlenmesi amacıyla, il ve ilçe alanlarında orman endüstri ürünleri ile uğraşan ve örnek büyüklüğünde elde edilen 83 işyeri bulunmaktadır. Yöneltilen soruların basit, kısa ve anlaşılabilir olmasına dikkat edilmiştir. Bazı sorular seçenekli cevaplar ile sorularak işyerleri hakkında elde edilen bilgilerin daha düzenli ve analizlerin daha anlaşılır olarak yapılmasına çalışılmıştır.

2.2.3 İstatistik Değerlendirme Amacıyla Kullanılan Yöntemler

Anket formlarının hazırlık aşamasında bilgilerin daha kapsamlı elde edilmesi için pek çok soru hazırlanmıştır. Bu soruların değerlendirilmesinde aşağıdaki istatistik yöntemlerden yararlanılmaktadır (İlter 1990).

Parametrik testler için;

- a. $n > 30$ ise Z testi
- b. Korelasyon analizi,
- c. Aritmetik ortalama,

- d. Mod-medyan,
- e. Çapraz çizelgeler,
- f. Regresyon analizi
- g. Ki kare testi
- h. Kendalls tau-c testi
- 1. Spearman's rank correlation testi

yöntemleri uygulanmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak Çapraz çizelgeler, Ki kare testi, Kendalls tau-c testi ve Spearman rank correlation testi kullanılmıştır.

2.2.3.1 Çapraz Çizelgeler

Yapılan araştırmanın daha iyi biçimde görülebilmesi ve ileride yapılacak olan çalışmalara daha ayrıntılı biçimde bilgi sağlanabilmesi amacıyla çapraz çizelgeler kullanımı yoluna gidilmiştir. Böylece çalışmada hata yapıp yapılmadığı tespit edilerek, farklı değerlerin kolayca belirlenebilmesi sağlanmaktadır. Çizelgelerde görülen değişkenler incelenen olayların gerçeklerini ortaya çıkarmaktadır (Sencan 1993).

2.2.3.2 Ki Kare Testi

Gözlenen frekanslarla beklenen frekanslar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına dayanan Ki Kare testi kullanılarak tek değişkenli düzenlerde değişkenler arasında bir bağ olup olmadığına bakılarak bilinen özelliğin değişik durumlarda veya zamanlarda farklılık gösterip göstermediği araştırılmaktadır (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu 1990). Nonparametrik testler içinde en çok kullanılan testlerden biri olan ki-kare testi, örneklem grubundaki değerlerin dağılımının (normal dağılım vb.) hipotezde ileri sürülen ana kitle dağılımıyla uyumlu olup olmadığını ölçmektedir. Sıfır hipotezi belirlenirken verilerin nasıl bir dağılıma sahip olduğu belirtilir. Beklenen frekans değeri ile gözlenen frekans değerleri karşılaştırılır. Beklenen değer ile gözlenen değerler arasında uyum varsa sıfır hipotez kabul edilir, uyum yoksa sıfır hipotezi red edilerek alternatif hipotez kabul edilmektedir (Kalaycı 2009).

BÖLÜM 3

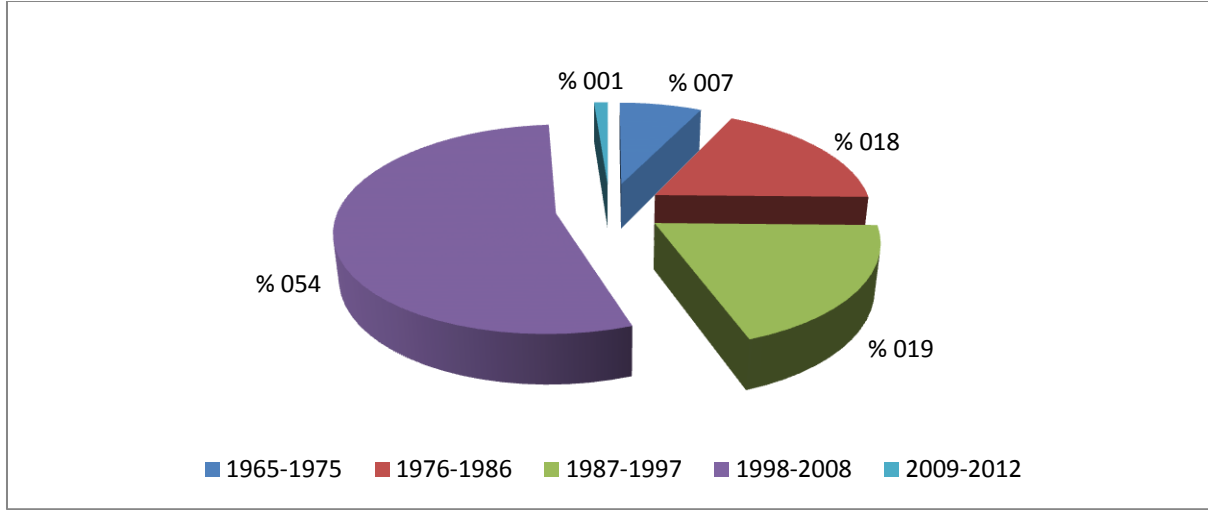
BULGULAR

3.1 ARAŞTIRMA ALANI KAPSAMINDA YER ALAN İŞLETMELERİN FAALİYET ALANLARINA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

Çalışma alanını oluşturan Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde gerçekleştirilen bu çalışmada, işletme sayısının tespiti için Balıkesir ili Ticaret ve Sanayi Odası kayıtları, Balıkesir Esnaf ve Sanatkarlar Odası kayıtları, Balıkesir ili yerleşim planı ve Sosyal Güvenlik Kurumu verileri karşılaştırılarak ortak olan veriler çıkartılmış ve Balıkesir ilinde 648 adet orman endüstri işletmesi tespit edilmiştir. Örneklem büyüklüğünde yer alan 83 işyerindeki işletmelerin kuruluş yılları Tablo 3.1’de gösterilmiştir:

Tablo 3.1 Çalışma alanını oluşturan işletmelerin kuruluş yılları.

Kuruluş Yılları	İşletme Sayısı	Oran
1965-1975	6	7,2
1976-1986	15	18,1
1987-1997	16	19,3
1998-2008	45	54,2
2009-2012	1	1,2

Şekil 3.1 Çalışma alanını oluşturan işletmelerin kuruluş yıllarının yüzdesel dağılımı.

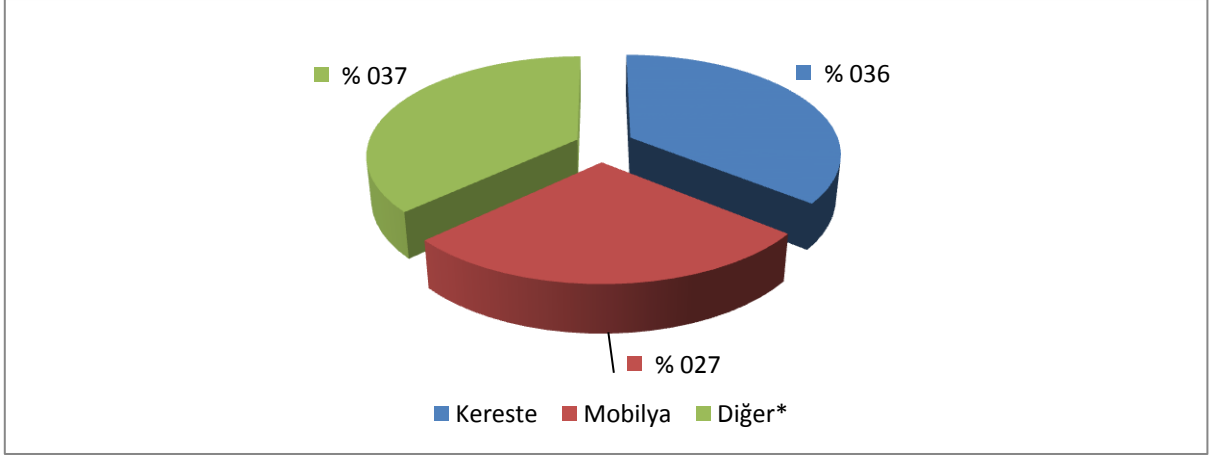
Şekil 3.1’de Balıkesir ilindeki orman ürünleri endüstri işletmelerinin kuruluş tarihi 1960’lı yıllara dayanmaktadır. Yapılan 10’ar yıllık değerlendirmeye göre işletmelerin % 7,2’si 1965-1975 yılları arasında, %18,1’i 1976-1986 yılları arasında, %19,3’ü 1987-1997 yılları arasında, %54,2’si 1998-2008 yılları arasında, %1,2’si ise 2009 yılından sonra kurulmuş olduğu görülmektedir.

Balıkesir ili orman endüstri işletmelerinin faaliyet alanlarına göre dağılımlarına bakıldığında kereste sektörünün diğer sektörlere oranla daha ağırlıklı olduğu görülmekte ve bu bilgi Tablo 3.2’de verilmektedir.

Tablo 3.2 Çalışma alanı ile ilgili toplam işyeri sayısı ve faaliyet alanlarına göre dağılımları.

Faaliyet Alanları	Kereste	Mobilya	Diğer*	Toplam
Merkez İlçeler	232	177	239	648
Oran %	35,80	27,31	36,88	100

*Diğer imalat: Lif levha, yonga levha, parke, doğrama, kontrplak, kağıt ve kağıt hamuru, ahşap palet.

Şekil 3.2 Çalışma alanını oluşturan işyerlerinin faaliyet alanlarına göre yüzdesel dağılımları.

Şekil 3.2’den anlaşılacağı gibi 648 işyeri içerisinde yapılan yüzdesel ortalama sonucunda Balıkesir ilindeki orman endüstri işletmelerinin 232 ‘si (% 36) kereste, 177’si (% 27) mobilya, 239’u (% 37) diğer alanlarda faaliyet göstermektedir.

3.2 YAPILAN ANKET SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR

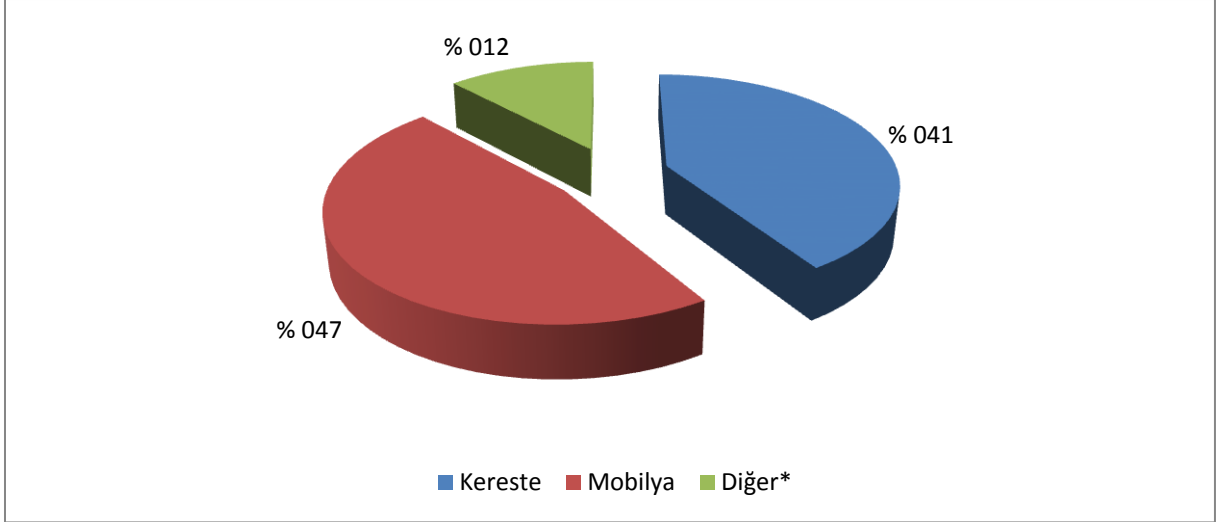
Örnekleme sonucu tespit edilen 83 işletmede uygulanan anket sonucunda, ankette uygulanan soru sırasına göre aşağıda gösterildiği gibi veriler elde edilmiştir: Çalışma alanını oluşturan işletmeler kuruluş yılları bakımından incelendiğinde ilde orman endüstri işletmelerin 1965 yılından bu yana faaliyet gösterdikleri tespit edilmektedir. İşletmelerin kuruluş sermayelerinin bugünkü değerinin ortalama olarak 200.000 TL olduğu belirlenmektedir.

Balıkesir ilinde yer alan işletmelerin faaliyet konularına göre dağılımları hakkında incelemeler yapılmış ve bu incelemeler Tablo 3.3’de sunulmaktadır.

Tablo 3.3 İşletme faaliyet konusu.

Faaliyet Alanları	Kereste	Mobilya	Diğer*	Toplam
Merkez İlçeler	34	39	10	83
Oran %	41	47	12	100

*Diğer imalat: Lif levha, yonga levha, parke, doğrama, kontrplak, kağıt ve kağıt hamuru, ahşap palet.

Şekil 3.3’de işletmelerin faaliyet konularına göre dağılımlarının yüzdesel dağılımı.

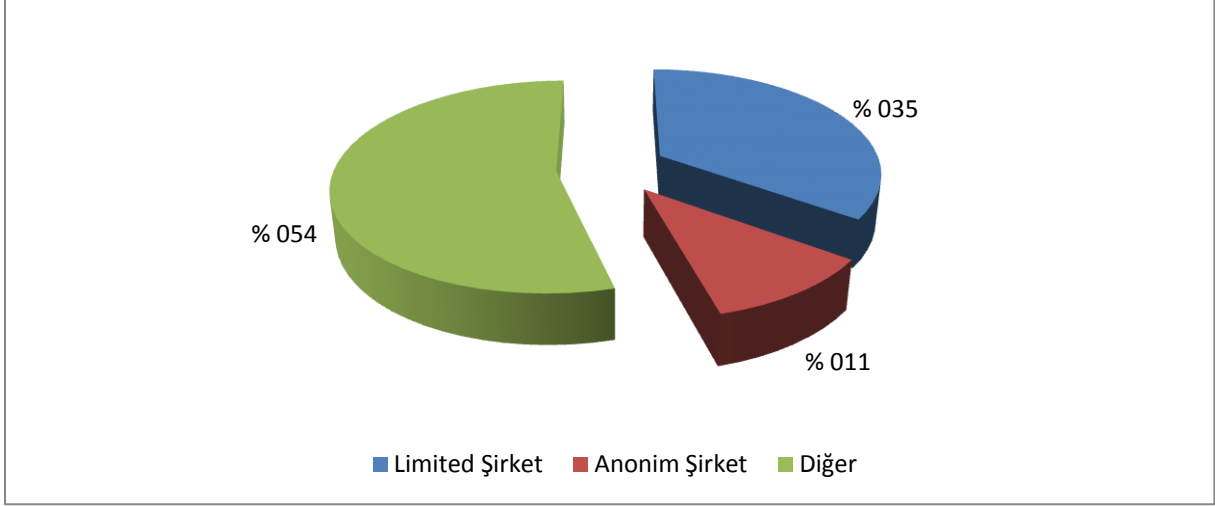
Şekil 3.3’de işletmelerin faaliyet konularına göre dağılımları incelendiğinde firmaların % 41’inin kereste, % 47’sinin mobilya, % 12’sinin ise lif levha, yonga levha, parke, doğrama, kağıt ve kağıt hamuru, ahşap palet üzerine olduğu görülmektedir.

Balıkesir ilinde yer alan işletmelerin hukuki yapıları farklı başlıklar altında incelenerek Tablo 3.4’de verilmektedir.

Tablo 3.4 İşletmenin hukuki yapısı.

Hukuki Yapı	Limited Şirket	Anonim Şirket	Diğer	Toplam
İşletme sayısı	29	9	45	83
Oran (%)	34,9	10,8	54,2	100

Diğer: (Kooperatif, dernek-vakıf işletmeleri, küçük esnaf)

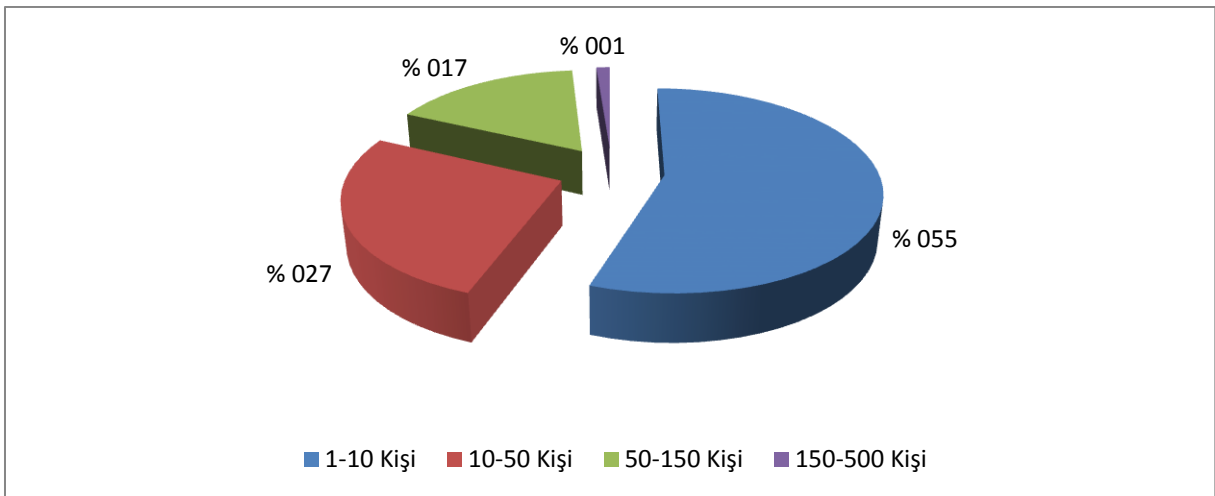

Şekil 3.4 İşletmelerin hukuki yapısının yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.4’de görüldüğü gibi işletmelerin hukuki yapısına yönelik olarak sorulan soruda ankete katılan işletmelerin % 10,8’inin Anonim Şirket, % 34,9’unun Limited Şirket, % 54,2’sinin Diğer işletmelerden oluştuğu belirlenmektedir. İşletmelerde çalışan sayıları Tablo 3.5’de, çalışanların statülerine göre dağılımları ise Tablo 3.6’da verilmektedir.

Tablo 3.5 İşletmede çalışan sayısı.

Çalışan Sayısı	1-10 Kişi	10-50 Kişi	50-150 Kişi	150-500 Kişi	Toplam
İşletme Sayısı	46	22	14	1	83
Oran	55,4	26,5	16,9	1,2	100

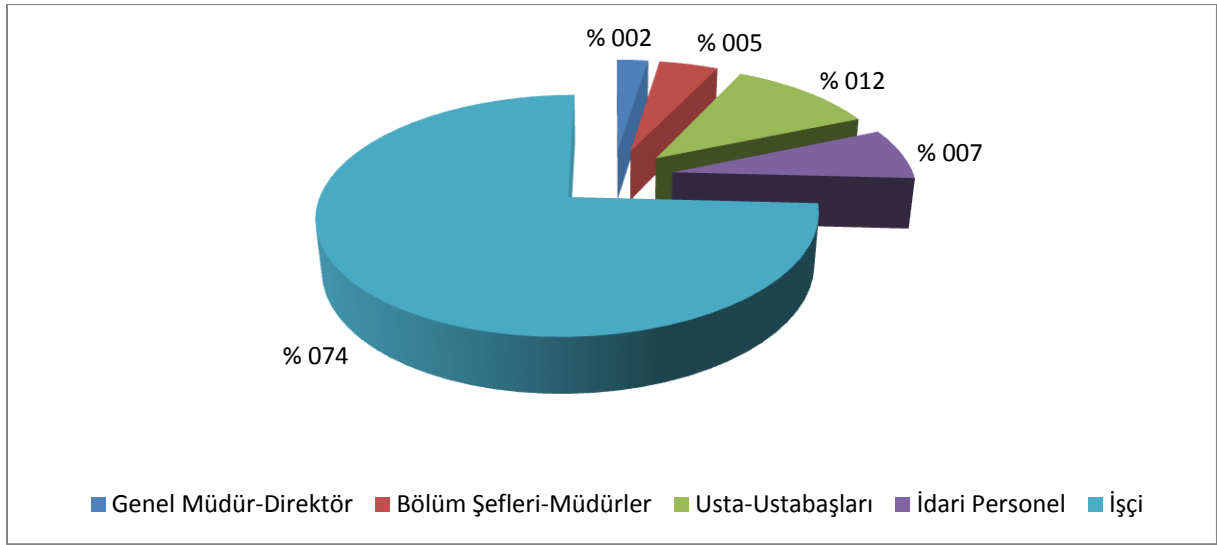

Şekil 3.5 İşletmede çalışan sayısının yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.5’de görüldüğü gibi işletmelerde çalışan sayısına yönelik olarak sorulan soruda ankete katılan işletmelerin % 55,4’ü 1-10 kişi çalıştıran işletmeler, % 26,5’i 10-50 kişi çalıştıran işletmeler, % 16,9’u 50-150 kişi çalıştıran işletmeler, % 1,2’si ise 150-500 kişi çalıştıran işletmelerde istihdam ettiği belirlenmektedir.

Tablo 3.6 İşletmede çalışanların statülerine göre dağılımları.

Çalışan Statüleri	Çalışan Sayısı	Oran
Genel Müdür-Direktör	55	2,4
Bölüm Şefleri-Müdürler	105	4,7
Usta-Ustabaşları	259	11,5
İdari Personel	162	7,2
İşçi	1669	74,2
Toplam	2250	100

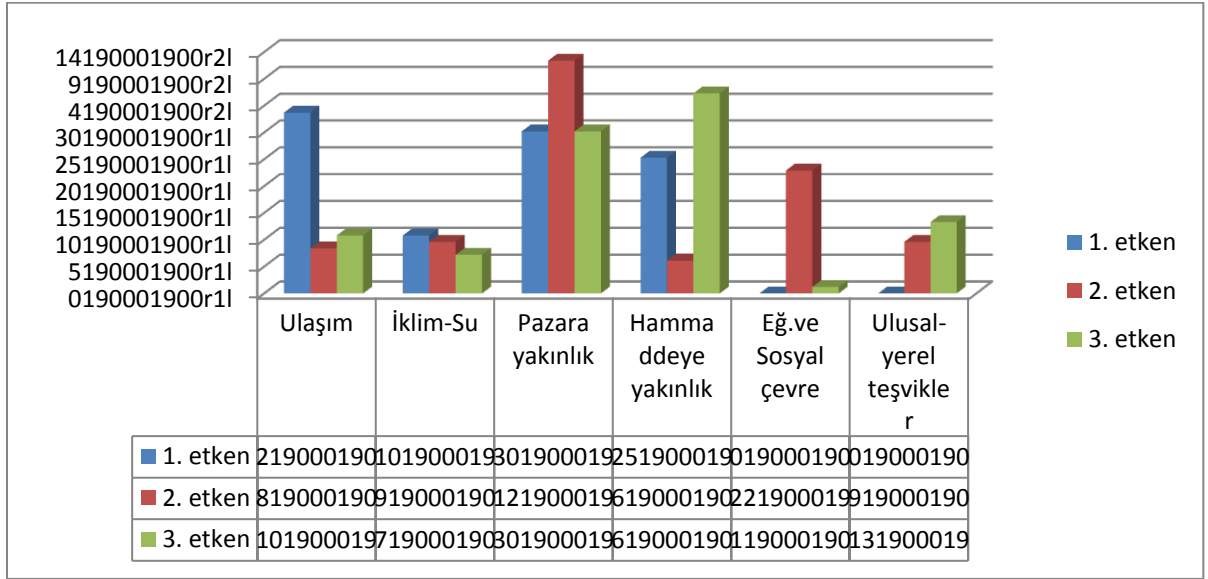
Şekil 3.6 İşletmede çalışanların statülerine göre dağılımlarının yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.6’da görüldüğü gibi işletmelerde çalışanların statülerine göre dağılımlarında % 2,4’ü genel müdür-genel direktör, % 4,7’si bölüm şefleri-müdürler, %11,5’i usta-ustabaşları, %7,2’si idari personel, % 74,2’si ise işçilerden oluştuğu görülmektedir.

İşletmelerin kuruluş ve daha sonraki aşamalarında dikkatle takip ettiği ve önemseydiği, ulaşım, iklim-su, pazara yakınlık, hammaddeye yakınlık, eğitim-sosyal çevre ve ulusal-yerel teşvikler gibi faktörler Tablo 3.7’de verilmektedir.

Tablo 3.7 İşletmelerin bulunduğu bölgedeki faktörlerin önem dereceleri.

Önem sırası	1.etken		2.etken		3.etken		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Ulaşım	28	33,7	7	8,4	9	10,8	66	26,5
İklim-Su	9	10,8	8	9,6	6	7,2	23	9,2
Pazara yakınlık	25	30,2	36	43,4	25	30,2	58	23,3
Hammaddeye yakınlık	21	25,3	5	6,1	31	37,3	35	14
Eğ.ve Sosyal çevre	-	-	19	22,9	1	1,2	20	8,1
Ulusal-yerel teşvikler	-	-	8	9,6	11	13,3	47	18,9

Şekil 3.7 İşletmelerin bulunduğu bölgedeki faktörlerin önem derecelerine göre yüzdesel dağılımları

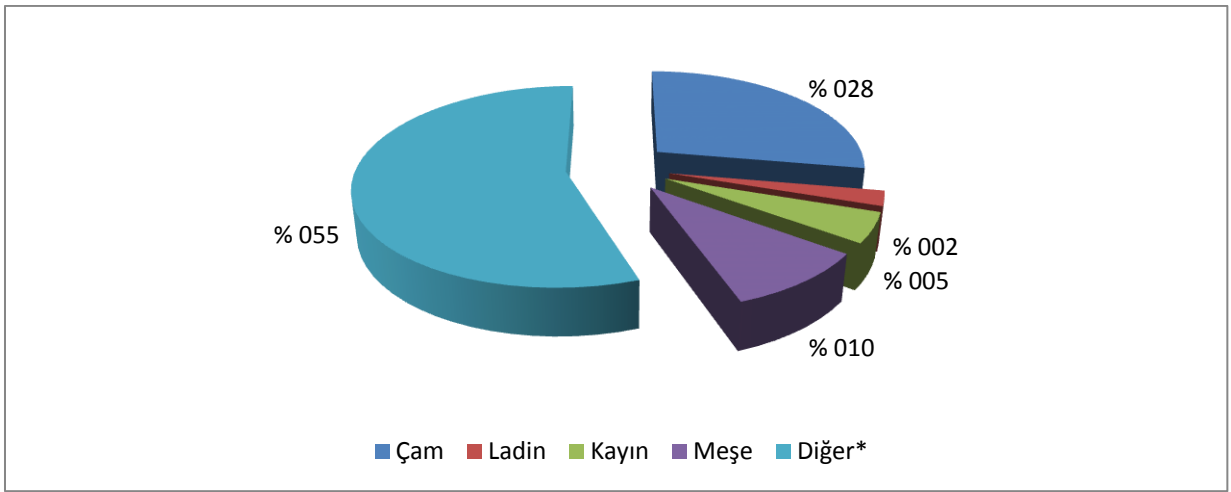
Şekil 3.7’de görüldüğü gibi işletmelerin bulunduğu bölgelerdeki faktörleri önem sırasına göre değerlendirdiğimizde 1.etken de % 33,7 ulaşım ilk sırayı alırken, 2.etken de % 43,3 ile pazara yakınlığın önem taşıdığı, 3. etken de ise % 37,3 ile hammaddeye yakınlığın yüzdesel fazlalıkla diğer seçeneklerin önüne geçtiği görülmektedir.

Balıkesir ilinde işletmelerin hammadde olarak kullandıkları ağaç türleri Tablo 3.8’de verilmektedir.

Tablo 3.8 İşletmelerde hammadde olarak kullanılan ağaç türleri.

Hammadde Türleri	Çam	Ladin	Kayın	Meşe	Diğer*	Toplam
İşletme Sayısı	23	2	4	8	46	83
Oran %	27,7	2,4	4,8	9,6	55,4	100

Diğer* : Kavak, ardıç, gürgen, çınar, dişbudak, ıhlamur, MDF, suntalam

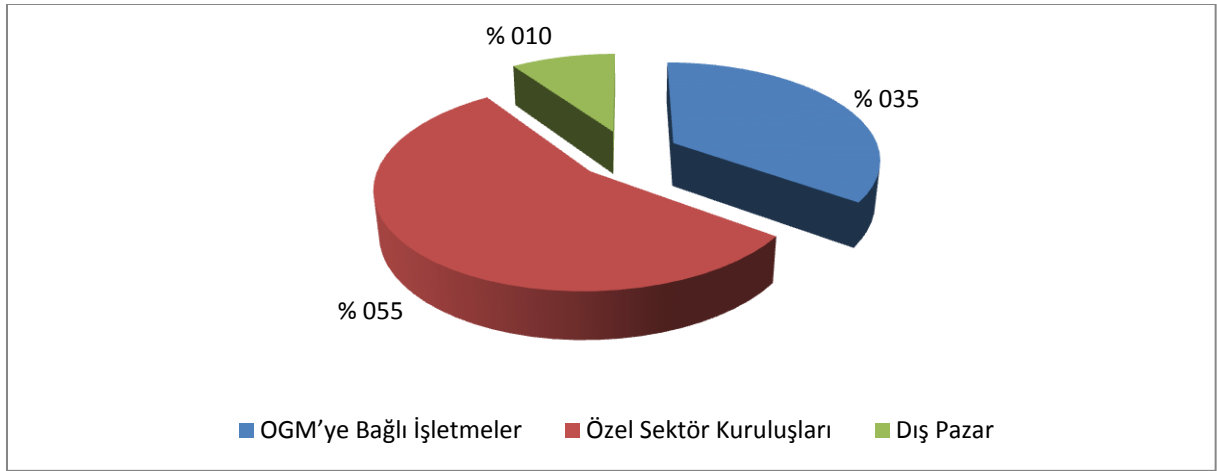

Şekil 3.8 Çalışma alanını oluşturan işletmelerde kullanılan hammadde türlerinin yüzdesel dağılımı.

Tablo 3.8’den anlaşıldığı gibi araştırmaya katılan tüm işletmelerin % 27,7’si çam, % 2,4’ü ladin, % 4,8’i kayın, % 9,6’sı meşe, % 55,4’ünün diğer türleri hammadde olarak kullandığı tespit edilmektedir. İşletmelerin hammadde temin yerleri Tablo 3.9’da verilmektedir.

Tablo 3.9 İşletmelerin hammadde temin etme yerleri.

Temin Yeri	OGM’ye Bağlı İşletmeler	Özel Sektör Kuruluşları	Dış Pazar	Toplam
İşletme Sayısı	29	46	8	83
Oran %	34,9	55,4	9,6	100

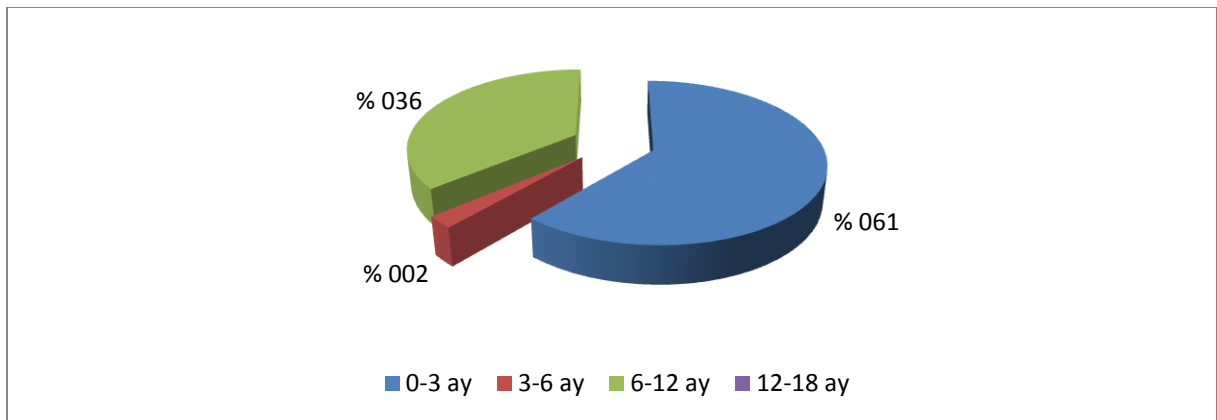

Şekil 3.9 Çalışma alanını oluşturan işletmelerin hammadde temin yerlerinin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.9'da görüldüğü gibi hammaddenin nereden temin edildiğine yönelik olarak verilen cevaplar doğrultusunda işletmelerin % 34,9'u Orman Genel Müdürlüğüne bağlı işletmelerden, % 55,4'ü özel sektör kuruluşlarından, % 9,6'sının ise dış pazardan sağladığı tespit edilmektedir. Hammadde satıcılarının işletmelere tanıdıkları kredi süreleri Tablo 3.10'da verilmektedir.

Tablo 3.10 Hammadde satanların işletmelere tanıdığı kredi süresi.

Süre	0-3 ay	3-6 ay	6-12 ay	12-18 ay	Toplam
İşletme Sayısı	51	2	30	-	83
Oran %	61,4	2,4	36,1	-	100

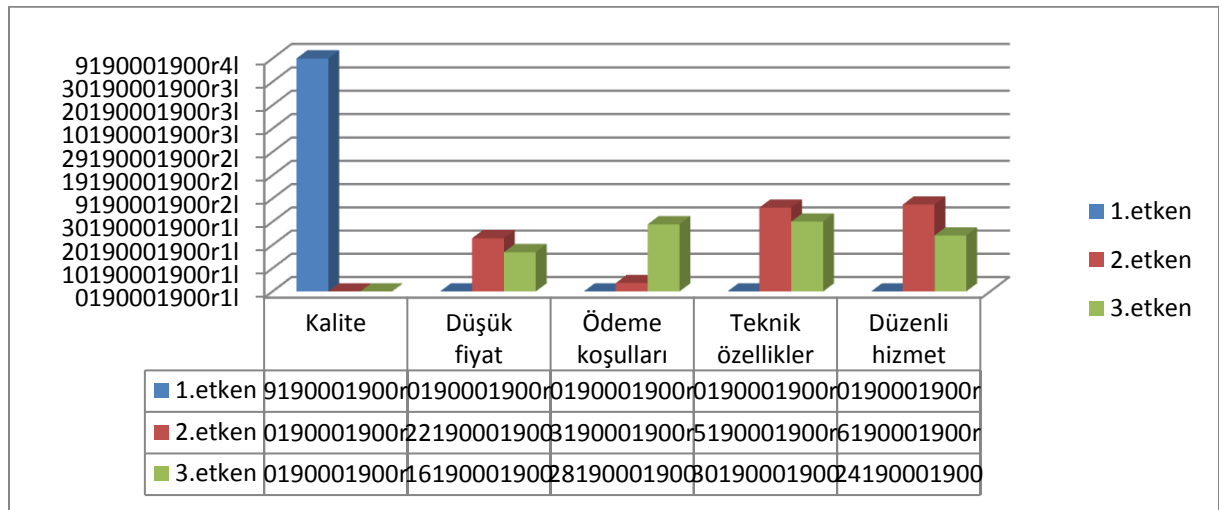
Şekil 3.10 Hammadde satanların çalışma alanını oluşturan işletmelere tanıdığı kredi süresinin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.10'da görüldüğü gibi hammadde satanların işletmelere tanıdığı kredi süresi incelendiğinde % 61,4'ü 0-3 ay, % 2,4'ü 3-6 ay, % 36,1'i 6-12 ay, kredi süresi tanındığı görülmektedir.

Balıkesir orman endüstri işletmelerinde hammadde ve yardımcı malzeme teminleri esnasında dikkat edilen faktörler önem sırasına göre Tablo 3.11'de verilmektedir.

Tablo 3.11 İşletmelerin hammadde ve yardımcı malzeme sırasında dikkat ettiği hususlar.

Önem Sırası	1.etken		2.etken		3.etken		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kalite	83	100	-	-	-	-	83	33,3
Düşük fiyat	-	-	19	22,9	14	16,9	33	13,2
Ödeme koşulları	-	-	3	3,6	24	28,9	27	10,9
Teknik özellikler	-	-	30	36,1	25	30,1	55	22,1
Düzenli hizmet	-	-	31	37,4	20	24,1	51	20,5

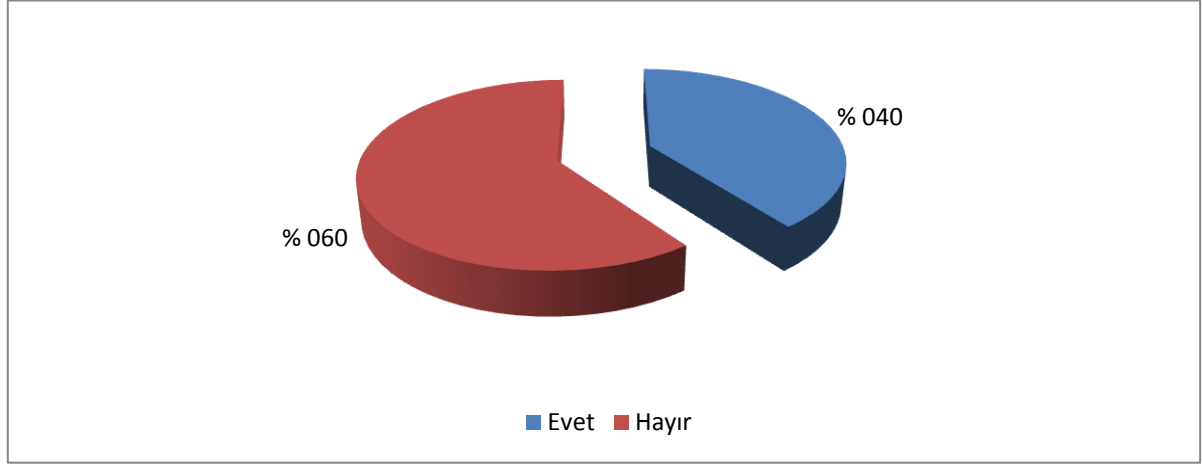
Şekil 3.11 Çalışma alanını oluşturan işletmelerin hammadde ve yardımcı malzeme temininde dikkat ettiği hususların yüzdesel dağılımı.

Ankete katılan işletmelerin hammadde ve yardımcı malzeme temini sırasında dikkat ettikleri faktörler Şekil 3.11'de önem sırasına göre irdelenmektedir. 1. etkende % 100 kalite işletmelerin dikkat ettiği unsurlar arasında yer alırken, 2. etkende % 37,4 düzenli hizmet, 3. etkende ise % 30,1 ile teknik özelliklere önem verildiği belirlenmektedir.

İşletmelerin yeterli ve istenilen düzeyde hammadde stoğu yapıp yapamadıkları hakkında yöneltilen anket sorusuna vermiş oldukları cevaplar Tablo 3.12’de değerlendirilmektedir.

Tablo 3.12 Çalışma alanındaki orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde hammadde stoku yapabilme durumu.

Stok Yapabilme Durumu	Evet	Hayır	Toplam
İşletme Sayısı	33	50	83
Oran (%)	39,8	60,2	100

Şekil 3.12 İşletmelerde hammadde stoku yapabilme durumunun yüzdesel dağılımı.

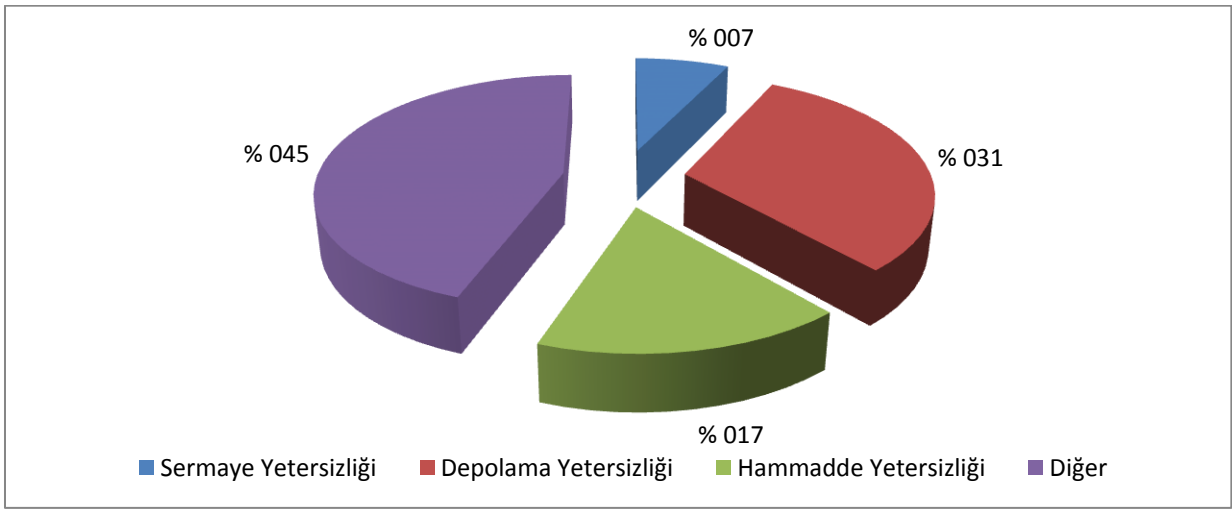
Şekil 3.12’de de görüldüğü gibi ankete katılan tüm işletmelerin % 39,8’inde hammadde stoku bulunurken, % 60,2’inde bulunmadığı görülmektedir.

İşletmelere yöneltilen yeterli hammadde stoğu yapabiliyor musunuz sorusuna verilen hayır cevabının çoğunluğu neticesinde işletmelere hammadde stoğu yapamama nedenlerinin neler olduğu sorularak, alınan cevaplar Tablo 3.13’de değerlendirilmektedir.

Tablo 3.13 Ankete katılan işletmelerin hammadde stoku yapamama nedenleri.

Stok Yapamama Nedenleri	İşletme Sayısı	Oran (%)
Sermaye Yetersizliği	6	7,2
Depolama Yetersizliği	26	31,3
Hammadde Yetersizliği	14	16,9
Diğer	37	44,6
Toplam	83	100

Diğer: (Hammaddenin tüketici isteğine göre sipariş verilmesi)

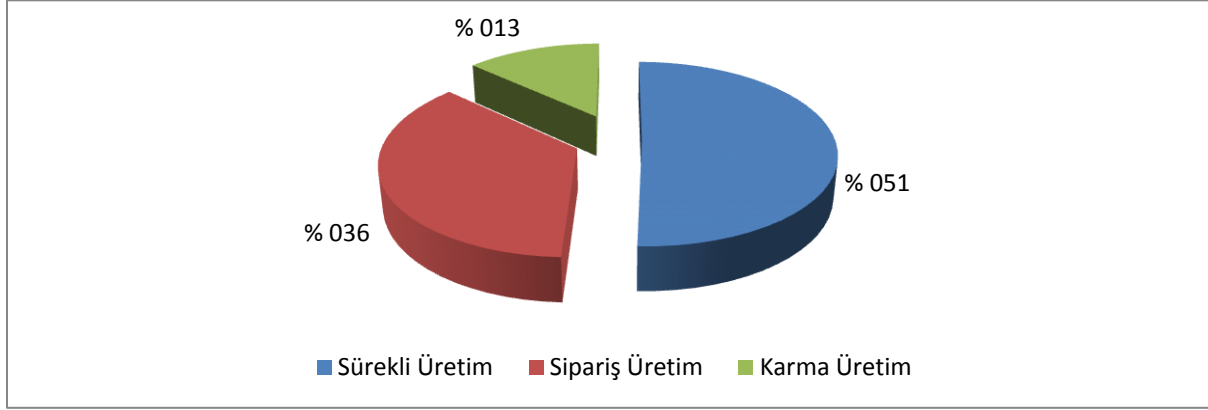
Şekil 3.13 İşletmelerin hammadde stoku yapmama nedenlerinin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.13’de işletmelerin hammadde stoku yapmama nedenlerinin yüzdesel dağılımı verilmektedir. Şekilden de görüldüğü üzere işletmelerin % 7,2’si sermaye yetersizliğinden, % 31,1’ü depolama yetersizliğinden, % 16,9’u hammadde yetersizliğinden, % 50,6’sı ise hammaddenin tüketici isteğine göre sipariş vermesinden ötürü hammadde stoğu yapamadığı tespit edilmektedir.

İşletmelerin üretim sistemi türleri Tablo 3.14’de verilirken üretim miktarlarını nasıl belirledikleri Tablo 3.15’de değerlendirilmektedir.

Tablo 3.14 İşletmelerde üretim sistemi türü.

Üretim Şekli	Sürekli Üretim	Sipariş Üretim	Karma Üretim	Toplam
İşletme Sayısı	42	30	11	83
Oran %	50,6	36,1	13,3	100

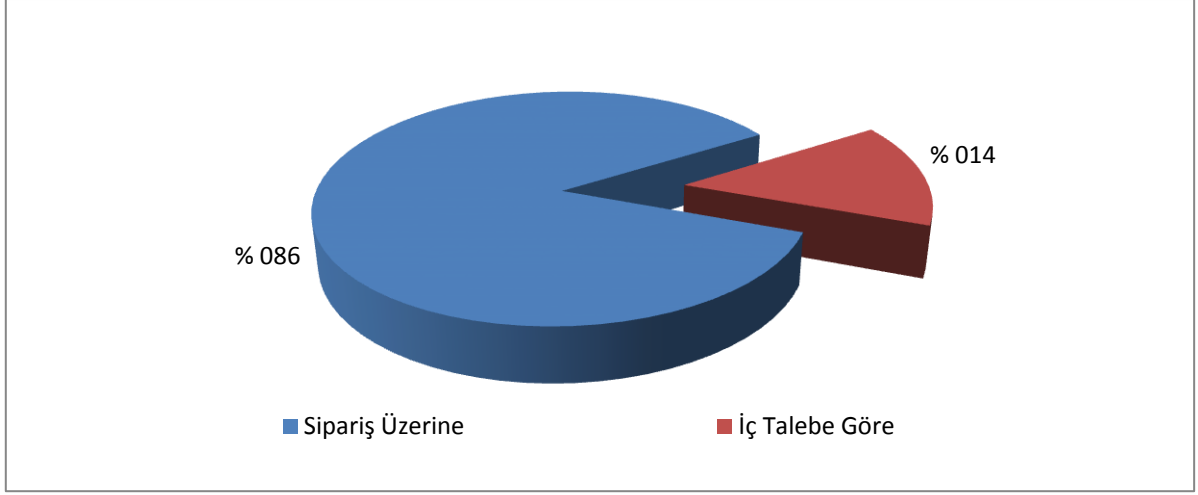

Şekil 3.14 İşletmelerde yapılan üretim sisteminin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.14'de görüldüğü gibi Balıkesir ilinde faaliyet gösteren orman endüstri işletmelerinin % 50,6'sı sürekli üretim, % 36,1'i atölye tipi üretim, % 13,3'ünün karma üretim yaptığı görülmektedir.

Tablo 3.15 Çalışma alanındaki orman ürünleri endüstri sanayi işletmelerinin üretim miktarının belirlenmesi.

Üretim Miktarının Belirlenmesi	Sipariş Üzerine	İç Talebe Göre	Toplam
İşletme Sayısı	71	12	83
Oran (%)	85,5	14,5	100

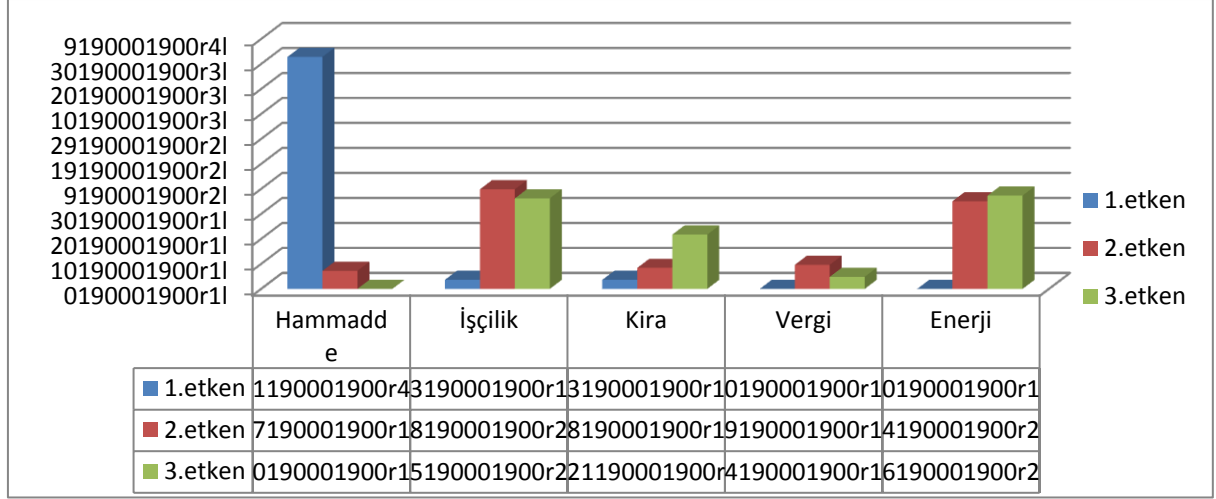
Şekil 3.15 İşletmelerde üretim miktarının belirlenmesinin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.15’de görüldüğü gibi ankete katılan işletmelerde üretim miktarının belirlenmesinde % 85,5’i sipariş üzerine, % 14,5’i iç talebe göre üretim miktarlarını belirledikleri görülmektedir.

Balıkesir orman endüstri işletmelerinde ürün satış fiyatlarının belirlenmesinde etkili olan faktörler önem derecesine göre Tablo 3.16’da verilmektedir.

Tablo 3.16 Ürün satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörler.

Önem Sırası	1.etken		2.etken		3.etken		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Hammadde	77	92,8	6	7,2	-	-	83	33,3
İşçilik	3	3,6	33	39,8	30	36,2	66	26,5
Kira	3	3,6	7	8,4	18	21,7	28	11,3
Vergi	-	-	8	9,6	4	4,8	12	4,8
Enerji	-	-	29	35	31	37,3	60	24,1

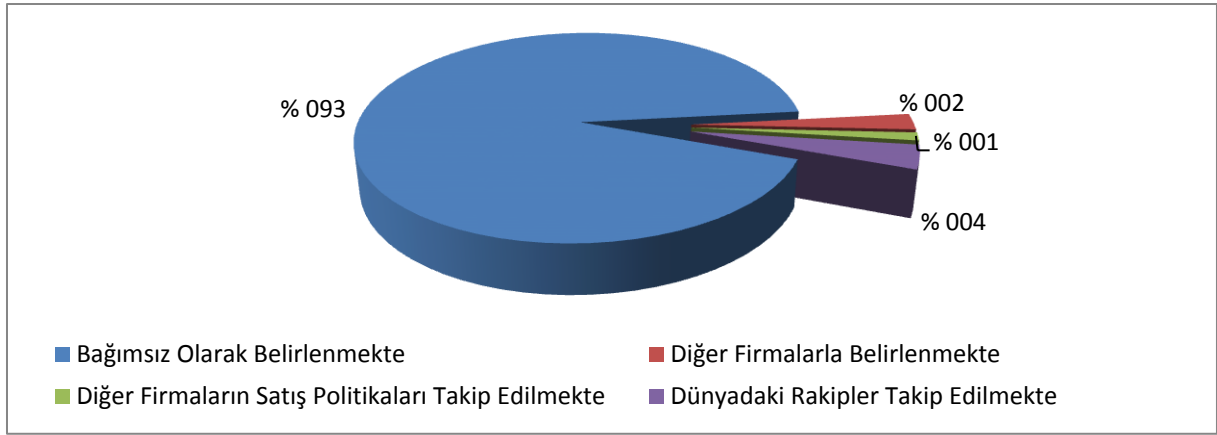
Şekil 3.16 Ürün satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörlerin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.16’da işletmelerin ürün satış fiyatlarının belirlenmesinde etkili olan faktörlerin önem sırasına göre değerlendirildiğinde 1.etken de % 92,8’i hammadde, 2.etken de ise % 39,8’i işçilik olarak ön plana çıktığı görülmektedir.

İşletmelerde, fiyat, arz, üretim, dağıtım gibi ekonomik değişkenlerin belirlenmesinde uygulanan kriterler Tablo 3.17’de değerlendirilmektedir.

Tablo 3.17 İşletmede; fiyat, arz, üretim, dağıtım miktarı gibi ekonomik değişkenler.

Etkili Faktörler	İşletme Sayısı	Oran %
Bağımsız Olarak Belirlenmekte	77	92,8
Diğer Firmalarla Belirlenmekte	2	2,4
Diğer Firmaların Satış Politikaları Takip Edilmekte	1	1,2
Dünyadaki Rakipler Takip Edilmekte	3	3,6

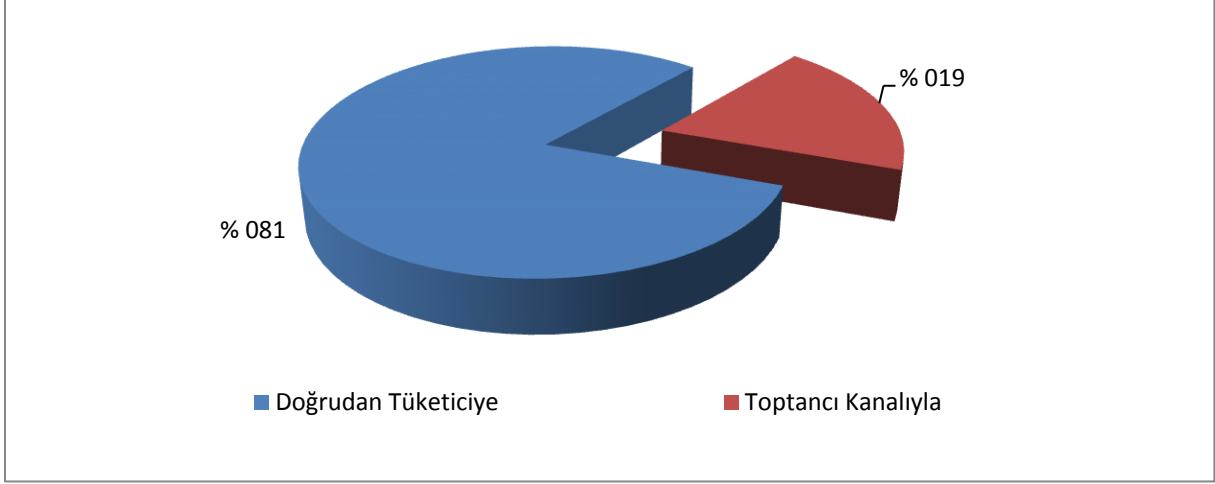
Şekil 3.17 İşletmede; fiyat, arz, üretim, dağıtım miktarı gibi ekonomik değişkenlerin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.17’de işletmelerde ürün satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörlerin yüzdesel dağılımı verilmektedir. Şekilden de görüldüğü gibi işletmeler satış fiyatlarını % 92,8’i bağımsız olarak belirlemektedir. Bunun yanısıra % 3,6’sı dünyadaki rakipleri takip ederek, % 2,4’ü diğer firmalarla anlaşmalar sağlayarak, %1,2’si ise diğer firmaların satış politikalarını takip ederek fiyatlarını belirledikleri görülmektedir.

İşletmeler ürünlerin pazarlanmasında doğrudan, toptancı kanalıyla, perakende kanalıyla yada özel satış birimleriyle tüketiciye ulaşmaktadırlar. Tablo 3.18’de Balıkesir orman endüstri işletmelerinin ürün pazarlamasında tercih ettikleri dağıtım kanalları verilmektedir.

Tablo 3.18 Ürünlerin pazarlanmasında kullanılan dağıtım kanalları.

Pazarlamada Kullanılan Dağıtım Kanalları	Doğrudan Tüketiciye	Toptancı Kanalıyla	Perakende Kanalıyla	Özel Satış Birimiyle	Toplam
İşletme Sayısı	67	16	-	-	83
Oran (%)	80,7	19,3	-	-	100

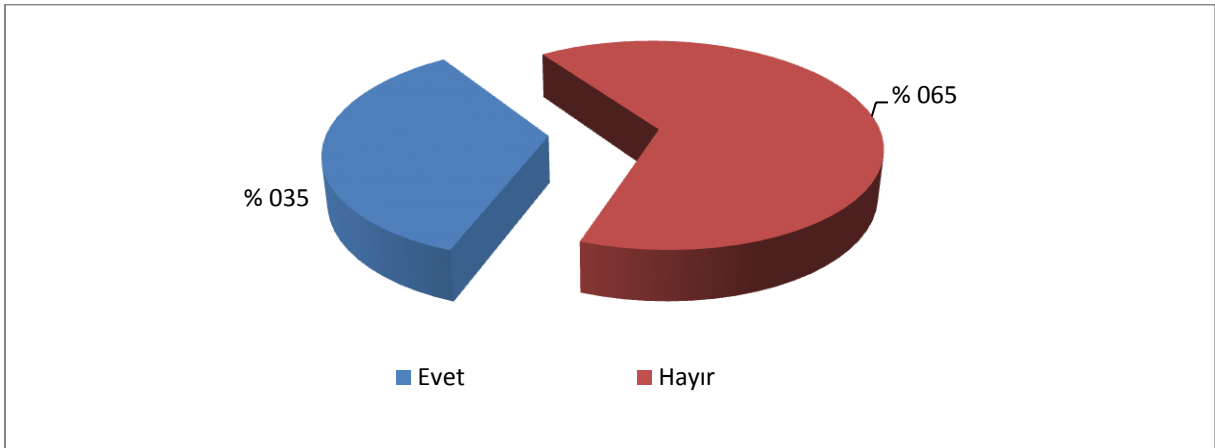
Şekil 3.18 Ürün pazarlamasında dağıtım kanallarının yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.18’de görüldüğü gibi işletmelerinin % 80,7’si doğrudan tüketiciye satış yaparken, % 19,3’ünün toptancı kanalıyla satış yaptığı görülmektedir.

İşletmeler ürünlerini pazarlama aşamasında çeşitli satış artırıcı faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu faaliyetlerin kullanılma oranları Tablo 3.19’da verilmektedir.

Tablo 3.19 Ürünlerin pazarlanmasında satış artırıcı faaliyetlerin kullanılma durumu.

Satış Arttırıcı Faaliyet Kullanım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
İşletme Sayısı	29	54	83
Oran (%)	34,9	65,1	100

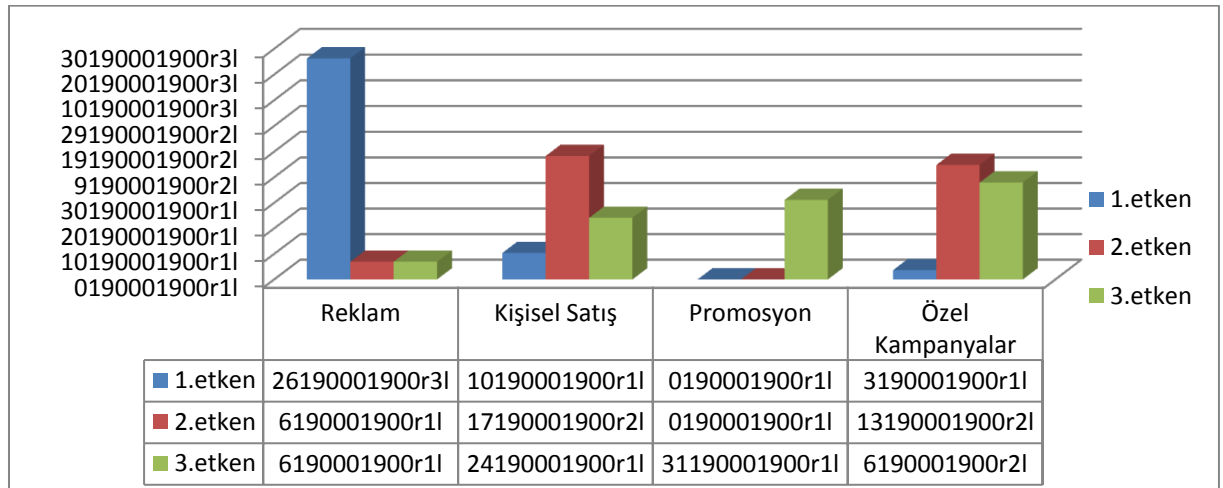
Şekil 3.19 Ürünlerin pazarlanmasında satış artırıcı faaliyetlerin kullanılma durumunun yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.19'dan da anlaşılacağı gibi ankete katılan işletmelerin ürettiği ürünlerin pazarlanmasında satış artırıcı faaliyetlerden % 34,9'u yararlanırken, % 65,1'i satış artırıcı faaliyetlerden yararlanmamaktadır.

İşletmelerde ürünlerin pazarlanmasında uygulanan satış artırıcı faaliyetlerden bazıları; reklam, kişisel satış, promosyon, özel kampanyalar vs.dir. Balıkesir orman endüstri işletmelerine yönelik yapılan anket çalışmasında işletmelerin pazarlama esnasında uyguladıkları satış artırıcı faaliyetlerin önem derecelerine göre sıralanışı Tablo 3.20'de verilmektedir.

Tablo 3.20 Ürünlerin pazarlanmasında uygulanan satış artırıcı faaliyetler.

Önem Sırası	1.etken		2.etken		3.etken		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Reklam	25	86,2	2	6,9	2	6,9	29	33,3
Kişisel Satış	3	10,3	14	48,3	7	24,1	24	27,6
Promosyon	-	-	-	-	9	31,1	9	10,3
Özel Kampanyalar	1	3,6	13	44,8	11	37,9	25	28,8

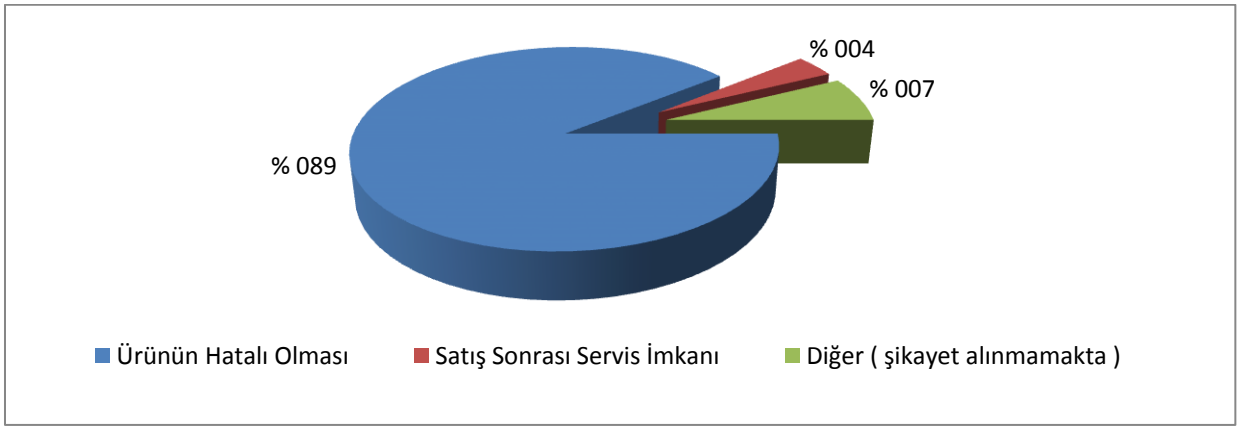
Şekil 3.20 Çalışma alanındaki işletmelerde ürünlerin pazarlanmasında uygulanan satış artırıcı faaliyetlerin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.20'de çalışma alanındaki işletmelerde ürünlerin pazarlanmasında uygulanan satış artırıcı faaliyetler önem sırasına göre incelendiğinde 1.etkende reklamın payının %86,2, 2.etkende kişisel satışın %48,3, 3.etkende özel kampanyaların %37,9 oranında etkili olduğu

görülmüştür. İşletmelerin ürettiği ürünlerde tüketiciden gelen şikayetler Tablo 3.21’de verilmektedir.

Tablo 3.21 İşletmelerin ürettiği ürünlerden gelen şikayetler.

Şikayetler	İşletme Sayısı	Oran (%)
Ürünün Hatalı Olması	74	89,2
Satış Sonrası Servis İmkânı	3	3,6
Ambalajın Görünümü	-	-
Diğer (şikayet alınmamakta)	6	7,2

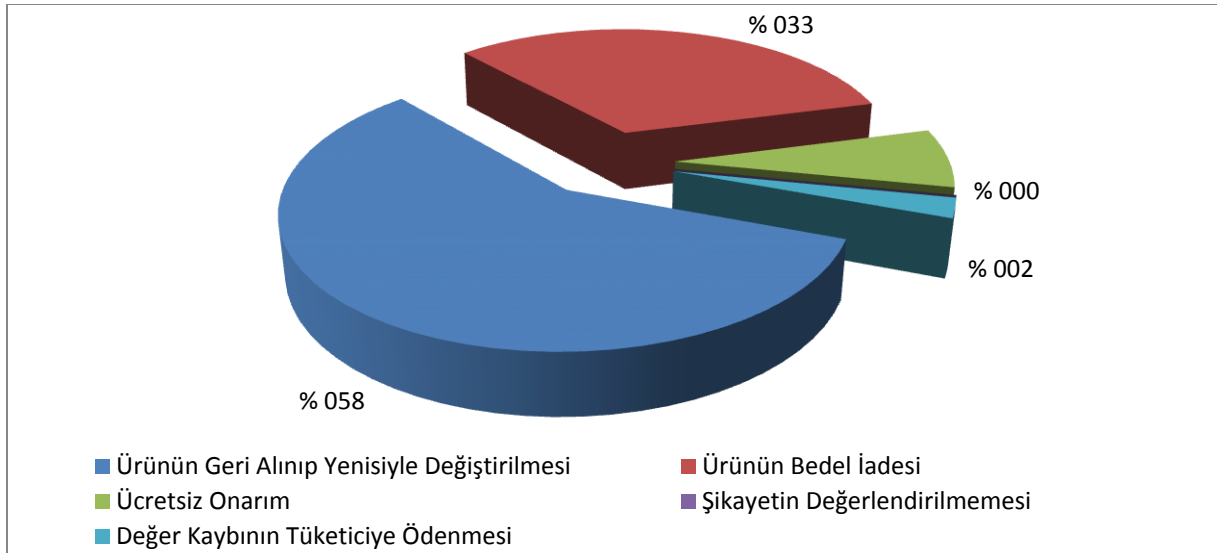

Şekil 3.21 Üretilen ürünlerden gelen şikayetlerin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.21’den de anlaşılacağı gibi ankete katılan işletmelerin ürettiği ürünlerden gelen şikayetlerin % 89,2’si ürünün hatalı olması, % 3,6’sı satış sonrası servis imkânı, % 7,2’si ise diğer nedenler olarak belirlenmektedir. İşletmelerde üretilen ürünlerin tüketiciye ulaştıktan sonra çeşitli sebeplerle oluşan şikayetlerin firmalar tarafından değerlendirilmesi Tablo 3.22’de verilmektedir.

Tablo 3.22 Ürünlerin hatalı çıkması durumunda gelen şikayetlerin değerlendirilmesi.

Şikayet Değerlendirilmesi	İşletme Sayısı	Oran (%)
Ürünün Geri Alınıp Yenisiyle Değiştirilmesi	48	57,8
Ürünün Bedel İadesi	27	32,5
Ücretsiz Onarım	6	7,2
Şikayetin Değerlendirilmemesi	-	-
Değer Kaybının Tüketicilere Ödenmesi	2	2,4

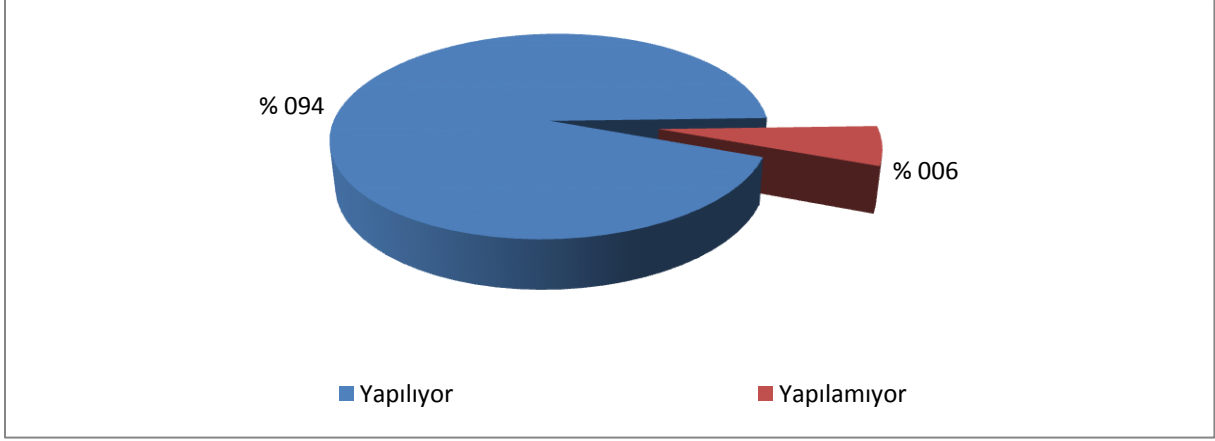
Şekil 3.22 Hatalı çıkan ürünün değerlendirmesindeki yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.22’de hatalı çıkan ürünün değerlendirmesindeki yüzdesel dağılımı verilmektedir. Uygulanan anket sonucuna göre Balıkesir ilindeki orman endüstri işletmelerinin % 57,8’i ürünün geri alınıp yenisiyle değiştirilmesi, % 32,5’i ürünün bedel iadesi, % 7,2’sinin ücretsiz onarım, % 2,4’ünün değer kaybının tüketiciye geri ödediği görülmektedir.

İşletmelerde geleceğe yönelik finansal planlama yapma oranları ve planlama süreleri sırasıyla Tablo 3.23 ve Tablo 3.24’ de verilmektedir.

Tablo 3.23 İşletmelerde finansal planlama yapabilme oranı.

Finansal Planlama	Yapılıyor	Yapılmıyor	Toplam
İşletme Sayısı	78	5	83
Oran %	94	6	100

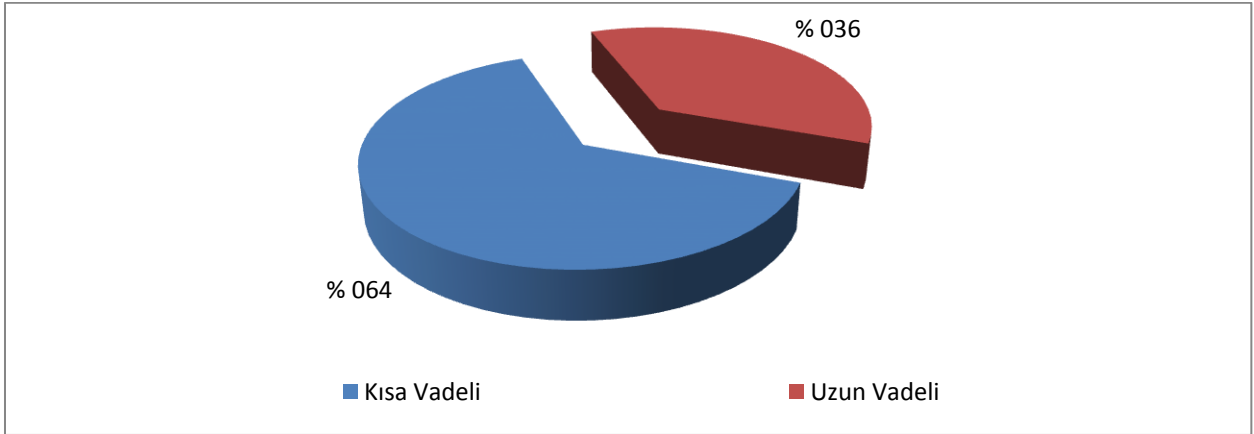

Şekil 3.23 İşletmelerde finansal planlama yapabilme oranının yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.23’de görüldüğü gibi işletmelerde % 94 oranında finansal planlama yapılırken %6’ında finansal planlama yapılmamaktadır.

Tablo 3.24 İşletmelerde finansal planlama yapılma süresi.

Finansal Planlama Süresi	Kısa Vadeli	Uzun Vadeli	Toplam
İşletme Sayısı	53	30	83
Oran %	63,9	36,1	100

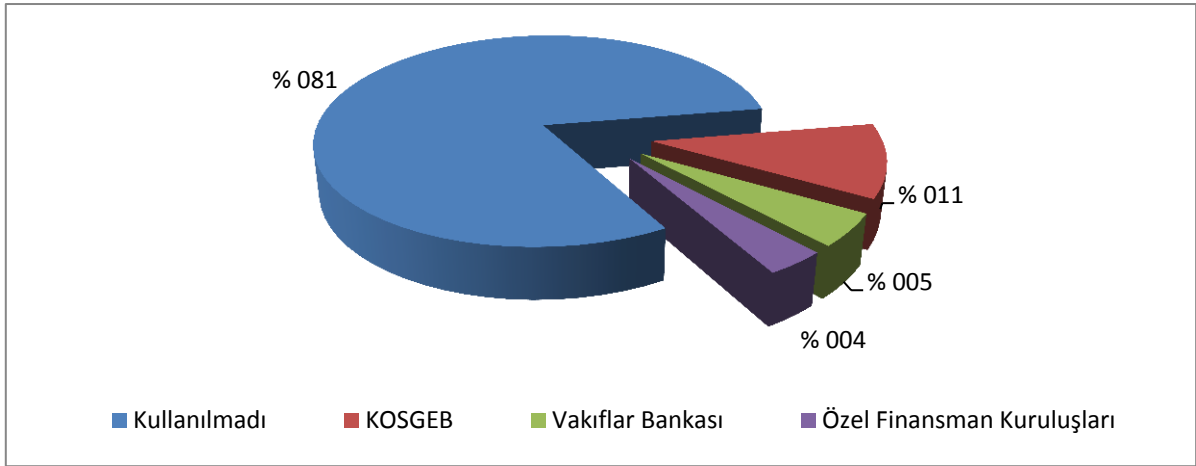

Şekil 3.24 İşletmelerde finansal planlama yapılma sürelerinin yüzdesel oranı.

Şekil 3.24’de işletmelerde finansal planlama yapılma süreleri karşılaştırıldığında % 63,9’u kısa vadeli planlar yaparken, % 36,1’i uzun vadede planlar yapmaktadır. İşletmelerde son bir yıl içerisinde kullanılan dış finansman kaynakları Tablo 3.25’de verilmektedir.

Tablo 3.25 İşletmelerde son bir yıl içerisinde kullanılan dış finansman kaynakları.

Dış Finansman Kaynakları	İşyeri Sayısı	Oran %
Kullanılmadı	67	80,7
KOSGEB	9	10,8
Vakıflar Bankası	4	4,8
Özel Finansman Kuruluşları	3	3,6

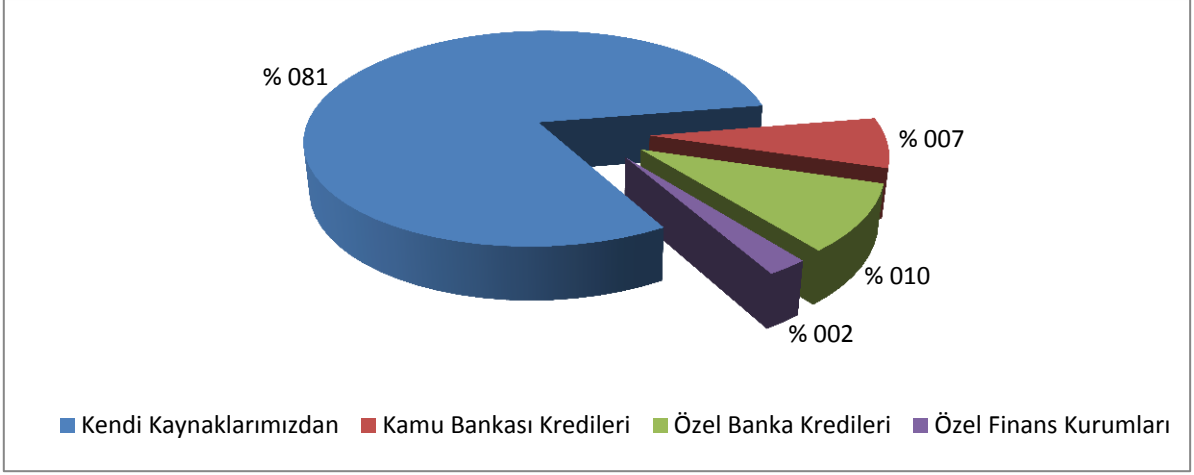

Şekil 3.25 Dışarıdan kullanılan finansman kaynaklarının yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.25’de faaliyette bulunan işletmelerin % 80,7’si dış finansman kullanmamakta, % 10,8’i KOSGEB, % 4,8’i Vakıflar Bankası, % 3,6’sı özel finansman kuruluşlarından dış finansman kaynağı kullandıkları görülmektedir. Balıkesir orman endüstri işletmelerinin ilk ve daha sonraki yatırımları için kullandıkları finansman kaynakları Tablo 3.26’da gösterilmektedir.

Tablo 3.26 İşletmelerde ilk yatırım ve daha sonraki yatırımlar için kullanılan finansman ihtiyacı.

Finansman Kaynakları	İşletme Sayısı	Oran (%)
Kendi Kaynaklarımızdan	67	80,7
Kamu Bankası Kredileri	6	7,2
Özel Banka Kredileri	8	9,6
Özel Finans Kurumları	2	2,4

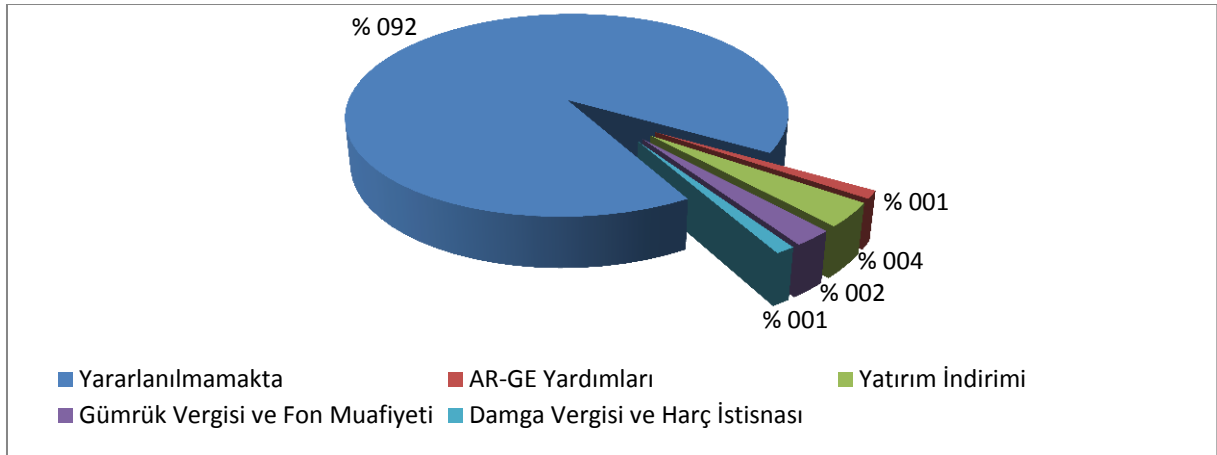
Şekil 3.26 İşletmelerde ilk yatırım ve daha sonraki yatırımlar için kullanılan finansman ihtiyacının yüzdesel dağılımı.

Araştırma sonuçlarına göre Şekil 3.26'da işletmelerin % 80,7'si kendi kaynaklarından, % 7,2'si kamu bankası kredilerinden, % 9,6'sı özel banka kredilerinden, % 2,4'ü özel finans kurumlarından ilk ve daha sonraki yatırımlarını karşıladıkları görülmektedir.

İşletmelerin devlet yardım ve teşviklerinden yararlanıp yararlanmadığına ilişkin veriler Tablo 3.27' de verilmektedir.

Tablo 3.27 İşletmelerde devlet yardım teşvikleri.

Teşvikler	İşletme Sayısı	Oran %
Yararlanılmamakta	76	92,6
AR-GE Yardımları	1	1,2
Yatırım İndirimi	3	3,6
Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti	2	2,4
Damga Vergisi ve Harç İstisnası	1	1,2

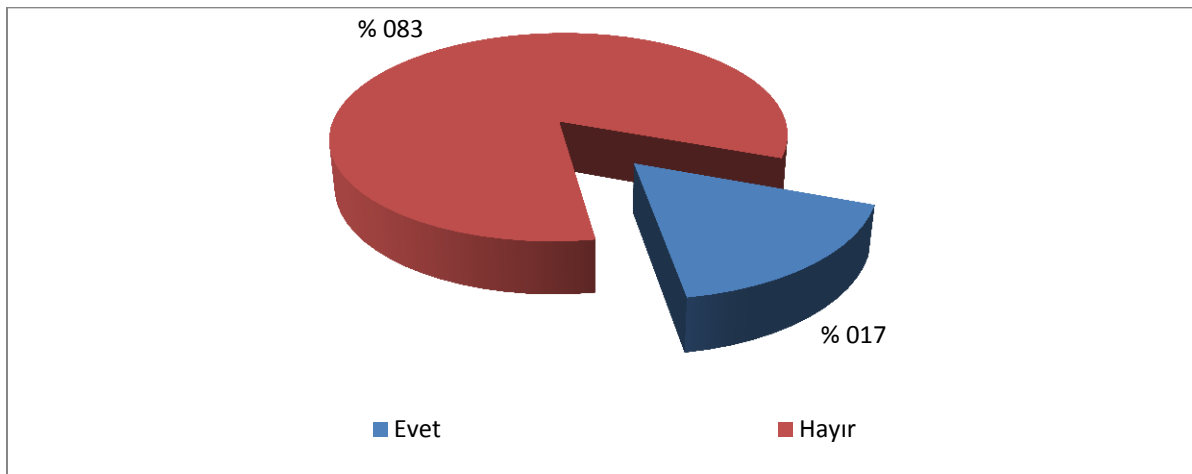

Şekil 3.27 Devlet yardım teşvikleri yüzdesel dağılımı.

Yapılan anket sonuçları incelendiğinde işletmelerin % 91,6'sı devlet yardım ve teşviklerinden yararlanmamaktadırlar (Şekil 3.27). Bunun yanısıra işletmelerin % 1,2'si AR-GE yardımlarından, % 3,6'sı yatırım indiriminden, %2,4'ü gümrük vergisi ve fon muafiyetinden, % 1,2'sinin damga vergisi ve harç istisnasından yararlandıkları görülmektedir. İşletmelerin ihracat yapıp yapmama oranları Tablo 3.28'de verilmektedir.

Tablo 3.28 Çalışma alanını oluşturan işletmelerde ihracat yapma oranı.

İhracat	Evet	Hayır	Toplam
İşletme Sayısı	14	69	83
Oran %	16,9	83,1	100

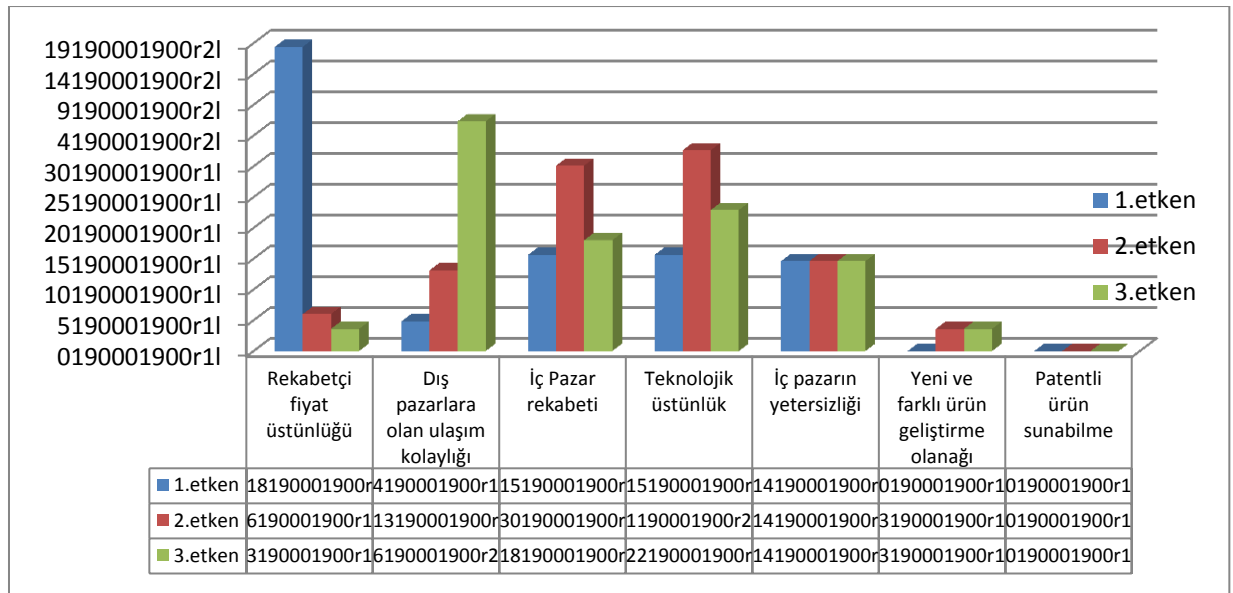
Şekil 3.28 Çalışma alanını oluşturan Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinin ihracat yapma oranının yüzdesel dağılımı.

Yöneldiği pazar düzeyi uluslararası olup ihracat yapılmasına ilişkin olarak yöneltilen soruda işletmelerin % 16,9’unda ihracat yapıldığı belirlenmektedir (Şekil 3.28). İşletmelerin % 83,1’inde ihracat yapılmadığı görülmektedir.

İşletmelerin ihracat oranlarına baktığımızda büyük çoğunluğun ihracat yapmadıkları verilerle görülmüştür. Balıkesir orman endüstri işletmelerinde yapılan ankette işletmelerin ihracat potansiyelini etkileyen faktörler önem derecesine göre Tablo 3.29’da değerlendirilmektedir.

Tablo 3.29 İşletmelerin ihracat potansiyelini etkileyen faktörler.

Önem Sırası	1.etken		2.etken		3.etken		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Rekabetçi fiyat üstünlüğü	41	49,4	5	6	3	3,6	49	19,7
Dış pazarlara olan ulaşım kolaylığı	4	4,8	11	13,1	31	37,3	46	18,4
İç Pazar rekabeti	13	15,6	25	30,1	15	18	53	21,3
Teknolojik üstünlük	13	15,6	27	32,6	19	22,9	59	23,8
İç pazarın yetersizliği	12	14,6	12	14,6	12	14,6	36	14,4
Yeni ve farklı ürün geliştirme olanağı	-	-	3	3,6	3	3,6	6	2,4
Patentli ürün sunabilme	-	-	-	-	-	-	-	-

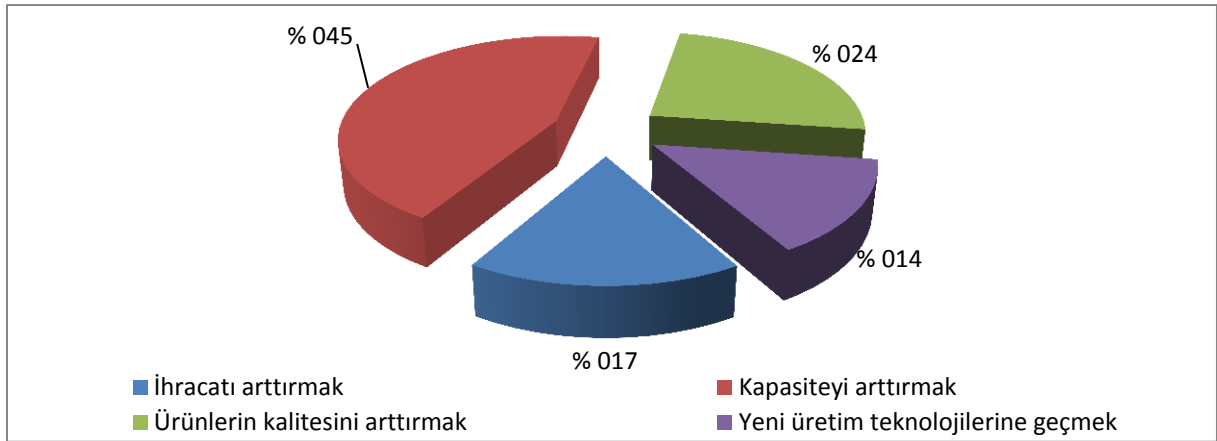
Şekil 3.29 İşletmenin ihracat potansiyelini etkileyen faktörlerin yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.29’da işletme yönetimlerinin ihracat potansiyelini etkileyen faktörleri önem derecesine göre değerlendirdiğimizde 1.etken olarak işletmelerin %49,4’ü rekabetçi fiyat

üstünlüğünü, 2.etken olarak %32,6'lık dilimle teknolojik üstünlüğü gösterirken 3.etken olarak da %37,3'lük bir oranla dış pazarlara olan ulaşım kolaylığını neden olarak göstermektedirler. İşletmelerin kısa ve uzun vadede yeni yatırımlara yönelmeleri ve bu yönelme nedenleri Tablo 3.30'da verilmektedir.

Tablo 3.30 İşletmelerde yeni yatırımlara yönelme ve nedeni.

Yatırım nedenleri	İşletme Sayısı	Oran %
İhracatı arttırmak	14	16,9
Kapasiteyi arttırmak	37	44,6
Ürünlerin kalitesini arttırmak	20	24,1
Yeni üretim teknolojilerine geçmek	12	14,5

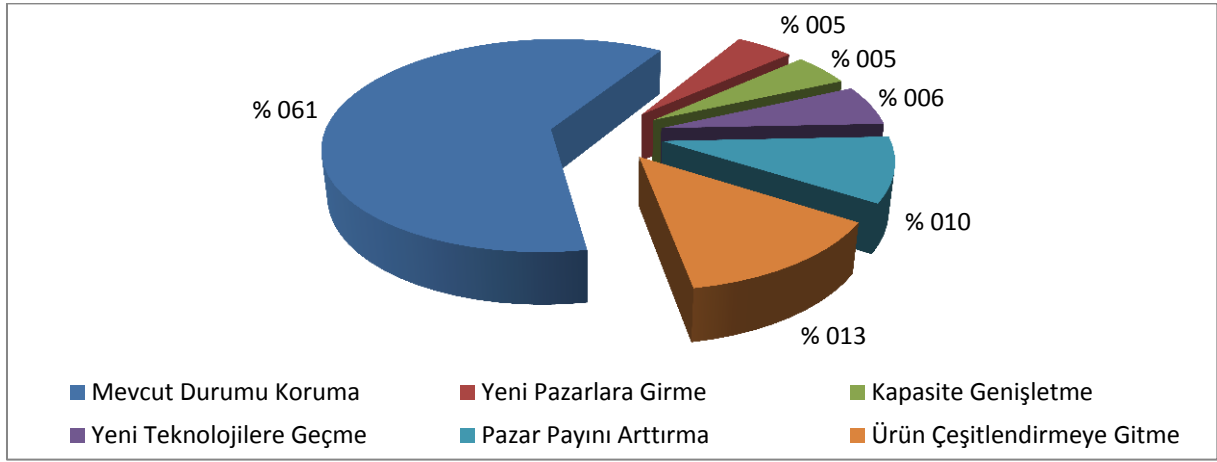
Şekil 3.30 İşletmede yeni yatırımlara yönelme ve nedenlerinin yüzdesel dağılımı.

Ankete katılan işletmelerin yeni yatırımlara yönelme nedenleri % 16,9'u ihracatı arttırmak, % 44,6'sı kapasiteyi arttırmak, % 24,1'i ürünlerin kalitesini arttırmak, %14,5'i ise yeni üretim teknolojilerine geçmek olarak belirtilmektedir (Şekil 3.30).

Balıkesir orman endüstri işletmelerinde, işletme yönetiminin yakın gelecekte uygulamayı düşündüğü işletme politikaları Tablo 3.31'de verilmektedir.

Tablo 3.31 İşletme yönetiminin yakın gelecekte izlemeyi düşündüğü işletme politikası.

İşletme Politikası	İşletme Sayısı	Oran %
Mevcut Durumu Koruma	51	61,4
Yeni Pazarlara Girme	4	4,8
Kapasite Genişletme	4	4,8
Yeni Teknolojilere Geçme	5	6
Pazar Payını Arttırma	8	9,6
Ürün Çeşitlendirmeye Gitme	11	13,3

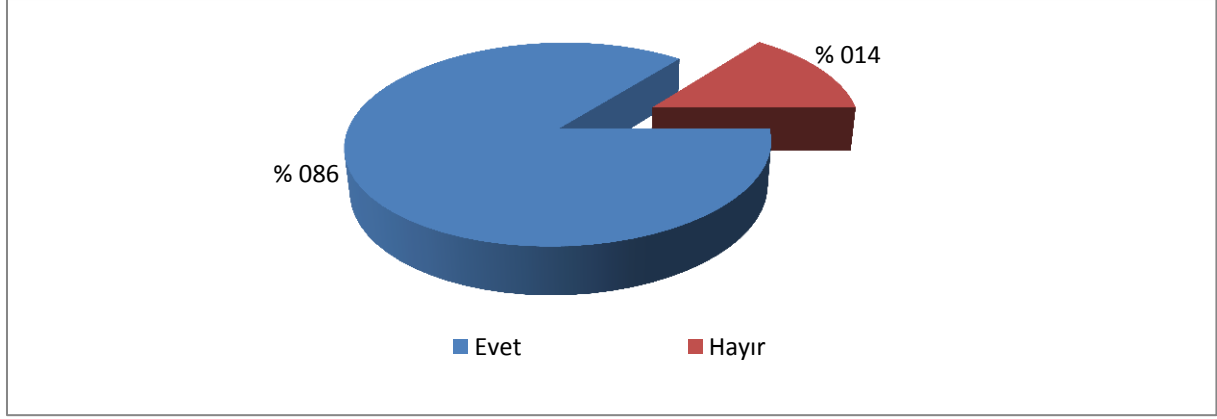
Şekil 3.31 İşletme yönetiminin gelecekte izlemeyi düşündüğü işletme politikasının yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.31’de görüldüğü gibi işletmelerin yakın gelecekte hangi tür işletme politikasını izleyeceklerine yönelik olarak yöneltilen soruya verdikleri yanıtlarda işletmelerin % 61,4’ü mevcut durumu korumayı, % 4,8’i yeni pazarlara girmeyi ve kapasite genişletmeyi düşünürken, % 6’sı yeni teknolojilere geçme, % 9,6’sı pazar payını arttırma, % 13,3’ü ise ürün çeşitlendirmeye gitme gibi politikaları izlemeyi uygun gördükleri belirtmektedirler.

İşletmeler tarafından yeni teknolojileri takip etme durumu Tablo 3.32’de yeni teknolojilerin takip edilme yerleri ise 3.33’de verilmektedir.

Tablo 3.32 İşletmelerin yeni teknolojileri takip etme durumu.

Teknolojilerin Takip Edilmesi	Evet	Hayır	Toplam
İşletme Sayısı	71	12	83
Oran (%)	85,5	14,5	100

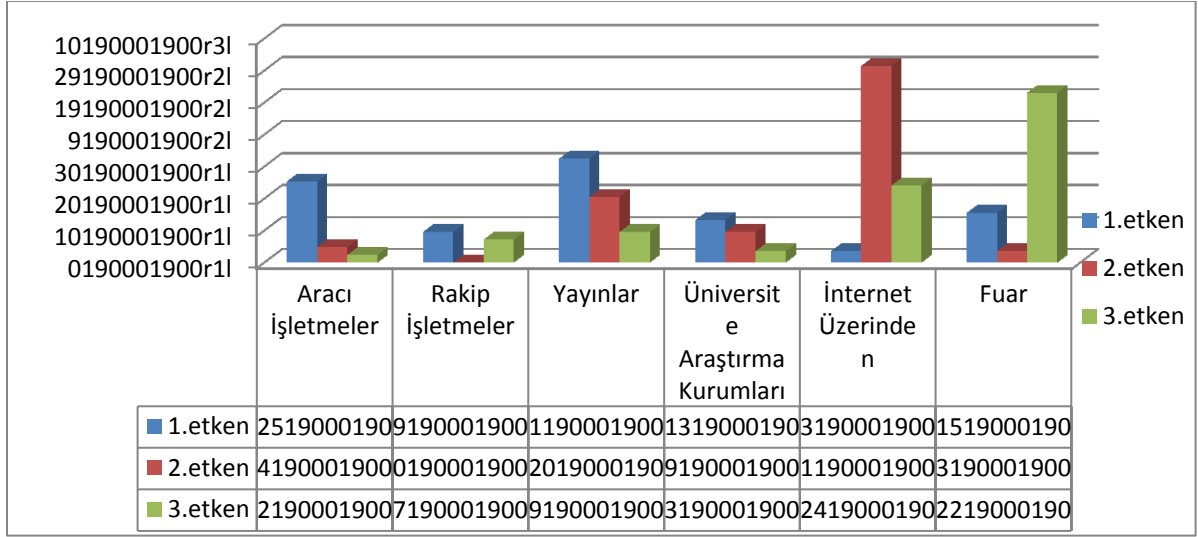

Şekil 3.32 Yeni teknolojileri takip etme oranının yüzdesel dağılımı.

Şekil 3.32’den de anlaşılacağı gibi ankete katılan işletmelerin % 85,5’i yeni teknolojileri takip ederken % 14,5’i takip etmemektedir. Teknolojileri takip eden işletmelerin takip etme şekilleri önem derecelerine göre sınıflandırıldığında işletmeler için 1.etkenin %32,5 ile yayınlar, 2.etkenin % 61,5 ile internet, 3.etkenin ise % 53,1’ ile fuarlar olduğu görülmektedir.

Tablo 3.33 Çalışma alanını oluşturan işletmelerde yeni teknolojilerin takip edilme yerleri.

Önem Sırası	1.etken		2.etken		3.etken		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Aracı İşletmeler	21	25,4	4	4,8	2	2,4	27	10,8
Rakip İşletmeler	8	9,6	-	-	6	7,2	14	5,6
Yayınlar	27	32,5	17	20,5	8	9,6	52	20,9
Üniversite Araştırma Kurumları	11	13,3	8	9,6	3	3,6	22	8,9
İnternet Üzerinden	3	3,6	51	61,5	20	24,1	74	29,7
Fuar	13	15,6	3	3,6	44	53,1	60	24,1

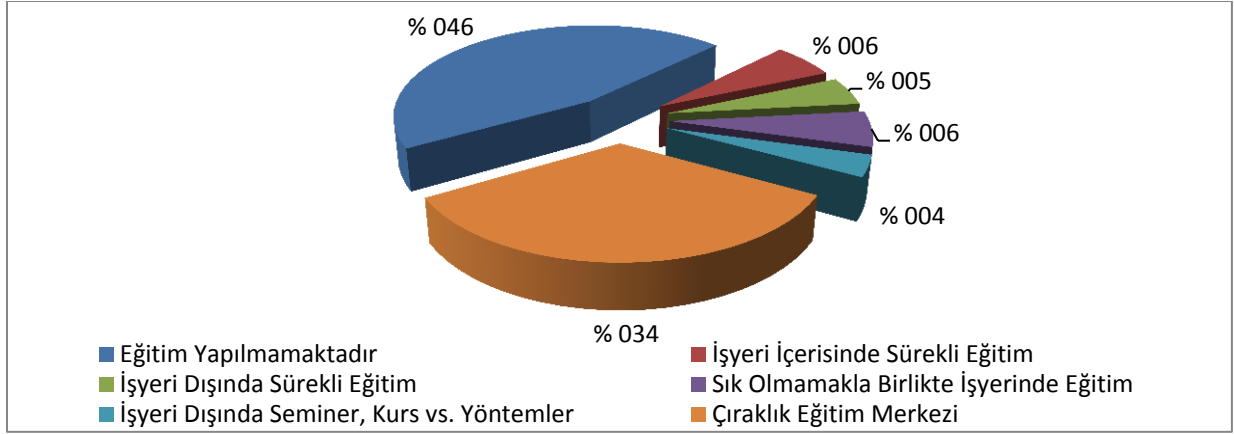

Şekil 3.33 Çalışma alanını oluşturan işletmelerde yeni teknolojilerin takip edilme yerlerinin yüzdesel dağılımı.

Balıkesir orman endüstri işletmelerinde hizmet içi eğitim faaliyetlerine yönelik yönlendirilen anket sorusuna firmaların vermiş olduğu cevaplar Tablo 3.34’de verilmektedir.

Tablo 3.34 İşletmelerin hizmet içi eğitim faaliyetlerinde izlediği yol.

İzlenen Eğitim Faaliyetleri	İşletme Sayısı	Oran (%)
Eğitim Yapılmamaktadır	38	45,8
İşyeri İçerisinde Sürekli Eğitim	5	6
İşyeri Dışında Sürekli Eğitim	4	4,8
Sık Olmamakla Birlikte İşyerinde Eğitim	5	6
İşyeri Dışında Seminer, Kurs vs. Yöntemler	3	3,6
Çıraklık Eğitim Merkezi	28	33,7

Şekil 3.34 İşletmelerin hizmet içi eğitim faaliyetlerinde izlediği yolun yüzdesel dağılımı.

İşletmelere uygulanan anket çalışmasında hizmet içi eğitim faaliyetlerine yönelik sorulara verilen cevaplarda % 45,8'inin hiçbir faaliyet söz konusu olmaksızın eğitim yapılmadığı tespit edilmektedir. Geri kalan % 54,2'lik oranda ise işletmelerin %6'sı işyeri içerisinde sürekli eğitim ve sık olmamakla birlikte işyerinde eğitim uygulaması yaparken %4,8'i işyeri dışında sürekli eğitim, %3,6'sı işyeri dışında seminer, kurs vs yöntemlerle eğitimini sürdürmektedirler. Bu faaliyetlerin yanısıra % 33,7'lik oranla çıraklık eğitim merkezinden alınan eğitimde dikkat çekmektedir (Şekil 3.34).

BÖLÜM 4

İRDELEME

4.1 BALIKESİR İLİ ORMAN ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ SANAYİ İŞLETMELERİNİN YAPISI VE SORUNLARI

Yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi neticesinde öncelikli olarak Balıkesir ili orman endüstri işletmelerinin kuruluş yıllarına göre dağılımlarına bakıldığında 1965’li yıllara dayandığı görülmektedir.

İlin coğrafi konumu, ulaşımı (özellikle deniz ulaşımı), nüfusu, eğitilebilir insan gücü, enerji alt yapısı ve hatta tasarruf yönünden imalat sanayisinin gelişmesi için uygun yatırım imkanı sunmasına karşın girişimcilerin azlığı dikkat çekmekte işletmelerin çoğu bulunduğu konumun dışına çıkmak istememektedirler. Bu da orman ürünleri endüstri alanlarına gerekli ilgi gösterilmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

İşletmelerin bugünkü kuruluş sermayelerinin ortalama 200.000 TL olduğu görülmektedir. Kuruluş sermayesinin az olmasının sebebi işletme sahiplerinin işyerlerini kendi birikimleri ile bağımsız olarak açmak istemelerinden ve orman ürünleri sanayi sektörüne yapılan yatırımların az olmasından kaynaklanmaktadır.

Balıkesir ili orman endüstri işletmelerinin faaliyet alanlarına göre dağılımlarını incelediğimizde % 35,80 kereste, % 27,31 mobilya, % 36,88 oranında ise diğer sektörlerin ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. (Diğer sektörler: Lif levha, yonga levha, parke, doğrama, kontrplak, kağıt ve kağıt hamuru, ahşap paletten oluşmaktadır). Yapmış olduğumuz anket çalışmasında seçilen 83 işyerindeki faaliyet konu dağılımlarına bakıldığında ise % 41 oranında kereste, % 47 oranında mobilya ve % 12 oranında diğer sektörler konu alınmaktadır.

İşletmelerin hukuki yapısı incelendiğinde Balıkesir orman endüstri sanayi işletmelerinin % 34,9’u limited şirket, % 10,8’i anonim şirket, % 54,2’si ise küçük esnaftan oluşmaktadır.

Anket sonucunda da görüldüğü gibi Balıkesir’de küçük ve orta ölçekli işletmelerin oranı büyük ölçekli işletmelere oranla daha fazladır.

83 işletmede yapılan anket sonucuna göre toplam işletmede çalışan sayıları gruplandırıldığında 1-10 kişi çalıştırılan işletme sayısı 46 (% 55,4), 10-50 kişi çalıştırılan işletme sayısı 22 (% 26,5), 50-150 kişi çalıştırılan işyeri sayısı 14 (% 16,9), 150-500 kişi çalıştırılan işyeri sayısı ise 1 (% 1,2) olarak belirlenmektedir. Toplamda 2250 çalışan sayısı bulunan işletmelerin çalışan statülerine bakıldığında % 2,4’ü genel müdür ve genel direktör, % 4,7’si bölüm şefleri ve müdürler, % 11,5’i usta ve usta başları, % 7,2’si idari personel, % 74,2’si işçilerden oluşmaktadır. İşletmelerde işçi oranının fazla olması Balıkesir ilinde orman endüstri işletmelerinin istihdam da önemli rol oynadığının göstergesidir.

Balıkesir ilinde yapılan anket çalışmasında işletmelere yöneltilen, işletmelerin bulunduğu bölgedeki faktörlerin önem derecelerinin ne olduğu sorusuna verilen yanıtlar irdelendiğinde orman endüstri işletmeleri 1.etken de % 33,7 ulaşım, % 10,8 iklim su, % 30,2 pazara yakınlık, % 25,3 oranı ile hammaddeye yakınlık önem taşıdığı görülmektedir. İşletmelerde 2.etken de % 8,4 ulaşım, % 9,6 iklim-su, % 43,4 ile pazara yakınlık, % 6,1 hammaddeye yakınlık, % 22,9 eğitim ve sosyal çevre, % 9,6 ise ulusal ve yerel teşviklerin önem taşıdığı görülmektedir. Yapılan çalışmada bu işletmelerde 3. etken olarak gösterilen faktörler ise % 10,8 ulaşım, % 7,2 iklim-su, % 30,2 pazara yakınlık, % 37,3 ile hammaddeye yakınlık, % 1,2 eğitim ve sosyal çevre, % 13,3 ulusal ve yerel teşvikler olarak tespit edilmektedir.

Merkez ve ilçelerde olmak üzere orman arazileri bakımından zengin olan Balıkesir ilindeki işletmelerde kullanılan hammadde türleri şekil 3.8’de görüldüğü gibi işletmelerin % 27,7’si çam, % 2,4’ü ladin, % 4,8’i kayın, % 9,6’sı meşe ve % 55,4’ü kavak, ardıç, gürgen, çınar, dişbudak, ıhlamur, MDF, suntalam vb. gibi ağaçlardan oluşmaktadır. İşletmelerin kullandıkları yapraklı ağaç türlerinin çok olmasının sebebi; ilde orman varlığını meydana getiren ağaç türlerinin büyük çoğunluğunun bu ağaç türlerinden oluşması ve piyasa taleplerinin bu ağaç türlerine yönelik olmasından kaynaklanmaktadır.

Hammadde ihtiyaçlarını işletmelerin % 34,9’u Orman Genel Müdürlüğüne bağlı işletmelerden, % 55,4’ü özel sektör kuruluşlarından, % 9,6’sı dış pazardan sağlamaktadır. Anket çalışmasına göre kereste sektöründeki işletmeler gerekli olan hammaddeyi çoğunlukla bütçeleri doğrultusunda Orman Genel Müdürlüğü’ne bağlı işletmelerden istedikleri miktarda

temin edebilmektedirken, mobilya sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ise hammaddelerini çoğunlukla özel sektör kuruluşlarından temin etmektedirler. İşletmelere sağlanan kredi sürelerine bakıldığında % 61,4'ü 0-3 ay, % 2,4'ü 3-6 ay, % 36,1'i 6-12 ay süreçlerinde kredilerini geri ödedikleri görülmektedir. İşletmelerin hammadde ve yardımcı malzeme temini sırasında dikkat ettikleri en önemli 1.etken % 100 oranında kalitedir. 2. etken ise % 37,4 oranında düzenli hizmet iken bu oranı sırasıyla % 36,1 teknik özellikler, % 22,9 düşük fiyat, % 3,6 ile ödeme koşullarının izlediği görülmektedir. Balıkesir'deki orman endüstri işletmelerinin 3. etken olarak gösterdikleri faktörlerin başında % 30,1 ile teknik özellikler yer alırken bu oranı % 28,9 ile ödeme koşulları, % 24,1 ile düzenli hizmet, % 10,8 ile düşük fiyat, % 6,1 ile kalitenin izlediği belirlenmektedir. Buradan anlaşıldığı gibi Balıkesir ilinde faaliyet gösteren orman endüstri işletmeleri % 100 oranında kaliteye önem vermektedirler.

İşletmelerin % 39,8'i hammadde stoku yapabilirken, % 60,2'si yapamamaktadır. Hammadde stoku yapamamanın en büyük nedeni mobilya sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin hammadde alımında tüketici isteğine göre sipariş vermesidir. Hammadde stoğunun yapılamama nedenlerinde işletmelerin % 7,2'si sermaye yetersizliği, % 31,3'ü depolama yetersizliği, % 16,9'u hammadde yetersizliği etken olarak gösterilmektedir.

İşletmelerde üretim sistemi incelendiğinde % 50,6'sında sürekli üretim, % 36,1'inde sipariş üretim, % 13,3'ünde karma üretim yapılmaktadır. İşletmelerin üretim miktarının belirlenmesinde % 85,5'i sipariş üzerine, % 14,5'i iç talebe göre belirlenmektedir. Anket sonuçlarına bakıldığında Balıkesir'de bulunan orman endüstri işletmelerinde üretim miktarının sipariş üzerine çalışıldığı açıkça görülmektedir.

Ürün satış fiyatlarının belirlenmesinde etkili olan faktörler Balıkesir ilinde çeşitlilik göstermemektedir. Fiyat belirlemede işletmeler faktörleri önem derecesine göre sınıflandırmaktadırlar. Bu sınıflandırmada işletmelerinin 1.etken olarak % 92,8 hammaddeyi seçtikleri görülürken, bu oranı % 3,6 ile işçilik ve % 3,6 ile kira değerinin takip ettiği görülmektedir. İşletmelerde 2.etken de oranları büyükten küçüğe doğru sıraladığımızda sırasıyla % 39,8'i işçilik, % 35'i enerji, % 9,6'sı vergi, % 8,4'ü kira, % 7,2'si hammadde. 3. etken de ise % 37,3 oranı ile enerjinin ön planda olduğu görülmektedir. Bu oranı % 36,2 ile işçilik, % 21,7 ile kira, % 4,8 ile verginin izlediği tespit edilmektedir.

İşletmelerde fiyat, arz, üretim, dağıtım miktarı gibi ekonomik değişkenler irdelendiğinde, Balıkesir ilinde % 92,8'i bağımsız olarak, % 2,4'ü diğer firmalarla birlikte, % 1,2'si diğer firmaların satış politikalarını takip ederek, % 3,6'sı dünyadaki rakiplerini takip ederek belirlemektedirler. Ürünlerin pazarlanmasında işletmelerin kullandığı dağıtım kanalları % 80,7'lik oran ile doğrudan tüketiciye satış kanalı ile yapılmaktadır. İşletmelerin % 19,3'ü ise ürünlerin pazarlanmasında toptancı kanalını kullanmaktadır. Ürünlerin pazarlanması esnasında kullanılan çeşitli satış artırıcı faaliyetlerden işletmelerin % 34,9'u kullanılırken, % 65,1'i kullanmamaktadır. İşletmelerde uygulanan satış artırıcı faaliyetler irdelendiğinde 1. etken; % 86,2 reklam, % 10,3 kişisel satış, % 3,5 özel kampanyalardır. İşletmelerde 2. etken; % 48,3 kişisel satış, % 44,8 özel kampanyalar, % 6,9 reklamdır. 3.etken olarak gösterilen değerler ise sırasıyla; % 37,9 oranında özel kampanyalardır. Bu oranı % 31,1 ile promosyon, % 24,1 ile kişisel satış, % 6,9 oranı ile de reklam izlemektedir.

İşletmelerin ürettikleri ürünlerde en çok karşılaştıkları problemlerin başında % 89,2'lik bir oran ile ürünün hatalı olması gelmektedir. Bu oranı % 3,6 ile satış sonrası servis imkanının olmaması izlemektedir. İşletmelerin % 7,2'si ise herhangi bir şikayetle şimdiye kadar karşılaşmadıklarını dile getirmektedirler. Üretilen ürünlerden gelen şikayetlerin değerlendirilmesinde ise işletmelerin % 57,8'i ürünü geri alıp yenisiyle değiştirirken, % 32,5'i ürünün bedel iadesini yapmakta, % 7,2'si ücretsiz onarım gerçekleştirmekte, % 2,4'ü ise değer kaybını tüketiciye geri ödeyerek yapılan hataları müşteri kaybetmemeye çalışarak giderme yollarına gitmektedirler.

Balıkesir ilinde faaliyet gösteren orman endüstri işletmelerinde % 94 oranında finansal planlama yapılırken % 6 oranında planlama yapılmadığı görülmektedir. Finansal planlama yapılan işletmelerde planlama süreçlerine bakıldığında ise % 63,9'unun kısa vadede % 36,1'inin uzun vadede finansal planlamada bulunduğu görülmektedir. İşletmelerin son bir yıl içerisinde dış finansman kaynaklarının kullanımı incelenirken ilde bulunan orman endüstri işletmelerinin sermayeyi kendi kaynaklarından kullandığı açıkça görülmektedir. Dış finansman kaynaklarını kullanan azınlıkta bulunan işletmelerde ise % 10,8'lik değer ile KOSGEB yardımı dikkat çekmektedir. KOSGEB'i % 4,8'lik oran ile vakıflar bankası ve % 3,6 ile de özel finansman kuruluşları izlemektedir. Dış finansman kaynaklarının kullanılmama sebeplerinin başında ise faizlerin yüksekliği ve işletmelere tanınan kredi süresinin azlığı sebep olarak gösterilmiştir. Anket sonucunda da görüldüğü gibi işletmelerin devlet yatırım ve teşviklerinden % 91,6'sı yararlanmamaktadır. Bu oranı % 3,6 ile yatırım indirimi, % 2,4 ile

gümrük vergisi ve fon muafiyeti, % 1,2 ile AR-GE yardımları ve % 1,2 ile damga vergisi ve harç istisnası izlemektedir.

İşletmelerin ihracat oranlarına bakıldığında, % 83,1'inin ihracat yapmadığı görülmektedir. İşletmelerde ihracat potansiyellerini etkileyen faktörleri önem derecesine göre sıraladığımızda 1. etkenin % 49,4'ü rekabetçi fiyat üstünlüğü, % 15,6'sının iç pazar rekabeti, % 15,6'sının teknolojik üstünlük, % 14,6'sının iç pazar yetersizliği, % 4,8'inin ise dış pazarlara olan ulaşım kolaylığı olduğunu belirtmektedirler. 2. etkenin % 32,6 ile teknolojik üstünlük, % 30,1 ile iç pazar rekabeti, % 14,6 ile iç pazarın yetersizliği, % 13,1 ile dış pazarlara olan ulaşım kolaylığı, % 6 ile rekabetçi fiyat üstünlüğü, % 3,6 ile yeni ve farklı ürün geliştirme olanağı, 3. etkenin ise % 37,3 ile dış pazarlara olan ulaşım kolaylığı olduğu belirlenmektedir. Bu oranı % 22,9 ile teknolojik üstünlük, % 18 ile iç pazar rekabeti, % 14,6 ile iç pazarın yetersizliği, % 3,6 ile rekabetçi fiyat üstünlüğü, % 3,6 ile yeni ve farklı ürün geliştirme olanağının izlediği görülmektedir.

İşletmelerin yeni yatırımlara yönelme ve nedenlerine bakıldığında % 16,9'u ihracatı arttırmayı, % 44,6'sı kapasiteyi arttırmayı, % 24,1'i ürünlerin kalitesini arttırmayı, % 14,5'inin yeni üretim teknolojilerine geçmeyi amaçladıkları görülmektedir. Balıkesir ilinde yapılan anket çalışmasında işletmelerin yakın gelecekte izlemeyi düşündüğü işletme politikaları irdelendiğinde % 61,4'ü mevcut durumu korumayı, % 4,8 i yeni pazarlara girmeyi, % 4,8'i kapasite genişletmeyi, % 6'sı yeni teknolojilere geçmeyi, % 9,6'sı pazar payını attırmayı ve % 13,3'ü ürün çeşitlendirmeye gitme gibi kararlar aldıkları görülmektedir.

Bilgi toplumu veya dijital çağ olarak adlandırılan 21. yüzyılda işletmelerin % 85,5'i yeni teknolojiyi takip etmektedir. Teknolojinin takibinde işletmeler 1. etken olarak % 32,5'lik bir oran ile yayınlardan yararlanmaktadırlar. Bu oranı % 25,4 ile aracı işletmeler, % 15,6 ile fuarlar, % 13,3 ile üniversite araştırma kurumları, % 9,6 ile rakip işletmeler, % 3,6 ile internet izlemektedir. İşletmelerin 2. etken olarak gösterdikleri kriterler arasında ise % 61,5 oranında internet dikkat çekmektedir. Yine bu oranı % 20, 5 ile yayınlar, % 9,6 ile üniversite araştırma kurumları, % 4,8 ile aracı işletmeler, % 3,6 ile fuarların izlediği görülmektedir. Çalışma yapılan orman endüstri işletmelerinin 3. etken olarak gösterdikleri oranlar ise % 53,1 ile fuarlar dikkat çekmektedir. Bu oranı % 24,1 ile internet, % 9,6 ile yayınlar, % 7,2 ile rakip işletmeler, % 3,6 ile üniversite araştırma kurumları, % 2,4 ile aracı işletmelerin takip ettiği görülmektedir.

Eğitim ağı olan günümüzde kaliteli işler üretmek, planlı çalışmayı amaç edinmeyi sağlamak, verimi arttırmak ve işini doğru zamanda, doğru yerde, doğru adımlarla yapmayı amaç edinen personeller yetiştirmek adına işyerlerinde ya da işyerlerinin anlaşmalar sağlayarak işyeri dışında uygulanacak eğitim programlarına önem verilmelidir. Bu kapsamda yapılan anket çalışmasında Balıkesir orman endüstri işletmelerinde hizmet i faaliyetlerde % 45,8'inin eğitim yapmadığı, % 6'sında işyeri içerisinde sürekli eğitimin yapıldığı, % 4,8'inin işyeri dışında sürekli eğitim yaptığı, % 6'sının sık olmamakla birlikte işyeri içerisinde eğitim yaptırdığı, % 3,6'sının işyeri dışında seminer, kurs vs yöntemlerden yararlandığı ve % 33,7'sinin çalışanlarını ıracılık eğitim merkezine gönderdikleri belirtilmektedir.

4.2 Kİ KARE TESTİ İLE ELDE EDİLEN SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tablo 4.1 Korelasyon ve Chi-kare testi sonuçları.

İlişki aranan testler	Kendalls tau-c Testi	Spearman's rank correlation Testi	P Değeri
İlişki aranan faktörler			
İşletme retim sistemi türü- İşletme retim miktarı	0,049	0,066	0,0435 (P<0,05)
Fiyat, arz, dağıtım gibi ekonomik değişkenler- Pazarlama dağıtım kanalları	0,188	0,460	0,000 (P<0,05)
rnlerden gelen Şikayetler-Şikayetlerin değerlendirilmesi	İlişki yok	İlişki yok	0,140 (P>0,05)
Yönelmeyi düşünülen yeni yatırımlar- Yakın gelecekte izlenilecek yol	İlişki yok	İlişki yok	0,863 (P>0,05)
Hammadde olarak kullanılan ağaç türü- Hammadde stok miktarı	0,736	0,724	0,000 (P<0,05)
Son bir yıl içerisindeki dış finansman- İlk ve daha sonraki yatırım	0,301	0,749	0,000 (P<0,05)

Tablo 4.1'de de görüleceği üzere aralarında anlamlı bir ilişki olabileceği düşünülen işletme üretim sistemi türü ve işletme üretim miktarı arasında aranılan ilişkide Kendalls tau-c testine göre 0,049 ve Spearman's rank correlation testine göre 0,006 dır. İşletmelerin fiyat, arz, üretim, dağıtım miktarı gibi ekonomik değişkenler ile pazarlama dağıtım kanalları arasında yapılan ilişkilendirmede Kendalls tau-c testine göre 0,188 ve Spearman's rank correlation testine göre 0,460 dır.

Aralarında anlamlı bir ilişki olabileceği düşünülen üretilen ürünlerden gelen şikayetler ve bu şikayetlerin değerlendirilmesi faktörlerinin karşılaştırılmasında ise bir ilişkiye rastlanılmamıştır. İşletmelerin yönelmeyi düşündükleri yeni yatırımlar ve yakın gelecekte izlenmesi düşünülen planlar karşılaştırıldığında faktörler arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır.

Hammadde olarak kullanılan ağaç türleriyle işletmelerin hammadde stok miktarları karşılaştırıldığında ise bir ilişkiye rastlanmış ve bulunan ilişkilerin değerleri ise Kendalls tau-c testine göre 0,736 ve Spearman's rank correlation testine göre 0,724 olarak bulunmuştur.

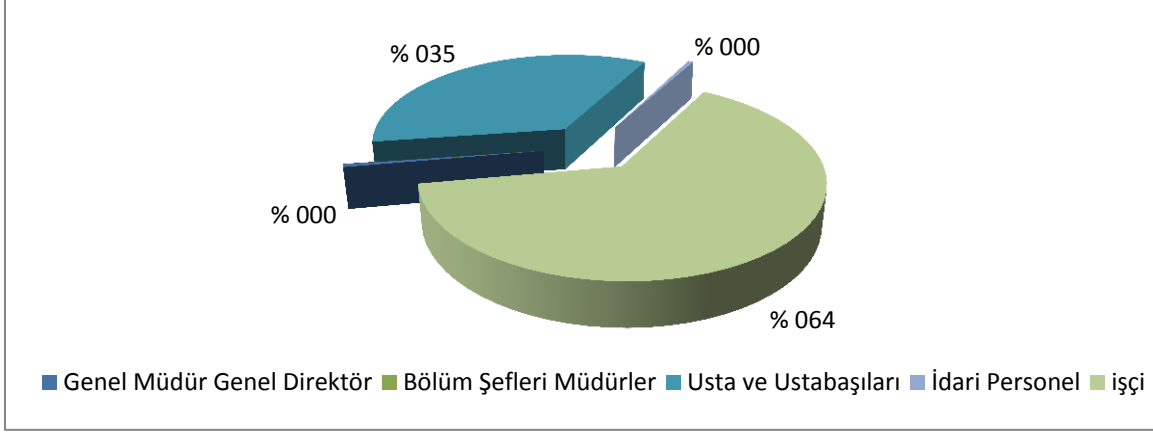
Son bir yıl içerisinde kullanılan dış finansman kaynağı ile işletmelerin ilk ve daha sonraki yatırımlarını nereden sağladıklarına yönelik sorular arasında aranılan ilişkide Kendalls tau-c testine göre 0,301 ve Spearman's rank correlation testine göre 0,749 olarak bulunmuştur.

4.3 ÇAPRAZ ÇİZELGELER SONUCUNDA ELDE EDİLEN SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yapılan anket çalışması sonucunda işyerlerinde belirlenen çalışanların nitelikleri, işyeri büyüklüğüne göre Tablo 4.2'de gösterildiği gibidir:

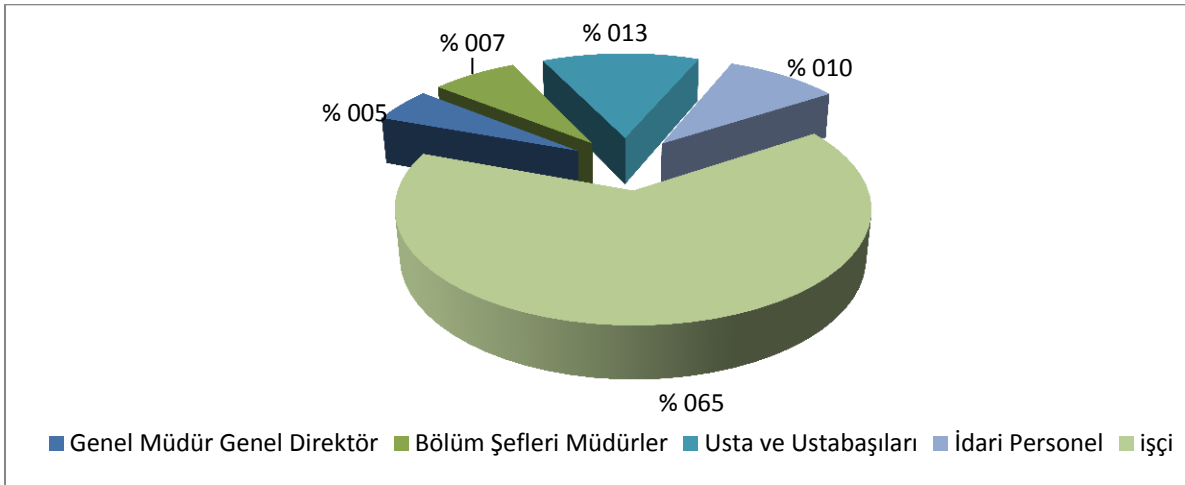
Tablo 4.2 Çalışanların statülerine göre sınıflandırma.

Çalışan Sayısı	Genel Müdür Genel Direktör	Bölüm Şefleri Müdürler	Usta ve Ustabaşlıları	İdari Personel	İşçi	Toplam	Oran %
1-10	1	-	70	1	129	201	9,5
10-50	33	46	85	61	413	638	30,4
50-150	20	42	69	58	793	982	46,8
150-500	1	12	7	42	217	279	13,3
500 +	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	55	100	231	162	1552	2100	100

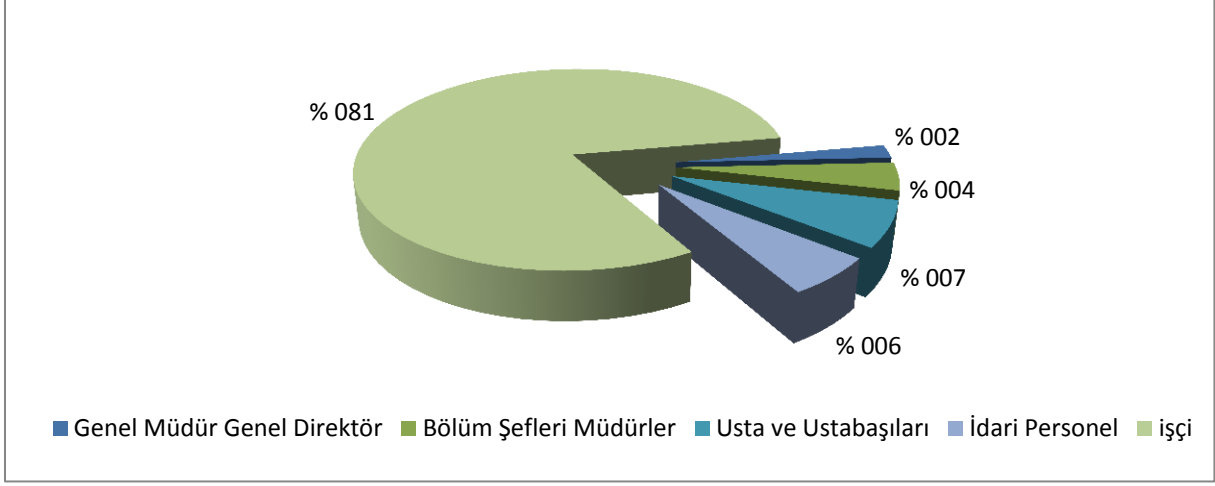
Şekil 4.2 Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde 1-10 kişi çalıştıran işyerindeki çalışanların yüzdesel dağılımı.

Şekil 4.2’de görüldüğü gibi 1-10 kişi çalıştıran işletmelerde en fazla payı % 64,2 oranla işçi almaktadır. Bunu % 34,8’lik oranla usta ve usta başları takip etmektedir. Grafiklerden de görüldüğü gibi Balıkesir ili orman endüstri işletmelerinde kalifiye eleman sıkıntısı görülmemektedir.

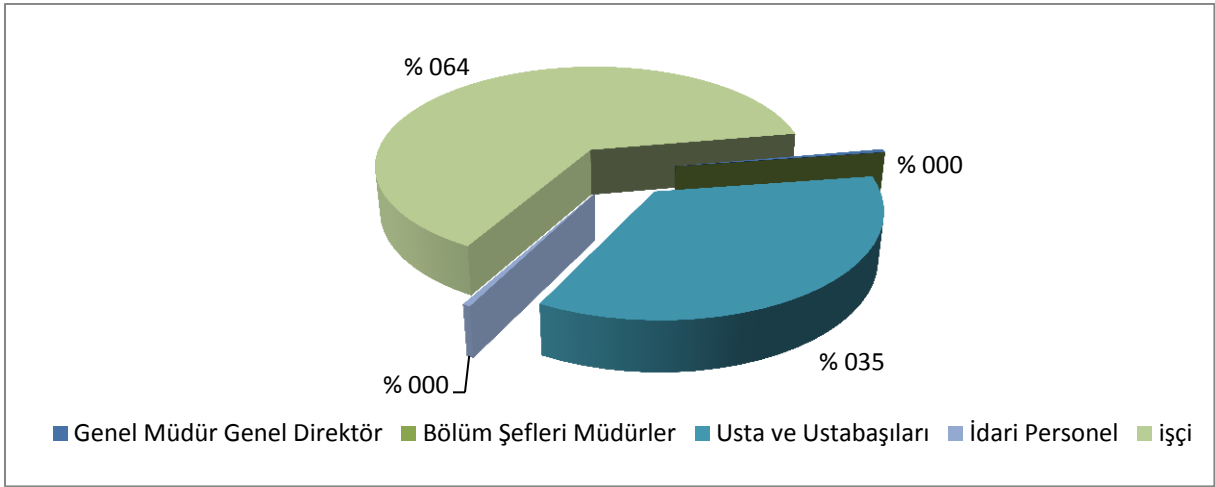
Şekil 4.3 Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde 10-50 kişi çalıştıran işyerindeki çalışanların yüzdesel dağılımı.

Şekil 4.3’de görüldüğü gibi 10-50 kişi çalıştıran işletmelerde en fazla payı % 64,7’lik oranla yine işçi almaktadır. Diğer grafiklerde de görüldüğü üzere çalışan sayısındaki artışa oranla işçi sayısında da artış görülmektedir.

Şekil 4.4 Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde 50-150 kişi çalıştıran işyerindeki çalışanların yüzdesel dağılımı.

Aynı şekilde Şekil 4.4’de de görüldüğü gibi 50-150 kişi çalıştıran işletmelerde en fazla payı % 80,7 oranla yine işçi almaktadır. Bunu % 7 ile usta ve usta başları izlemektedir. Grafiklere bakıldığında usta ve ustabaşlarındaki oranın ise işletmedeki çalışan sayısı ile ters orantılı olarak düşüş gösterdiği görülmektedir.

Şekil 4.5 Balıkesir ili orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinde 150-500 kişi çalıştıran işyerindeki çalışanların yüzdesel dağılımı.

Şekil 4.5’de ise 150-500 çalışanı bulunan işletmelerdeki çalışanların statülerinin dağılımı görülmektedir. Burada da en yüksek payı % 77,78’lik (217 kişi) oranla işçiler oluşturmaktadır. Bunu % 15,05’lik değerle idari personel izlemektedir.

Balıkesir ili orman endüstri işletmelerine uygulanan anket çalışmasında işletmelerin çalışan sayıları ile çalışanların statülerine göre dağılımları incelendiğinde çalışan sayılarının aralıkları her ne olursa olsun işçi sayısındaki yüzdeliğin diğer statülerdeki yüzdeliğe oranla çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu farklılık Balıkesir ilinde faaliyet gösteren orman endüstri işletmelerinin kalifiye eleman sıkıntısı çekmediğinin ve istihdamda özellikle merkezde olmak üzere önemli rol oynadığını göstermektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

İmalat sanayi ve istihdam içerisindeki payları küçümsenmeyecek kadar önemli olan küçük ve orta ölçekli işletmeler, ülkemizde de TÜİK' in 2002-2010 yılları karşılaştırmalı verileri incelendiğinde genel imalat sanayi işyerleri sayımı sonuçlarına göre işletmelerin % 99,3'ünü oluşturmaktadır. Bu durum KOBİ'lerin istenilen boyutta ekonomik katkı da etkili olduğunu açık olarak ortaya koymaktadır. Fakat yapılacak destek ve teşviklerle KOBİ'lere verilen önemin üst safhaya çekilmesiyle birlikte katma değerde de artış sağlanacağı görülecektir.

Balıkesir ilindeki 83 işletmede gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçlarına göre ildeki orman endüstri ürünleri sanayi işletmelerinin faaliyete başlangıçları 1960'lı yıllara dayanmaktadır. Fakat ilde yapılan çalışmalar ve görüşmeler ışığında bu sanayinin son yıllarda daha fazla ön plana çıkarak gelişmeye başladığı göze çarpmaktadır. İşletmelerin % 41'ini kereste, % 47'sini mobilya, % 12'sini diğer imalatçılar oluşturmaktadır.

İşletmelerin bulunduğu bölgelerdeki faktörleri önem sırasına göre değerlendirdiğimizde 1.etken de % 33,7 ulaşım, % 10,8 iklim su, % 30,2 pazara yakınlık, % 25,3 oranı ile hammaddeye yakınlık önem taşıdığı görülmektedir. İşletmelerde 2.etken de % 8,4 ulaşım, % 9,6 iklim-su, % 43,4 ile pazara yakınlık, % 6,1 hammaddeye yakınlık, %22,9 eğitim ve sosyal çevre, % 9,6 ise ulusal ve yerel teşviklerin önem taşıdığı görülmektedir. Yapılan çalışmada bu işletmelerde 3. etken olarak gösterilen faktörler ise % 10,8 ulaşım, %7,2 iklim-su, % 30,2 pazara yakınlık, % 37,3 ile hammaddeye yakınlık, % 1,2 eğitim ve sosyal çevre, % 13,3 ulusal ve yerel teşvikler olarak tespit edilmektedir.

İşletmeler hammadde olarak % 27,7 oranında çam kullanırken % 55,4'ü kavak, ardıç, gürgen, dişbudak, ihlamur, MDF, suntalam, % 2,4'ü ladin, % 4,8' kayın, % 9,6'sı meşe gibi ağaçlardan yararlanmaktadır. Bu oran içerisinde özellikle mobilya sektörünün tercih etmiş olduğu bütün levha ürünleri önemli bir paya sahiptir. İşletmeler hammadde ihtiyaçlarınının %

34,9'unu Orman Genel Müdürlüğüne bağlı işletmelerden, % 55,4'ünü özel sektör kuruluşlarından, % 9,6'sını dış pazardan temin etmektedirler. İlde yeterli sermayeleri olmayan küçük sanayicilerin büyük işletmeler ile aynı ihalelere girmek zorunda kalmaları büyük bir haksız durum oluşturmakta ve küçük sanayicilerin bu ihalelere girmelerini zorlaştırmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmalar sonucunda öz sermayesi kısıtlı olan küçük işletmelere tanınan kredi süresinin kısıtlı ve faizlerin yüksek olması işletmelerin kredi kullanımı konusunda büyük sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Hammadde satanların işletmelere tanıdığı kredi sürelerinin % 61,4 gibi bir oranla sadece 0-3 ay olması da küçük işletmeleri olumsuz etkilemektedir. İşletmelerin hammadde ve yardımcı malzeme temini sırasında dikkat ettikleri en önemli 1.etken % 100 oranında kalitedir. 2. etken ise % 37,4 oranında düzenli hizmet iken bu oranı sırasıyla % 36,1 teknik özellikler, % 22,9 düşük fiyat, % 3,6 ile ödeme koşullarının izlediği görülmektedir. Balıkesir'deki orman endüstri işletmelerinin 3. etken olarak gösterdikleri faktörlerin başında % 30,1 ile teknik özellikler yer alırken bu oranı % 28,9 ile ödeme koşulları, % 24,1 ile düzenli hizmet, % 10,8 ile düşük fiyat, % 6,1 ile kalitenin izlediği belirlenmektedir. Yapılan anket çalışması sonucunda işletmelerin mutlak değerde kaliteden ödün vermek istemedikleri, düzenli hizmetin iş akışında önem taşıdığı ve teknik özelliklerin kaçınılmaz derecede önemli faktör olarak nitelendirildiği görülmektedir. Böylece işletmeler aldıkları kaliteli üründen fire vermeden imalatını gerçekleştirmektedirler. Bunun için de özellikle kış mevsiminde hammaddenin ormanda kalıp işyerine indirilememesi üretimin çoğu zaman durmasına neden olmaktadır. İşletmelerde karşılaşılan en büyük problem hammadde fiyatlarının yüksek olmasıdır. Bunu hammaddenin istenilen kalitede olmaması ve zamanında bulamama gibi sorunlar takip etmektedir. Devletin hammadde alımlarında işletmelerin sermaye yapılarını göz önüne alarak ihale şartlarını yeniden düzenlemesi gerekmekte ve bu düzenlemeler için çalışmalar başlatmalıdır.

İşletmelerde hammadde olarak kullanılan ağaç türü ile hammadde stok miktarı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek üzere Kendalls tau-c testi ile Spearman's rank correlation testleri uygulanmıştır. Uygulama sonucunda iki değer arasındaki ilişki olduğu gözlemlenmiştir ($P=0,000 < 0,05$). Hammadde olarak kullanılan ağaç türü ile hammadde stok miktarı arasında yapılan testlerde çok güçlü bir ilişki söz konusu olduğu söylenebilir (Kendalls tau-c değeri 0,736 ve Spearman's değeri 0,724).

İlde işletmelerin % 39,8'inin hammadde stoku yapabildiği görülmektedir. İşletmelerin % 44,6'sında görülen hammaddenin tüketici isteğine göre sipariş verilmesidir. Stok yapamama nedenleri arasında % 31,3 depolama yetersizliği, % 16,9 hammadde yetersizliği, % 7,2 oranında ise sermaye yetersizliği sorun olarak gösterilmektedir. Stok yapamama sorunu işletmelerde atıl kapasite ile çalışmaya neden olarak işletmeler için büyük problemler yaratmaktadır.

İşletmelerde çalışanların çalışan sayılarına göre sınıflandırıldığında % 9,5'inin 1-10 kişi çalışan sayısı, % 30,4'ünü 10-50 kişi çalışan sayısı, % 46,8'ini 50-150 kişi çalışan sayısı, % 13,3'ünün ise 150-500 kişi çalışan sayılarından oluştuğu görülmektedir. Çalışanların büyük bir kısmını küçük ve orta ölçekli olarak nitelendirilebilecek işyerlerinde çalışanlar oluşturmaktadır.

İşletmelerde üretim sistemi türü ve üretim miktarları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek üzere Kendalls tau-c testi ile Spearman's rank correlation testleri uygulanmaktadır. Uygulama sonucunda iki değer arasındaki ilişki olduğu gözlemlenmektedir ($P=0,043 < 0,05$). Üretim sistemi türü ve üretim miktarlarının belirlenmesi arasında yapılan testlerde çok zayıf bir ilişki söz konusu olduğu söylenebilir (Kendalls tau-c değeri 0,049 ve Spearman's değeri 0,066).

İşletmelerin ürün satış fiyatlarının belirlenmesinde etkili olan faktörlerin önem sırasına göre değerlendirildiğinde Balıkesir ili orman endüstri işletmelerinin 1.etken olarak % 92,8 hammaddeyi seçtikleri görülürken, bu oranı % 3,6 ile işçilik ve % 3,6 ile kira değerinin takip ettiği görülmektedir. İşletmelerde 2.etken de oranları büyükten küçüğe doğru sıraladığımızda sırasıyla % 39,8'i işçilik, % 35'i enerji, % 9,6'sı vergi, % 8,4'ü kira, % 7,2'si hammaddedir. 3. etken de ise %37,3 oranı ile enerjinin ön planda olduğu görülmektedir. Bu oranı % 36,2 ile işçilik, % 21,7 ile kira, % 4,8 ile verginin izlediği tespit edilmektedir. Sonuç olarak işletmelerin yardımcı malzeme temininde dikkat ettikleri en önemli husus kalite, teknik özellikler ve düzenli hizmet olarak sıralanmaktadır.

İşletmelerde fiyat, arz, üretim, dağıtım miktarı gibi ekonomik değişkenler ile ürünlerin pazarlanmasında kullanılan dağıtım kanalları arasında istatistiksel olarak bir ilişkinin olup olmadığı araştırıldığında ise; bu iki faktör arasında Kendalls tau-c testi ve Spearman's rank correlation testi sonucuna göre güçlü bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir ($P=0,000 < 0,05$) (Kendalls tau-c testi; 0,188, Spearman's testi; 0,460).

İşletmeler ürünlerin satış ve pazarlanmasında üretimlerini doğrudan doğruya tüketiciye satış ve siparişe göre yaptıklarından, satışlarda aracı birim kullanmaya ihtiyaç duymamaktadır. İşletmelerin iç pazar rekabetinin fazlalığı ve yeterli teknolojik üstünlüğün bulunmamasından dış pazarlara açılmamaktadır. Araştırma yapılan ilde farklı ürün geliştirme çabasının bulunması ve araştırma tekniklerinin bilgili elemanlar tarafından yapılmasına önem verilmektedir.

Balıkesir ilinde yapılan anket çalışmasında işletmeler ürünlerin pazarlanmasında % 34,9 oranında satış artırıcı faaliyetlerde bulunmaktadır. Uygulanan satış artırıcı faaliyetler önem derecelerine göre sınıflandırıldığında 1. etken; % 86,2 reklam, % 10,3 kişisel satış, % 3,5 özel kampanyalardır. İşletmelerde 2. etken; % 48,3 kişisel satış, % 44,8 özel kampanyalar, % 6,9 reklamdır. 3. etken olarak gösterilen değerler ise sırasıyla; % 37,9 oranında özel kampanyalardır. Bu oranı % 31, ile promosyon, % 24,1 ile kişisel satış, % 6,9 oranı ile de reklam izlemektedir. Üretilen ürünlerden gelen şikayetlerin % 89,2'si ürünün hatalı olması, % 3,6'sı satış sonrası servis imkanının olmamasıdır. % 7,2'si ise ürettikleri ve satışını yaptıkları ürünlerden şu ana kadar herhangi bir şikayet almadıklarını belirtmektedirler Bu şikayetlerin değerlendirilme aşamasında % 57,8 oranında ürünün geri alınıp yenisiyle değiştirildiği belirlenmektedir. % 32,5'i ürünün bedel iadesi, % 7,2'si ücretsiz onarım, % 2,4'ünün ise değer kaybını tüketiciye geri ödeme yaparak müşterinin en az oranda mağdur olması sağlanmaya çalışılmaktadır.

İşletmelerde ürünlerden gelen şikayetler ve şikayetlerin değerlendirilmesi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek üzere Kendalls tau-c testi ile Spearman's rank correlation testleri uygulanmaktadır. Uygulama sonucunda iki değer arasındaki ilişki olmadığı gözlemlenmektedir ($P=0,140 > 0,05$).

İşletmelerde geleceğe yönelik sağlıklı adımların atılması için kısa ya da uzun vadede finansal planlamalar yapılmaktadır. Balıkesir ili orman endüstri işletmelerinde de % 94 oranında finansman planlaması yapılmakta ve bu planlamanın % 63,9'luk oran ile kısa vadeli olduğu görülmektedir.

Son bir yıl içerisinde işletmelerin dış finansman kaynak kullanımları ile ilk ve daha sonraki yatırımları nerelerden karşıladıkları arasında istatistiksel olarak bir ilişki olup olmadığı test etmek amacıyla Kendalls tau-c ve Spearman testleri uygulanmıştır. Uygulama sonucunda iki

değer arsında güçlü bir ilişki bulunduğu gözlemlenmiştir ($P=0,000 < 0,05$). (Kendalls tau-c testi; 0,301, Spearman's rank correlation testi; 0,749).

KOBİ'lerin kullandıkları girdilerin çoğunlukla yurt içi kaynaklardan karşılanması ekonominin dışa bağımlılığını azaltmakta, büyük ölçekli işletmelere yan sanayi oluşturmada, emek yoğun teknoloji ile çalışılması istihdam artışı sağlamada, gelir dağılımı olumlu etkilenmekte, yenilik artırılmakta, büyük ölçekli işletmeler rekabete teşvik edilmekte ve bu işletmelere yan sanayi oluşturularak, faaliyetlerine destek olunmaktadır.

Balıkesir ili orman endüstri işletmelerinin temel sorunu finansal kesimden kaynaklanan sermaye yetersizliği ve kredi sıkıntısı yaşandığı dönemlerde işletmelerin yatırımlarını finanse etmek için ihtiyaç duydukları kredi maliyetlerinin yüksek, geri ödeme sürelerinin kısa olmasıdır. Ülke kaynaklarının doğru ve verimli yatırımlara yönlendirilmesi, yeni teknolojilerin kullanılması, yeni yatırımların yapılması, eğitim olanaklarının iyileştirilerek sunulması, yeni iş yerlerinin açılması, mevcut yatırımlarda üretim ve kalite standartlarının en üst düzeye yükseltilmesine yardımcı olunmalıdır. KOBİ'ler çoğunlukla kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak için başvurdukları kredi kuruluşlarının ipotek ve teminat taleplerini yerine getirememektedirler. Yapılan talepleri karşılamaları halinde ise sağlanan kredinin süresinin kısa tutulması, tutarı düşük olduğu için maliyetinin yüksek olarak değerlendirilmesi ve faizin yüksek olması KOBİ'lerin kredi başvurusunda bulunmalarında çekinik kalmalarına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle devletin işletmelere sağladığı bu desteğin artırılması gerekmektedir. Ayrıca küçük işletmelere özel finansman kuruluşları bünyesinde KOBİ'lerin finans işlemlerini yürütecek ve KOBİ'ler için özel bütçe ayırarak ödeme kolaylığı sağlayacak, yeni projelerle kalkınmada etkin rol oynayacak özel birimler açılmalıdır. Bu özel birimlerde kredi ve teşvik faizleri düşük, geri ödeme süresi uzun olmalıdır. Yerel birlikler ve kooperatiflerin, Merkez Bankası ve Ticaret Bankasından kaynak aktarımını sağlayabilmesi için organize bir işbirliği sağlanması gerekmektedir.

Yönelmeyi düşünülen yeni yatırımlar ile yakın gelecekte işletmeler tarafından izlenecek yol arasında istatistiksel olarak bir ilişki olup olmadığı test etmek amacıyla Kendalls tau-c ve Spearman testleri uygulanmıştır. Uygulama sonucunda iki değer arasında bir ilişki bulunmadığı gözlemlenmiştir ($P=0,863 > 0,05$).

İşletmelerin % 61,4'lük kısmının gelecekte izlemeyi düşündükleri işletme politikası mevcut durumu koruma, % 13,3 ile ürün çeşitlendirmeye gitme, % 9,6'lık bir oranla pazar paylarını arttırmayı düşünmektedirler. % 6'sı yeni teknolojilere geçme, % 4,8'i ayrı ayrı yeni pazarlara girme ve kapasite genişletme gibi etkenleri hedeflemektedirler. Balıkesir ilindeki orman endüstri işletmeleri genellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluştuğu için yeterli makine ekipman ile çalışmaktadır. İşyerinde otomasyon eksikliğinin bulunmaması teknoloji yoğun sistem ile çalışılması verimi arttırmakta ve maliyeti düşürmektedir.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin devlet ihalelere katılımının sağlanabilmesi ve bu katılımlardan pay elde edebilmesi adına yapılan ihaleler bölünmeli ve küçük işletmelere bu ihaleler içerisinden pay aktarılmalıdır. Böylece büyük işletmeler karşısında KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artması ve ihalelere katılımı sağlanmalıdır. Küçük işletmelerin ortak alım ve satım şirketleri kurmaları devlet tarafından çeşitli teşviklerle desteklenmelidir. Banka ve dış finansal kaynakların yanı sıra; KOSGEB, TÜBİTAK, TEYDEB ve TTGV gibi kuruluşlar aracılığı ile KOBİ'lere AR-GE desteği sağlanmaktadır. Bu kuruluşlar; KOBİ'lerin yeni ürün üretebilmesi, mevcut ürünlerini geliştirmesi, teknolojilerini iyileştirmesi, yeni yatırımlara yönelmesi, ürün kalitesi ve standardını yükseltmesinde daha kalıcı bir rol almaya çalışmaktadırlar. Bu kapsamda KOSGEB; 2005 yılından itibaren desteklerin daha etkin olması ve işletmelere katkısının artırılması amacıyla Stratejik Yol Haritası kapsamında KOBİ'lere destek vermektedir.

Ülkemizde; 2007–2013 yılları arasında uygulamaya konmak üzere hazırlanan IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile “istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış, bilgi toplumuna dönüşen bir Türkiye” hedeflenmiştir. Yedi yılı kapsayan planda; rekabet gücü ve istihdamın artırılması, bölgesel gelişmenin sağlanması ve kamu hizmetlerinde kalite ve etkinliğin artırılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda; başta KOBİ'ler olmak üzere tüm reel sektörün mali piyasalardan daha fazla yararlanması sağlanacaktır. IX. Kalkınma Planı; sektörel bazda en fazla büyümeyi % 7,8 ile sanayi sektörünün gerçekleştireceğini öngörmektedir. Ayrıca toplam tüketimin % 76,1'e, işsizlik oranının % 7,7'ye inmesi, toplam sabit sermaye yatırımlarının ise; % 24,2'ye yükselmesi hedeflenmektedir.

İşletmelerin yeni teknolojileri % 85,5 oranında takip ettikleri, takip yerleri incelendiğinde ise; öncelikli olarak çeşitli yayınları kullandıkları belirlenmiştir. Yayınlar dışında işletmeler yeni

teknolojileri fuar, internet, aracı işletmeler, üniversite araştırma kurumlarından takip etmektedirler. İşletmelere özellikle, teknoloji yenileme, ürün geliştirme ve pazarlama alanlarında finansal ve teknolojik destek verilmelidir. Bu kapsamda Devlet, bankalara teknolojik yenileme ve gelişim sağlamak isteyen işletmelere kredi vererek destek olunması konusunda çalışmalar başlatmalıdır. Ayrıca eski uygulama ve teknolojileri içeren, parçalarının çabuk bulunulamadığı ve böylece üretim sürecinin uzamasına ya da durmasına sebep olan makinaların yurtdışından getirilmesine engel olunmalıdır. İşletmelerin rekabet gücünü arttırmak, işgücünde ve sermayede verimliliği sağlayabilmek için uygun teknolojilerin aktarılması, teknolojik sorunların çözümü için teknopark modellerinin araştırılarak ve değerlendirilerek uygulanması ve üniversite-sanayi işbirliği ilişkilerinden daha fazla işlerlik sağlayarak, uygulamalara yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

Ülke ekonomisinin gelişmesinde KOBİ'lerin küçümsenmeyecek kadar büyük rolleri vardır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler sanayi istatistiklerinden açıkça görüldüğü gibi, ülkemizde de sanayi zincirinin önemli halkalarını oluşturmaktadır. Büyük firmalara göre daha az sermayeye sahip olmaları, ekonomik ortamlardaki değişen koşullara daha kolay uyum sağlamaları açısından KOBİ'ler mesleki ve teknik eğitim sağlayarak büyük işletmeler için nitelikli işgücü yetiştirilmesini sağlamakta ve böylece eğitim sırasında meydana gelen harcamaları azaltabilen bir durum oluşturmaktadır.

Balıkesir ilinde işletmelerin % 45,8'i işyeri içi ya da dışında çalışanlarına eğitim uygulamamaktadır. Uygulama yapılan işyerlerinde ise işyeri içerisinde ve işyeri dışında uygulanan eğitim haricinde % 33,7 oranında çıraklık eğitim merkezi ön plana çıktığı görülmektedir. Bu eğitim programlarının artırılması amacıyla, Üniversite-kamu kesimi-sanayi üçlemesi kapsamında amaçlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda daha kapsamlı ve verimli bir şekilde hazırlanacak çalışma ile bireyin işletmeye daha yararlı olması ile verimliliğin, buna bağlı olarak da kalitenin artması hedeflenmelidir. Bu nedenle çıraklık eğitim merkezleri ile üniversiteler işbirliği içine girilerek ilgili olan dersler üniversitelerin alanında yetişmiş elemanlar vasıtasıyla verilmeli ve verilen teorik bilgi bu elemanlar denetiminde pratik bilgiye dönüştürülmesi sağlanarak eğitim amacına ulaşması sağlanmalıdır.

Küçük işletmelerin Orta ve Büyük işletmeler karşısında üretilen malların kalite düzeyinin düşük olması, ürünlerin maliyetinin yüksek olması, satış elemanlarının yetersiz olması ve pazarlama ağının yetersiz olması küçük işletmelerin rekabet güçlerini etkilemektedir. Tüm bu

sorunların sonucu olarak işletmeler dış pazarlara girmemekte ya da girememektedir. Küçük işletmelerin ürettikleri mal ve hizmetleri tanıtacak, pazarlayacak ve onların adına pazarlara girebilecek yönlendirici pazarlama şirketlerine ihtiyaçları bulunmaktadır.

Balıkesir ili orman endüstri işletmesi sanayisinin geliştirilebilmesi için onları kapsayan temel stratejiler belirlenerek bu işletmelerin ihtiyaç duyduğu hizmetler ayrıntılı olarak ortaya konulmalıdır. İşletmelerin faaliyet alanlarının genişletilebilmesi için ortaklaşa çalışma, yurt dışı kapsamında yapılacak çalışmaların bir üst kurul tarafından değerlendirilmesi yapılarak, alınabilecek teşvik ve yatırım indirimleri alternatifleri oluşturulmalıdır.

Küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik olarak gerek sosyo-ekonomik gerekse kurumsal alt yapı açısından uygun koşulların oluşturulması ve büyük ölçekli sanayi işletmeleri ile entegrasyonu sağlanmalıdır.

Sonuç olarak Balıkesir ilinde orman endüstri ürünleri sanayisinin gelişimi için öncelikli olarak sanayinin genişletilebilmesi, ortaklaşa çalışma, ulusal ve uluslar arası çalışmalar oluşturularak bir üst kurul tarafından değerlendirilmeli, alınabilecek teşvik ve yatırım indirimleri alternatifleri oluşturulmalıdır. Bunun yanı sıra bu işletmelerdeki girişimci sayısı gerek işletme içi gerekse işletme dışı eğitim programlarıyla çoğaltılmalıdır. Böylece işletmelerin önüne çıkacak tüm fırsatlar artıya çevrilmiş olacaktır.

KAYNAKLAR

- Aksoy O** (2006) Mobilya ve panel sektörünün sorunları ve çözüm önerileri. *Mobilya Dekorasyon Dergisi*, 70: 311-312.
- Akyüz K C** (1995) Trabzon İlindeki Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Tahlili. Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği, Trabzon, 65 s.
- Akyüz K C** (2000) Doğu Karadeniz Bölgesinde Yer Alan Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Yapısal Analizi. Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği, Trabzon, 188 s.
- Anon.** (1991) Birinci TES Şurası a.g.r., s. 3.
- Asal Ö** (2001) Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) Üretim Stratejilerini Etkileyen Etkenler ve KOBİ'lerin Sorunları: Bir Alan Araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Makine Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, 132 s.
- Aşkın A** (2004) Bartın İli Orman Endüstri İşletmelerinin (KOBİ) Yapısal ve Ekonomik Analizi. Yüksek Lisans Tezi, ZKÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Bartın, 91 s.
- Balaban Y** (2007) Orman Ürünleri Sanayi ve Ekonomik Büyüme. Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Trabzon, 82 s.
- Burns P ve Dewhurst J** (1994) *Small Business and Entrepreneurship*. Macmillan, London, 333 s.
- Cemalcılar İ** (1979) Hizmetlerin pazarlanması. *Pazarlama Dergisi*, 4(2): 3-7.
- Çaylı M** (2006) Türkiye'de Mobilya Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ'lerin Mevcut Durumu, Sorunları Ve Çözüm Önerileri (2000-2004 anket uygulamalı). Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, 150 s.
- Çolakoğlu M H** (2004) Türkiye'de Kereste ve Parke Endüstrisinin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Doktora Tezi, GÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mobilya Dekorasyon Anabilim Dalı, Ankara, 176 s.
- Demirci R, Akpınar A, Çevik İ** (2001) Avrupa Birliği ve Türkiye'de Esnaf Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler. Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği, Ankara.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Demirci S** (2004) Türkiye Mobilya Endüstrisinin Yapısı Sorunları ve Çözüm Önerileri. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mobilya ve Dekorasyon Bölümü, Ankara, 149 s.
- Dinçer Ö ve Fidan Y** (2000) *İşletme Yönetimine Giriş*. Beta Basım, 5. Baskı, İstanbul, 325 s.
- Doğan M** (1998) *İşletme Ekonomisi ve Yönetimi*. Anadolu Matbaacılık, İzmir, 525 s.
- DPT** (2007) *2007-2013 IX Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 2007 yılı programı, Ankara, 260 s.
- DPT** (2007) *2007-2013 IX Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Ormançılık Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara, ISBN 978-975-19-4031-5, 102 s.
- Ege A ve Acar U** (1993) *Avrupa topluluğu ile gümrük birliği kapsamında küçük ve orta boy işletmeler*. KOSGEB Yayını, Ankara, 108 s.
- Ekizoğlu A** (1999) Ormansızlaşmanın sosyo-ekonomik nedenleri ve sonuçları (Düzce örneği). Z.K.Ü. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, Bartın, 1(2): 1-9.
- Eraslan G** (1977) *Orman Ürünleri Endüstrisinin Tanımı, Önemi, Türkiye'deki Gelişimi, Sınıflandırılması ve Entegrasyonu*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, İ.Ü. Yayın No: 2334, İstanbul, 71 s.
- Erbaşlı K** (2010) Tekstil Sanayisinin Kahramanmaraş'ın Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, 117 s.
- ESAM** (2009) Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.
<http://www.kalkinma.com.tr/ekonomik-arastirma-raporlari.aspx>, (17.04.2009).
- Gedik T** (2010) Orman Ürünleri Sanayi Sektöründe Çalışan Performansının Belirlenmesi ve Arttırılmasına Yönelik Alan Çalışması (Mobilya ve Levha Fabrikaları Örneği). Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Trabzon, 340 s.
- İlhan C, Doğan B, Aşkun İ C, Şan Ö** (1979) *İşletmecilik Bilgisi*. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No: 206, Eskişehir, 349 s.
- İlter İ** (1990) *Odun Kökenli Ürün Sanayilerinde Kaynak Kullanımı ve Verimlilik*. MPM Yayınları No: 425, Ankara, 84 s.
- İraz R** (2009) Küresel rekabet ortamında küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ulusal sosyo-ekonomik sisteme katkıları açısından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15: 367-380.
- Kalaycı Ş** (2009) *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil yayınevi, Ankara, 426 s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Kaplan E** (2008) Dünya Orman Varlığı ve Odun Tüketimi. www.ahsaponline.net, (13.04.2008).
- Kaplisky R, Memedovic O, Morris M ve Readman J** (2003) *The Global Wood Furniture Value Chain. What Prospects for Upgrading by Developing Countries The case of South Africa*, UNIDO, Vienna, 36 s.
- Karaduman A A** (2009) Kayseri İlinde Mobilya Sanayisinde Faaliyet Gösteren İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, 172 s.
- Keskin H** (2009) Kümelenme ve Sektörel Bağlantıları Açısından Isparta İli Orman Ürünleri Endüstrisinin Değerlendirilmesi. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 182 s.
- KOSGEB** (2003) Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü, KOBİ Ekonomisi (Tarihi Gelişimi), Ankara.
- Kök G** (2009) Dünyada ve Türkiye’de orman ürünleri arz talep ilişkileri, *II. Ormanlıkta Sosyo- Ekonomik Sorunlar Kongresi*, Isparta, s.349-360.
- Kum M ve Kaan Z** (2004) Kayseri’de Mobilya Sektörünün Yeri ve Sorunları. *Kayseri Ekonomisi Sempozyumu*, 2: 185-214.
- Kurt R** (2011) Türkiye Odun Dışı Orman Ürünlerin Mevcut Durumu ve Dış Ticaret Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı Bartın, 141 s.
- Kurtoğlu A** (2001) Türkiye orman ürünleri mobilya endüstrisi ve ağaç malzeme talebi. *Mobilya Dekorasyon Dergisi*, 43:18-26.
- Öncer M** (1991) *Orman Ürünleri Sanayiinde Üretim Planlaması ve Kontrolü*. MPM Yayınları, Yayın No: 443, Ankara, 72 s.
- Özen R ve Vurdu H** (1988) Orman ürünleri sanayinin genel durumu. *Türkiye’de Orman Ürünleri Sanayi Paneli*, Tebliğ Metinleri, Ankara, s. 21-30.
- Roman Z** (1991) Entrepreneurship and small business: The Hungarian trajectory. *Journal of Business Venturing*, 6(6):447-465.
- Serin H** (1997) İçel İli Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yönden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği, Trabzon, 98 s.
- Sencan H** (1993) *Araştırma Yöntem Bilimi*. İ.Ü. İşletme Fakültesi, Davranış Bilimleri Ana Bilim Dalı, Basılmamış Ders Notları, İstanbul.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Sümbüloğlu K ve Sümbüloğlu V** (1990) *Biyoistatistik*. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Bilim Dalı, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 214 s.
- Şener E** (2006) KOBİ Borsaları ve KOBİ'lerin Borsadan Yararlanması Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, 151 s.
- TÜİK** (2008) Türkiye İstatistik Kurumu Kayıtları. *Ankara*.
- TÜİK** (2008) Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri. *Ankara*.
- TÜİK** (2009) Türkiye İstatistik Kurumu Kayıtları. *Ankara*.
- TÜİK** (2010) Türkiye İstatistik Kurumu Kayıtları. *Ankara*.
- TÜİK** (2011) ADNKS, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, *Ankara*.
- URL-1** (2012) <http://www.turkishfurniture.org/TR/>, Orta Anadolu Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği, (15.04.2012).
- URL-2** (2011) http://www.gmka.org.tr/balikesir_bolge_tanitimi, Balıkesir Bölge Tanıtımı-Güney Marmara Kalkınma Ajansı, (22.07.2011).
- URL-3** (2011) www.sp.gov.tr/documents/planlar/BalikesirIIOzelIdaresiSP1014.pdf, Balıkesir Hakkında Genel Bilgiler, 2010-2014 Balıkesir İl Özel İdaresi Stratejik Planı, (18.11.2011).
- Yaman A** (2006) Türkiye'de orman ürünleri sektörünün sorunları, *Mobilya Dekorasyon Dergisi*, 70: 308-310.
- Yıldırım İ** (2006) Orman Endüstrisine Ait Bazı Ürün Gruplarının Avrupa Birliği Sürecinde Rekabet Edebilirliğinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, 129 s.
- Zengin A** (2002) Makroekonomik İstikrar ve KOBİ'ler, *21. Yüzyılda KOBİ'ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC, s. 1-18.

EK AÇIKLAMALAR A
İŞLETMELERE YÖNELİK ANKET FORMU

ANKET FORMU

1-İşletme adı nedir?

2-İşletme kuruluş yılı nedir?

3-İşletme öz sermayesi ne kadardır?

4-İşletme faaliyet konusu nedir?

☐ Mobilya ve mobilya aksesuarları	☐ Parke
☐ Lif levha	☐ Kontrplak, kontrtabla, kaplama
☐ Yonga levha	☐ Doğrama
☐ Kereste	☐ Kağıt ve kağıt hamuru

5-İşletme hukuki yapısı nedir?

☐ Adi Şirket	☐ Anonim Şirket
☐ Kollektif Şirket	☐ Diğer (Kooperatif, dernek veya vakıf işletmesi, küçük esnaf)
☐ Komandit Şirketi	
☐ Limited Şirket	

6-İşletmede çalışan sayısı nedir?

☐ 1-10 kişi	☐ 150-500 kişi
☐ 10-50 kişi	☐ 500 + kişi
☐ 50-150 kişi	

7-İşletmede çalışanların statülerine göre dağılımları nedir?

☐ Genel müdür, Genel direktör vb.	☐ İdari personel
☐ Bölüm şefleri, müdürler	☐ İşçi
☐ Usta ve ustabaşları	

8- İşletmenin bulunduğu bölgede, aşağıdaki faktörleri önem derecesine göre sıralayınız.

- Ulaşım
- İklim-su
- Pazara yakınlık
- Hammaddeye yakınlık
- Eğitim, sosyal çevre, finansal olanaklar
- Ulusal ve yerel teşvikler

9- İşletmede hammadde olarak en çok kullanılan ağaç türü hangisidir?

☐ Ladin	☐ Kayın
☐ Çam	☐ Meşe
☐ Göknar	☐ Diğer (B. Levha ürünleri, ağaç türleri)

10- Hammadde nereden temin edilmektedir?

- Orman Genel Müdürlüğünden
- Özel sektör kuruluşlarından
- Dış pazarlardan

11- Hammadde satıcılarının size tanıdığı kredi süresi kaç aydır?

☐ 0-3 ay	☐ 12-18 ay
☐ 3-6 ay	☐ 18-24 ay
☐ 6-12 ay	☐ Daha fazla (belirtiniz)

12-Hammadde ve yardımcı malzeme temini sırasında nelere dikkat edilmektedir? Önem derecesine göre sıralayınız.

☐ Kalite	☐ Teknik özellikler
☐ Düşük fiyat	☐ Düzenli hizmet
☐ Ödeme koşulları	☐ Diğer (Belirtiniz)

13-Yeterli hammadde stoğu yapabiliyor musunuz?

Evet

Hayır

Hayır ise;

- Sermaye yetersizliği
- Depolama yetersizliği
- Hammadde yetersizliği

14- İşletme üretim sistemi türü nedir?

Sürekli üretim

Sipariş üretim

Atölye tipi üretim

Karma üretim

Proses üretim

15-Üretim miktarı neye göre belirlenmektedir?

Sipariş üzerine

Üretim maliyetlerine göre

İç talebe göre

Ürün fiyatları baz alınarak

Dış talebe göre

Diğer nedenler (belirtiniz)

Finansman koşullarına göre

16-Ürün satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörler nelerdir? Önem derecesine göre sıralayınız.

Hammadde

Vergi

İşçilik

Enerji

Kira

Diğer (belirtiniz)

17-İşletmede; fiyat, arz, üretim, dağıtım miktarı gibi ekonomik değişkenler nasıl belirlenmektedir?

Piyasadaki diğer firmalar göz önünde bulundurulmadan bağımsız olarak belirlenmekte

Diğer firmalarla birlikte belirlenmekte

Diğer firmaların satış politikaları takip edilmekte

Dünyadaki rakipler fiyatları belirlemekte

Diğer (belirtiniz)

18- Ürünlerin pazarlanmasında hangi dağıtım kanalları kullanılmaktadır?

Doğrudan tüketiciye satış

Özel satış birimi kullanarak (Şube, bayilik...vs)

Toptancı kanalıyla satış

Perakendeci kanalıyla satış

19- Ürün pazarlanmasında satış arttırıcı faaliyetler kullanılıyor mu?

Evet

Hayır

Evet ise; uyguladığımız satış arttırıcı faaliyetler hangisidir?

Reklâm

Promosyon

Kişisel satış

Özel kampanyalar

20- Ürettiğiniz ürünlerden gelen şikayetler hangi konularla ilgilidir?

Ürünün hatalı olması

Kullanma kılavuzu

Satış sonrası servis imkânları

Ambalajın görünümü

Garanti belgesi

Diğer (belirtiniz)

21- Üretilen ürünlerin hatalı çıkması durumunda gelen şikayetlerin değerlendirilmesinde işletmeniz aşağıdakilerden hangisini uygulamaktadır?

Ürünün geri alınıp yenisiyle değiştirilmesi

Ürünün bedel iadesi

Ücretsiz onarım

Ürünün yanlış kullanımından dolayı şikâyetlerin değerlendirilmemesi

Hatanın neden olduğu değer kaybının tüketiciye geri ödenmesi

22- İşletmede finansal planlama yapılıyor mu?

Evet

Hayır

Evet ise;

Kısa vadeli (bir yıldan az)

Uzun vadeli (bir yıldan fazla)

23-İşletmede son bir yıl içerisinde dış finansman kaynağı kullanıldı mı? Kullanıldıysa hangi kuruluşlardan yararlanıldı?

Hayır kullanılmadı

Vakıflar Bankası

KOSGEB

Esnaf kefalet ve kredi kooperatifi kredisi

TOBB

Türkiye Kalkınma Bankası

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Özel finans kuruluşları

Halk Bankası konut kredisi

Diğer (belirtiniz)

24- İlk yatırım ve daha sonraki yatırımlar için finansman ihtiyacını nasıl karşıladınız? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)

Kendi kaynaklarımızdan

Tahvil ihracı

Kamu bankası kredileri

Halka hisse senedi ihracı

Özel banka kredileri

Diğer (belirtiniz)

Özel finans kurumları

25-İşletme devlet yardım veya teşviklerinin hangilerinden yararlanmaktadır?

Devlet yardımlarından veya yatırım teşviklerinden yararlanmıyoruz

AR-GE yardımları

Yatırım indirimi

Finansal kiralama desteği

Gümrük vergisi ve fon muafiyeti

Pazar araştırma desteği

Damga vergisi ve harç istisnası

26- İhracat yapıyor musunuz?

Evet (belirtiniz)

Hayır

Hayır, ise; nedenlerini önem derecesine göre sıralayınız.

Hammadde maliyetlerinin yüksekliği

Küçük olmanın zorlukları

Bilgisizlik

Vergi oranlarının yüksekliği

Finansal yetersizlik

İşçilik maliyetlerinin yüksekliği

Kaliteye güvensizlik

Devlet teşviklerinin yetersizliği

27- İhracat potansiyelinizi etkileyen faktörleri önem derecesine göre sıralayınız.

Rekabetçi fiyat üstünlüğü

İç pazarın yetersizliği

Dış pazarlara olan ulaşım kolaylığı

Yeni ve farklı ürün geliştirme olanağı

İç Pazar rekabeti

Patentli ürün sunabilme

Teknolojik üstünlük

Diğer (belirtiniz)

28- İşletmede yeni yatırımlara yönelmeyi düşünüyor musunuz? Evet ise; yönelme nedeniniz nedir?

İhracatı arttırmak

Yeni üretim teknolojilerine geçmek

Kapasiteyi arttırmak

Diğer (belirtiniz)

Ürünlerin kalitesini arttırmak

29- İşletme yönetiminin yakın gelecekte izlemeyi düşündüğü işletme politikası nedir?

Mevcut durumu koruma

Pazar payını arttırma

Yeni pazarlara girme

Ürün çeşitlendirmeye gitme

Kapasite genişletme

Diğer (belirtiniz)

Yeni teknolojilere geçme

30- İşletmede AR-GE (Araştırma-Geliştirme) birimi var mı?

Evet

Hayır

31- İşletme tarafından yeni teknolojiler takip ediliyor mu?

Evet

Hayır

Evet ise nerelerden?

Aracı işletmelerden

Üniversite ve araştırma kurumlarından

Rakip işletmelerden

İnternet üzerinden

Yayınlardan

Fuarlardan

32- İşletmenin hizmet içi eğitim faaliyetinde izlediği yol nedir?

Eğitim yapılmamaktadır

İşyeri içerisinde sürekli eğitim yapılmaktadır

İşyeri dışında sağlanan eğitimcilerle sürekli eğitim yapılmaktadır

Sık olmamakla birlikte işyerimizde eğitim yapılmaktadır

İşyeri dışında çalışanlarımız seminer kurs vb. yöntemlerle eğitimden geçmektedirler

Çıraklık eğitim merkezi

Diğer (belirtiniz)

33- Sızce Orman Ürünleri Sanayinin sorunları nelerdir?

.....
.....
.....
.....
.....

34- Orman Ürünleri Sanayisinin gelişmesi için neler yapılmalıdır?

.....
.....
.....
.....
.....

ÖZGEÇMİŞ

Nur KALAFAT 1985 yılında Balıkesir'in Erdek ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Erdek'de tamamladıktan sonra lise eğitimini Bandırma'da bitirmiştir. 2004 yılında girmiş olduğu Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Bartın Meslek Yüksek Okulu, İşletme Bölümünü bitirmiştir. Aynı yıl Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinde lisans eğitimini başlamış ve 2008 yılında eğitimini tamamlamıştır. 2010 yılında Bartın Üniversitesi, Bartın Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü, Orman Endüstri Makinaları ve İşletme Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başlamıştır. Halen yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

ADRES BİLGİLERİ

Adres : Atatürk Mah./ Zübeyde Hanım Caddesi
Dolan Apt./ No:90/4
BALIKESİR/ERDEK

Tel : 0 544 445 95 47

E-posta : klft.nr@gmail.com